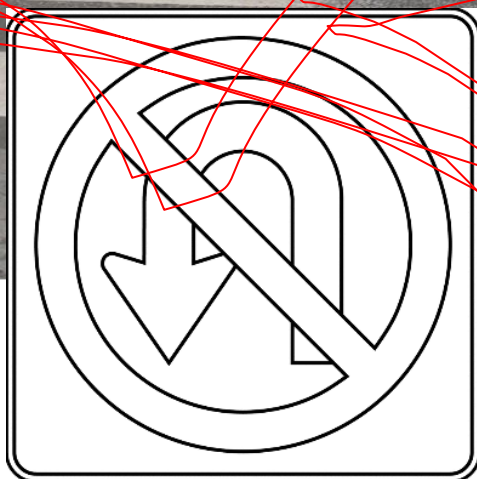
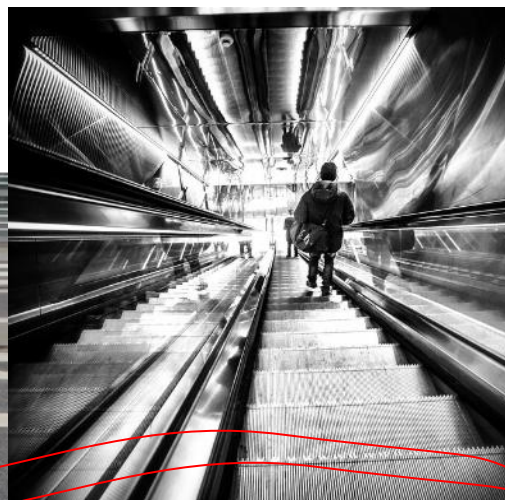
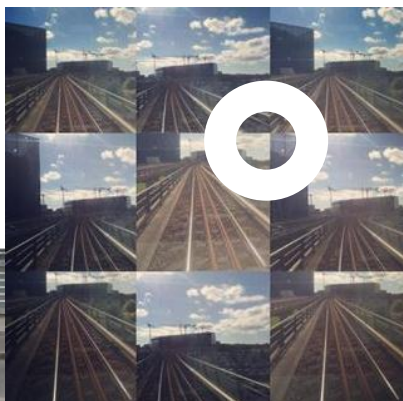

”Overgangen fra statslig styret barndom til statslig styret voksendom”

- en genealogisk analyse af indlejrede konkurrencestatslige rationaler i sociallovgivningen samt en kvalitativ undersøgelse af udsatte unges oplevelser af overgangen i spændingsfeltet mellem særlig støtte, kulturelle og konkurrencestatslige normer og krav i det sociale arbejde

Speciale af Sofie Rask Eriksen – studienummer: 20127120

Vejleder: Inger Glavind Bo.

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Institut for Sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet.

Marts 2017.

239.620 anslag

Indholdsfortegnelse

Summary	4
1. Problemfelt	6
1.1. Overgangene – en transitionsproces fra barn til voksen.....	6
1.2. Formål for støtte- og styring af den udsatte barndom.....	7
1.3. Unge udsatte i en tid præget af velfærdspolitiske og kulturelle forandringer	8
1.4. Statslig styring af overgangene via kommunal forvaltning	9
1.5. Afgrænsning af problemfelt.....	10
1.6. Problemformulering	12
2. Teoretiske tilgange	13
2.1. Kulturelle normer og krav i senmoderniteten.....	13
2.1.1. Teori om den flydende modernitet	13
2.1.2. Teori om fremmedgørelse og acceleration	15
2.2. Stat, konkurrencestat, governmentality, magt og styring	19
2.2.1. Teori om den repressive stat og de ideologiske statsapparater.....	20
2.2.2. Velfærdsstat og velfærdsstatsmodeller	21
2.2.3. Fremstilling af Konkurrencestaten	22
2.2.4. Teori om Governmentality - Magt og styring i det moderne samfund.....	24
2.3. De præsenterede teorier placeres i Brantes Niveaumodel	27
3. Forskningsmetoder	29
3.1. Genealogisk fremstilling af overgangen i sociallovgivningen fra 1990'erne og frem	29
3.2. Fænomenologisk tilgang til kvalitative interviews af unge	30
3.3. Analysemodel: Deduktivt og induktivt udledte mønstre mod en abduktiv vidensproduktion	36
4. Analyse	38
4.1. Analysedel 1: Genealogisk analyse/ konkurrencestatslige rationaler	38
4.1.1. Brud i 1998: Konsolidering af Aktivlinjen/ det aktive medborgerskab.....	40
4.1.2. Brud i 2007: Ændringer af kommunale strukturer og dannelse af jobcentre.....	42
4.1.3. Brud i 2010: 15-17 åriges pligt til uddannelse og beskæftigelse	43
4.1.4. Brud i 2011: Kommunal pligt til at forberede til selvstændigt voksenliv	45
4.1.5. Brud i 2014: Konsolidering af en uddannelsesprofil.....	47
4.2. Analysedel 2: Kvalitativ analyse/ kulturelle og konkurrencestatslige normer og krav	50
4.2.1. Fremstilling af betydningsmønstre ift. barndom og støtte.....	50
4.2.1.1. Italesættelse af mødet med et 'flydende' børnefamiliesystem/ et hyper-accellereret institutionsliv	51

4.2.1.2. Italesættelse af krav og forventninger mellem det 15 - 17 år	54
4.2.1.3. Italesættelse af magt, modmagt og afmagt	57
4.2.1.4. Italesættelse af overgangen – forberedt til et selvstændigt voksenliv?	59
4.2.2. Fremstilling af betydningsmønstre ift. overgangen og de konkurrencestatslige krav	64
4.2.2.1. Italesættelse af overgangen – om at møde jobcenteret	64
4.2.2.2. Italesættelse af styringspraksis og selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav	67
4.2.2.3. Italesættelse af dobbelt selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav	70
4.2.2.4. Italesættelse af børne- og voksensystemets forskelle og ligheder ift. krav	72
4.2.3. Fremstilling af betydningsmønstre ift. voksendom og de kulturelle krav	74
4.2.3.1. Italesættelse af voksendom i en individualiseret og privatiseret flydende modernitet	74
4.2.3.2. Italesættelse af kulturelle krav om acceleration i overgangen	77
4.2.3.3. Italesættelse af deceleration og fremmedgørelse i voksenlivet	81
4.2.3.4. Italesættelse af faste holdepunkter og håb og drømme i en flydende modernitet	85
5. Konklusion: De unges oplevelser af den statslige styring i overgangen	87
6. Perspektivering	93
7. Litteraturliste	96
Ministerielle publikationer	97
Øvrige publikationer	98
Retlige kilder	98
Kilder fra internettet	99
8. Oversigt over bilag	99

Summary

The intention with this thesis is to explore how the state-controlled childhood and adulthood influence young people's experience of the transition from family services to the adult system in social work. The thesis is based on theories about cultural norms and demands in late modernity and on theories about the State, the Competition State, governmentality, power and steering. A genealogical analysis has been used to analyze five breaches of the Danish welfare policy and demonstrate how rationales in the Competition State have prevailed as institutionalized norms and demands in relation to the transition from child to adult in social legislation from the mid-90s up until now. These breaches of welfare policy include:

1st breach, 1998: Consolidation of “Aktivlinjen” (workfare)/active citizenship

2nd breach, 2007: Changes in municipality structures and creation of job centres

3rd breach, 2010: Duty of education and occupation of 15-17 year olds

4th breach, 2011: Municipal duty to prepare for an independent adulthood

5th breach, 2014: Consolidation of an educational profile

Qualitative interviews have been used to analyze young people's experience of transition in the cross field between special support and cultural demands (in social work) as well as demands in the Competition State. The interviewees include five disadvantaged young people between 19 and 25, who have been previously placed in care and who have been passed on to the job centre in their adult life. This provides a qualitative knowledge production about socialization in the transition from child to adult in a “before, during and after” perspective:

Knowledge production in relation to childhood and support shows that the state-controlled childhood asserts itself as a support stemming from a *‘liquid’ and accelerated family system*. A systemic structure that steers young people through an impersonal, liquid and distanced power in social work affecting interaction between social work professionals and disadvantaged young people and making it difficult for young people to find a fixed point in the support. Furthermore, young people experience a *hyper-accelerated-institutional-life* and *hyper-accelerated-school-life* transforming their social practices and identities because of a high pace of change. The young people experience educational and occupational demands and expectations that are difficult for them to live up to due to a *parallel and disadvantaged youth*. Several of these disadvantaged young people experience the power of family services as an intervening repressive power. Power can also be understood in a productive perspective, in which the system, through steering-practices, attempt to

steer and shape the self-steering practice of the disadvantaged young people towards an independent adulthood. Several of the young people demonstrate counter-power as self-steering practice, thereby showing their will. They experience transition as a sudden change from a *support-paradigm* to a *demand-paradigm*. In transition, the deceleration is a possible protective structure against demands and expectations of acceleration and a way to stay in touch with a safe and familiar system.

Knowledge production in relation to the transition and demands of the Competitive State shows that young people, when introduced to the '*liquid*' *occupational regime* and the demands of the Competitive State, experience the job centres' exercise of power as either repressive or productive. In terms of repression, the power has a disciplining effect. When exercising power in a productive manner, the profiling of the Competitive State underpins a socialization practice, which is a looser, customized steering-practice operating through the interests and beliefs of young people. In this regard the pastoral power is essential. The experiences of the intensified educational profile from the job centre varies depending on the young people's position in the administrative social structure through their "right and duty" profile. Through profiling, the job centres' different steering-practices become a political instrument used to seek out the productive resources. The transition between the state-controlled childhood and adulthood furthermore asserts itself via young people's experience of two different regimes of practices' steering rationales, grounded in the same principles of thinking.

Knowledge production in relation to adulthood and the cultural demands shows that young people need support in the process of becoming adult. In this process, young people draw on their experience with support mechanisms from the family services support paradigm and the need for stable orientation points in the liquid modernity. Young people wish to live up to the cultural demands for acceleration, but most of them experience an adult life characterized by deceleration in terms of diagnoses and periods of abuse and crime. In adulthood, the diagnostic logic operates as a key steering tool in the neo-liberal regime of practices. To witness the accelerated modern world from a state of deceleration can result in alienation, as young people, on the one hand are committed to the idea of active citizenship and, on the other hand, cannot live up the demands of acceleration in the transition. In conclusion, the Competitive State's rationales of steering acts as socializing systems of norms via customized steering practices before, during and after transition. Steering practices that seek to steer disadvantaged young people through institutionalized norms and demands of education and occupation towards active citizenship in adulthood. Steering practices rooted in the rationales of the Competitive State, which in adulthood place the disadvantaged young people in the administrative social structure, dividing and illustrating the social differences to exploit the productive resources instead of the unproductive.

1. Problemfelt

Hensigten med specialet er at undersøge, hvorledes den statslig styret barndom og den statslig styret voksendom sætter sig igennem i de unges oplevelser af overgangen fra børne- til voksensystemet. En statslig styring – der som institutionaliserede normer og krav – sætter sig igennem i sociallovgivningen fra medio 1990'erne og frem, og hvordan udsatte unge aktuelt oplever overgangen fra børne- til voksensystemet. En undersøgelse som omhandler de udsatte unges transition fra barn til voksen i krydsfeltet mellem særlig støtte og de kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde, hvor overgangene synes at være en evig kommunal udfordring.

1.1. Overgangene – en transitionsproces fra barn til voksen

En overgang kan forstås som ” (...) (gradvis) forandring eller udvikling fra noget til noget andet; (gradvist) skift fra en tilstand til en anden (...)” (Den danske ordbog, opslag af 'overgang' på <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=overgang>). Overgangen kan også defineres som en *transitionsproces* mellem to forskellige livssituationer – en proces, der kan være kritisk: ”(...) da der sker et opbrud, hvor den unge skal finde sig til rette i en ny situation under nye betingelser” (Luckow 2013:24). De udsatte unges overgange karakteriseres endvidere i en rapport fra SFI i et efterværnsprojekt ved navn ”Vejen til uddannelse og beskæftigelse” således: ”For anbragte unge kan overgangen fra barn til voksen ofte være særlig svær. De kan mangle personligt netværk og må klare udfordringerne på egen hånd, eller med den støtte fra myndighederne, som de har til rådighed. Formelt overgår de unge fra loven om social service til loven om aktiv socialpolitik. På et organisatorisk plan overgår de unge fra et børnesystem, hvor der ydes omsorg og 'tages hånd om' til et voksensystem, hvor de unge forventes selvstændigt at tage ansvar for deres tilværelse” (SFI: ”Bedre overgange for udsatte unge” 2013:4). Udover de unges identitetsmæssige og udviklingsmæssige problematikker går de unge fra et socialt system, der tager ansvar til et beskæftigelsessystem, der stiller krav om, at de skal tage ansvar i forhold til deres tilværelse. Det bliver centralt i overgangen, om de unge kan honorere de krav, der kendetegner voksenlivet. I artiklen ”Vejen til voksenlivet kan være svær og ensom” fra Social Forskning, marts 2014, udtaler Turf Böcker Jakobsen følgende: ”For alle unge er vejen brolagt med svære valg og beslutninger, før man finder ud af, hvem man er. Men det er især de anbragte unge, vi skal holde hånden under i disse overgangsperioder, fortæller Turf Böcker Jakobsen: ”Vi har en udvikling mod flere individuelle valg, men vi glemmer, at vi har grupper i samfundet, der har svært ved at opfylde de her krav.”.” (Jakobsen 2014:4). At det er svært at honorere kravene for de unge, der overgår til voksenlivet, ses også hos gruppen af anbragte børn. Det kendetegnes af, at de unge har oplevet: ”(...) komplicerede

opvækstvilkår og kan i deres ungdomsår have dårligt psykisk helbred, misbrug eller anden risikoadfærd” (Luckow 2013:24). Yderligere er målgruppen kendetegnet ved dårlige prognoser i forhold til at tage uddannelse og være i arbejde: *”Blandt alle tidligere anbragte er det kun 41 procent, der har gennemført en ungdomsuddannelse, mens tallet for de ikke-anbragte er 79 procent eller næsten dobbelt så mange (Rambøll, 2012). Det er også tankevækkende, at tidligere anbragte i snit kun har 10 års erhvervserfaring, når de fylder 50 år”* (Ibid.:27).

At de unge bliver myndige får en væsentlig betydning i forhold til, hvorledes de håndteres i det sociale arbejde i kommunerne: *”Når en ung bliver myndig, medfører det ændringer i kommunens varetagelse af den sag, der er startet, da den unge var barn og havde brug for særlig støtte efter serviceloven. Retligt set får overgangen den konsekvens, at den unge nu selv er fuldgyltig og eneste part i sin egen sag. (...) Der er ikke lovgivningsmæssig pligt for kommunen til at løse familiemæssige problemer, når barnet fylder 18. år. Begrundelsen er, at barnet nu ikke længere er et barn, men en voksen”* (Dalmar 2013:34), og dette får igen konsekvenser: *”Hjælpen til en voksen ydes med hjemmel i andre regler, love og afdelinger i kommunen, end hjælpen til et barn. Der opstår her er brud for den unge, idet den unge vil møde nye myndighedspersoner og nye rammer, i det omfang han eller hun søger kommunen om hjælp ”* (Ibid.:34). Meget centralt er det, at den unge nu skal forsørge sig selv, hvilket er reguleret i Aktivlovens § 2, stk. 1: *”Enhver mand og kvinde har i forhold til det offentlige ansvar for at forsørge sig selv, sin ægtefælle og sine børn under 18 år”* (Retsinformation.dk: LBK nr. 468 af 20/05/2016 Gældende: Lov om Aktiv Socialpolitik). Såfremt en ung ikke kan forsørge sig selv, har den unge ret til at søge om offentlig forsørgelse. Således er det centralt i undersøgelsen af det sociale arbejde i overgangene at have fokus på de udsatte unges bevægelse fra barn til voksen, der dækker over to perioder af livet, der er forskelligt retligt reguleret.

1.2. Formål for støtte- og styring af den udsatte barndom

Statens rolle i forhold til at sikre udsatte børns opvækstbetingelser er indskrevet i Lov om Social Service kapitel 11, der omhandler *Særlig støtte* for børn og unge. Dette kapitel indledes med en formålsparagraf: § 46, stk. 1, der lyder som følger:

”Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at:

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,*

- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- 5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv”

(Retsinformation.dk: LBK nr. 1270 af 24/10/2016 Gældende: Lov om Social Service: § 46)

Således er de statslige rationaler institutionaliseret i formålsparagraffen og udfolder sig som statslig styring af kommunernes støtte, der går via børnefaglige undersøgelser, forebyggende og anbringende foranstaltninger, kontrol og opfølgning på børnenes trivsel, der søges kortlagt, udbedret og kontrolleret. Tal fra SFI viser, at: *”13.719 børn og unge på 0-22 år var anbragt uden for hjemmet i 2013”* i Danmark (<http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=18433>). Heraf var 11.614 mellem 0-17 år, og 2.105 fra 18-22 år. Sidstnævnte gruppe modtager efterværn - en forlænget støttemulighed i lovgivningen frem til det 23 år. Flere af de unge overgår dog ved det fyldte 18 år til det sociale voksensystem, hvor andre statslige rationaler træder i kraft.

1.3. Unge udsatte i en tid præget af velfærdspolitiske og kulturelle forandringer

I 1998 kom der ny lovgivning for både børne- og voksenområdet i form af *Lov om Social Service* og *Lov om Aktiv Social politik* senere fulgt op af *Lov om Aktiv Beskæftigelsespolitik*. Love som siden har dannet ramme om henholdsvis det statslig styret børnefamiliearbejde og den statslig styret ”Aktivlinje” for beskæftigelsen. Love som kom i 1990’erne, hvor konkurrencestatslige normer satte sig igennem for det sociale arbejde særligt på voksenområdet. Ove K. Pedersen har betegnet det nye statslige projekt som en *konkurrencestat*, der: *”(...) er anderledes end velfærdsstaten. For det første er det en stat, der aktivt søger at mobilisere befolkningen og virksomhederne til at deltage i den globale konkurrence – i stedet for (som velfærdsstaten) at kompensere og at beskytte befolkningen og virksomhederne mod konjunkturudviklinger i den internationale økonomi”* (Pedersen 2011:12). Det statslige projekt i den socialdemokratiske velfærdsmodel var/er *dekommodifikation* - at beskytte borgerne mod markedets mekanismer: *”(...) de-commodification in the socialist paradigm is the emancipation from market dependency”* (Esping-Andersen 1990:47). Det konkurrencestatslige projekt derimod er kendetegnet af, at markedet er i fokus via neoliberale institutionelle reformer (Pedersen 2011:26). Ove K. Pedersen beskriver forskellen mellem velfærdsstaten og konkurrencestaten som: *”Der er således en menneskeforståelse og en markedsforståelse til forskel. Under velfærdsstaten blev den enkelte defineret ved at være menneske, enestående og enkeltstående; under konkurrencestaten er mennesket defineret ved at være rationelt og motiveret af at realisere egen nytte eller interesse”* (Pedersen 2011:32). Det er derfor vigtigt at undersøge, hvorledes de unge

udsatte, der overgår fra børnefamiliesystemet til voksensystemet oplever mødet med det sociale arbejde i et konkurrencestatsligt regi.

De unge præges tillige af de herskende kulturelle normer og krav i samfundet. Individualitet er blevet et kulturelt fænomen i ungdomskulturen og sætter sig igennem som forandringer i socialiteten. De unge, der gennem deres barndom, er blevet støttet via *Lov om Social Service*, har i denne optik som voksne nu ansvar for at finde deres egen vej videre i en tid, hvor mennesker er ansvarlige for, hvorvidt de bliver en succes eller en fiasko i voksenlivet. Bauman skriver herom: *"Vi lever derfor i en individualiseret og privatiseret version af moderniteten, hvor individet må væve sine egne mønstre og bære det fulde ansvar for en eventuel fiasko"* (Bauman 2006:15). Derudover skal de unge i overgangen leve op til krav om et øget tempo i det senmoderne samfund. Et samfund som Hartmut Rosa kalder for et *accelerationssamfund* (Rosa 2014:20). Således kan de udsatte unge i overgangen fra barn til voksen ses som individer, som socialiseres i et krydsfelt af konkurrencestatslige krav og kulturelle normer i senmoderniteten. Det er derfor vigtigt at undersøge, hvorledes de udsatte unge oplever overgangen fra den institutionelle støtte som barn til de institutionaliserede krav som voksen i det sociale arbejde i kommunerne.

1.4. Statslig styring af overgangene via kommunal forvaltning

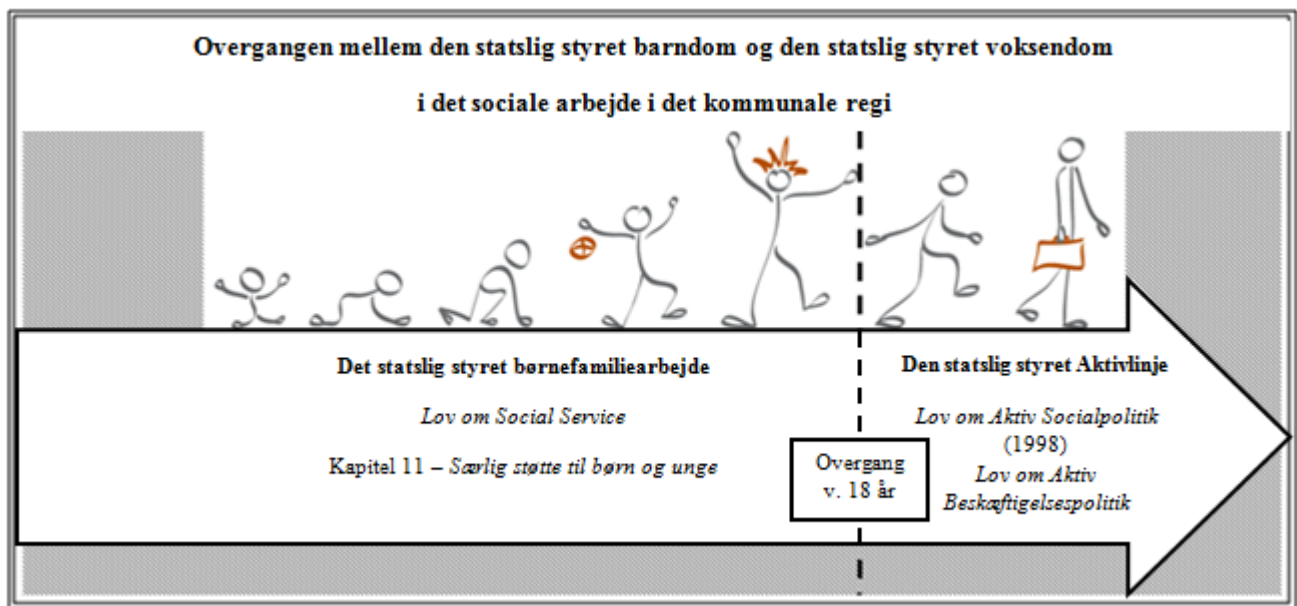
Sociallovgivningen udformes, reguleres og styres af staten. Sociallovgivningen forvaltes af kommunerne via en kommunal organisering af det sociale arbejde. Herigennem pålægges kommunerne at realisere den statslige styring. Kommunerne har i mange år kæmpet med at koordinere og effektivisere overgangene. Det har ført til diverse projekter, sagsgange, samarbejdsmodeller m.m. Alligevel er overgangene en evig kommunal udfordring, der til stadighed søges 'løst' og optimeret. Dansk Socialrådgiverforening bragte i 2013 i tidsskriftet *"Uden for nummer"* - et tema som omhandler de unges overgange fra børne- til voksensystemet som et tilbagevendende problem for kommunerne. Herom skriver Jessen: *"Problemerne omkring overgangen til det 18. år er ikke nogen ukendt eller ny problemstilling. Kommunerne har kendt og forsøgt at være opmærksom på problemet i mange år. Men det er stadig et område, som er problemfyldt for den unge, forældrene og for kommunerne (...)"* (Jessen 2013:6). De forvaltningsmæssige udfordringer omhandler de svære horisontale processer i de kommunale hierarkier, som overgangene kræver: *"Imidlertid er rækken af velfærdsopgaver, herunder også opgaver for udsatte unge, som fylder 18 år, komplicerede og sammensatte. Offentlige velfærdsopgaver er tværgående og kræver horisontale processer, som delvist kortsletter hierarkierne"* (Seemann & Johansen 2013:19). At skabe sammenhæng i indsatserne på tværs kendetegnes som: *"(...) én af de største organisatoriske udfordringer i den offentlige sektor"* (Ibid.:19). Dette stiller krav til en tværgående ledelse og udfordrer de *"gammelkendte hierarkiske*

ledelsesprincipper”(Ibid.:19). Således kan de svære overgange i kommunerne på makroniveau ses som *”(...) velfærdssamfundets mere generelle organisations- ledelses- og styringsproblemer”* (Ibid.:21).

En del af de velfærds- og konkurrencestatslige organiseringer skal ses i lyset af ændringer i den retlige regulering i overgangene, hvor der er etableret et *brud* rent retligt ved det 18 år (Dalmar 2013:34). Således er det nu ikke familien, der er part i sagen, men kun den unge: *”Retligt set får overgangen den konsekvens, at den unge nu selv er fuldgældigt og eneste part i sin egen sag”* (Ibid.:34). Kommunerne er dog forpligtet via Lov om Social Service§ 140, stk. 3 til at udarbejde mål for de unges overgang til voksenlivet i handleplanerne ved det fyldte 16 år (Ibid.:38). Ankestyrelsen har undersøgt disse handleplaner, som er nærmere omtalt i artiklen *”Unge i udsatte positioners transition til voksenlivet”* af Pernille Lykke Dalmar. Om undersøgelsen står der: *”Ankestyrelsens undersøgelse omfattede 120 anbringelsessager i 12 kommuner. Undersøgelsen viser, at der i 18 procent af sagerne manglede en handleplan. I 55 procent af de sager, hvor der var en handleplan, beskrev planen ikke eller kun i ringe grad relevante mål for overgangen til voksenlivet. Det kan vel dermed forsigtigt konstateres, at kommunerne endnu ikke har fokus på intentionerne med lovens formål om at fremme den unges selvstændige voksenliv”* (Ibid.: 38). En sådan praksis i forhold til at opstille konkrete mål for de unges overgang til voksenlivet understøtter, at overgangene til stadighed er en stor kommunal udfordring. Der er gennem årene etableret mange projekter og samarbejdsmodeller, der har forsøgt at etablere organisatoriske rammer for at gøre overgangene mere smidige og koordinerede. Derudover er det angiveligt svært for kommunerne at sikre koordination på tværs og den helhedsorienteret indsats, der er hjemlet i *Lov om Retssikkerhed og Administration* (Retsinformation.dk: LBK nr. 1345 af 23/11/2016 Gældende: Lov om Retssikkerhed og Administration: § 5). Centralt er det således at forstå, at retlig og statslig regulering samt kommunal forvaltning og organisering af det sociale arbejde er afgørende faktorer, der spiller ind på de udsatte unges overgang mellem to livsfaser.

1.5. Afgrænsning af problemfelt

For at undersøge hvorledes den konkurrencestatslige styring af overgangene fra barn til voksen har sat sig igennem i sociallovgivning, vil jeg undersøge ændringerne via de sociale reformer fra midt 1990’erne og frem til i dag. Samt undersøge hvordan de udsatte unge oplever overgangene i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav. Herved vil der kunne udledes viden om, hvordan *den statslige styret barndom* og *den statslig styret voksendom* har sat sig igennem i de unges oplevelser af overgangen i det sociale arbejde – se figur 1:

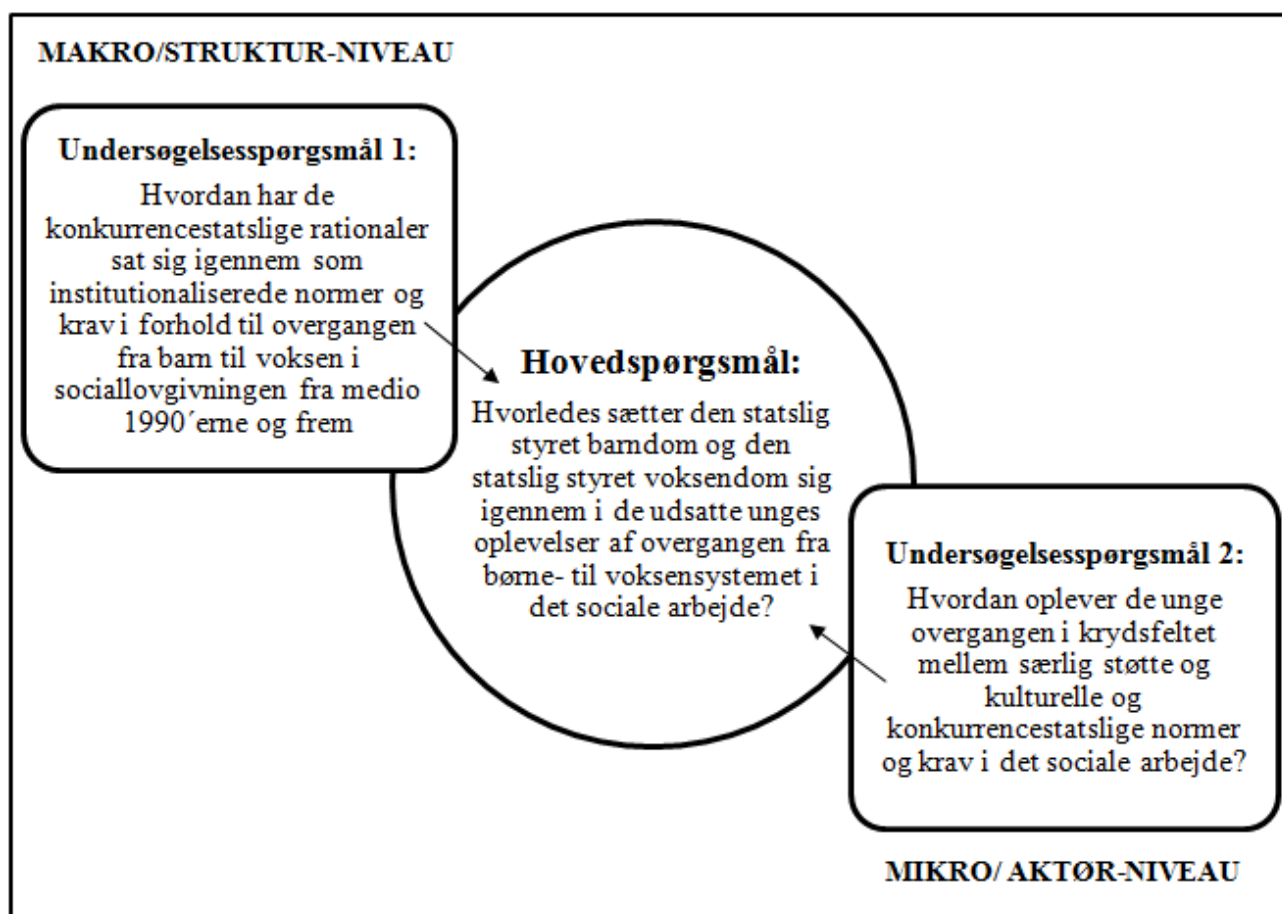

Figur 1: En illustration over de udsatte unges overgange i det sociale arbejde

Målgruppen af udsatte unge er tidligere anbragte, der nu er modtagere af uddannelseshjælp og tilknyttet Ungecenteret i Københavns Kommune. Mange af de unge har angiveligt svært ved at imødekomme senmodernitetens krav og de kulturelle idealer. Således kan overgangene fra barn til voksen for de udsatte unge ses i et spændingsfelt mellem individ, moderne kultur, konkurrencestatsligt regi og statslig styring i det sociale arbejde.

1.6. Problemformulering

På baggrund af ovenstående afgrænsning indeholder undersøgelsens problemformulering et hovedspørgsmål og to undersøgelsesspørgsmål:

Figur 2: Problemformuleringens hovedspørgsmål og undersøgelsesspørgsmål

Specialets problemformulering dækker over et *aktør-struktur-problem* eller *mikro-makro-problem* (Ejrnæs & Guldager 2010:112), da de unges oplevelser af overgangen repræsenterer et aktørperspektiv, hvorimod teorier om velfærdsstat og konkurrencestat, magt og statslig styring samt kulturelle normer og krav i senmoderne tid er på makroniveau. Det kræver *strukturelle forklaringer* af, hvorledes den statslig styret barndom og voksendom sætter sig igennem i de udsatte unges oplevelser af overgangene fra børne- til voksensystemet (Ibid.:43-48). I en strukturel forklaringsmodel søges der således sammenhæng mellem de unges oplevelser af overgangene og de strukturelle forhold, der gør sig gældende på det pågældende tidspunkt (Ibid.:46). For at producere erkendelser om ovenstående problem må der i undersøgelsen inddrages teorier, som dels har udsagnskraft om kulturelle normer og krav i senmoderniteten, og som dels har udsagnskraft om konkurrencestat, governmentality, magt og styring. Det leder tillige frem til en vidensproduktion, der indeholder deduktive og induktive tilgange.

2. Teoretiske tilgange

De teoretiske tilgange inddeles i to overordnede afsnit henholdsvis 2.1 *Kulturelle normer og krav i senmoderniteten* og 2.2. *Stat, konkurrencestat, governmentality, magt og styring*. Teorierne skal bidrage til at producere erkendelser om problemformuleringens delelementer i den teoretiske og empiriske undersøgelse af problemformuleringen på aktør og strukturniveau.

2.1. Kulturelle normer og krav i senmoderniteten

Teorier om det senmoderne samfund kan give indsigt i de udsatte unges hverdagsliv og de kulturelle krav, som de møder i overgangen. Først fremstilles den polske sociolog Zygmunt Bauman (herefter Bauman) teori om *den flydende modernitet*. Om hvordan de traditionelle mønstre og bånd i menneskers liv er opløst og erstattet af en individualiseringstendens. Dernæst fremstilles den tyske sociolog Hartmut Rosas (herefter Rosa) teori om fremmedgørelse og acceleration, og de tidslige mønstre og strukturer i det senmoderne liv.

2.1.1. Teori om den flydende modernitet

Bauman karakteriserer forholdet mellem individ og kollektiv i en flydende senmodernitet, hvor afhængigheds- og interaktionsmønstre fremstår ændret. Teorien er central, idet den via en deduktiv tilgang har udsagnskraft om, hvorledes de unge i en senmoderne tid fremstår individualiseret, privatiseret og ansvarlige for eget liv og succes. Begrebet om *den flydende* står centralt i teorien. Bauman bruger væsker og faste stoffer som en metafor på *den flydende modernitet*. Han skriver: "*Væsker besidder denne særlige egenskab, fordi 'deres molekyler kun har en yderst begrænset sammenhængskraft', hvorimod 'faste stoffers mangeartede egenskaber er et direkte resultat af en binding, der sammenknytter alle det faste stofs atomer, og af de strukturer, atomerne er ordnet i'. Begrebet 'binding' henviser på sin side til de faste stoffers stabilitet - nemlig deres modstandskraft over for 'en splittelse af atomerne'*" (Bauman 2006:7-8). Bauman beskriver, hvorledes moderniteten har opløst alt, hvad der var "*fast og solidt*". Han henviser til, at det, der historisk er blevet opløst, er de *traditionelle troskabsbånd* (Ibid.:10). Nærmere formulerer han dette som forpligtigelser: "*At opløse alt, hvad der er fast og solidt' var i første række ensbetydende med at bortrydde de 'irrelevante' forpligtigelser, der stod i vejen for en rationel målkalkulation – at adskille virksomheden fra husholdningen og fra det tætte væv af etiske forpligtigelser (...)*" (Ibid.:10), og herefter skriver Bauman, at dette også kan siges således: "*(...) at gøre 'penge-nexusen' til den eneste fællesnævner for de mange bånd, der ligger til grund for menneskelig gensidighed og gensidige forpligtigelser*" (Ibid.:11). Dette har haft vidtrækkende konsekvenser, idet økonomien nu jf. Bauman er friset af "*(...) politiske, etiske og kulturelle bindinger (...)*", hvilket har skabt en økonomisk orden, der dominerer mennesker, og er karakteriseret af en *uophørlig reproduktion* (Ibid.:11).

Bauman betegner dette forhold via et Max Webersk udtryk: *"Denne skæbnesvangre udvikling beredte vejen for den instrumentelle rationalitets fremrykning og dominans (...)"* (Ibid.:11).

Bauman henviser til, at alle *subsystemerne* er koblet til den overordnede økonomiske struktur, som han betegner som: *"(...) 'rigid, skæbnesvanger og lukket for enhver form for valgfrihed'"* (Ibid.:12). Karakteristisk for denne udvikling er, at den er et produkt af: *"(...) 'hæmningsløs fremdrift': af deregulering, liberalisering, 'fleksibilisering', øget 'fluiditet', frigørelse af finans-, bolig- og arbejdsmarkedene, skattelettelser osv. (...)"* (Ibid.:12) – og videre med et lån fra den amerikanske sociolog Richard Sennett, henviser Bauman til disse teknikker som: *"(...) 'hastighedens, flugtens og passivitetens teknikker' - med andre ord teknikker, der gør det muligt for systemet og de frie aktører at forblive fuldkommen adskilte, at passere hinanden i stedet for at mødes (...)"* (Ibid.:12). Således er den flydende modernitet kendetegnet af, at den opløser de *faste stoffer* og de *bånd*, der kobler: *"(...) individuelle valg i kollektive projekter og handlinger (...)"* (Ibid.:13). Med et lån fra Beck karakteriserer Bauman f.eks. 'klassen' og familien som værende *zombie-institutioner*, der stadig eksisterer, men reelt set er 'døde' (Ibid.:13).

Således er *afhængigheds- og interaktionsmønstrene* ændret i den flydende modernitet. Bauman bruger her endnu en metafor, der handler om, at selve støbeformene nu er destrueret, idet flere institutioner opløses f.eks. *klasserne*. Det betyder, at de 'frie' moderne mennesker har mistet deres *stabile orienteringspunkter*, der havde iboende: *"(...) mønstre, koder og regler, som man kunne tilpasse sig (...)"* (Ibid.:15). Ved opløsning af mønstrene er det blevet det enkelte moderne og frie menneskes opgave at konstruere eget liv: *"Vi lever derfor i en individualiseret og privatiseret version af moderniteten, hvor individet må væve sine egne mønstre og bære det fulde ansvar for en eventuel fiasko. Det er nu afhængigheds- og interaktionsmønstrenes tur til at komme i smeltediglen"* (Ibid.:15). Den flydende modernitet er jf. Bauman karakteriseret af, at: *"De opløsende kræfter har bevæget sig fra 'systemet' til 'samfundet', fra 'politikken' til 'livspolitikken' - eller fra 'makro' til 'mikro' – planet for samfundsmæssig eksistens"* (Ibid.:15).

Centralt for den flydende modernitet er også den flydende magt, som Bauman beskriver som den: *"(...) mobile, glatte, flygtige og undvigende magts nye lethed og flydende karakter"* (Ibid.:23). Denne magt er jf. Bauman *eksterritorial*, idet styring og ordre nu kan ske fra distancen (Ibid.:19). Bauman beskriver den moderne elite som *nutidens globale elite*, der er nomadiske og kan herske fra distancen. Modernitetens politiks *meta-formål* er nu: *"(...) at holde vejene åbne for nomadisk trafik og nedlægge de resterende grænseovergange (...)"* (Ibid.:22). Den nye magtteknik omhandler jf. Bauman: *"(...) flugt, afglidning, undgåelse og unddragelse, i en kategorisk forkastelse af enhver territorial begrænsning (...)"* (Ibid.:20). Således kobler Bauman her opløsningen af de sociale

afhængigheds- og interaktionsmønstre som en basal nødvendighed, for at den globale magt kan flyde. Den flydende modernitet er således jf. Bauman kendetegnet af en *systemisk struktur*, der styrer fra distancen, sammen med en ustruktureret og flydende modernitet, hvori det enkelte menneskes livspolitik er individualiseret og privatiseret til et eget ansvar for eget liv (Ibid.:16).

2.1.2. Teori om fremmedgørelse og acceleration

For at etablere en deduktiv tilgang til de unges oplevelser af tempo i senmoderniteten kan den tyske sociolog Hartmut Rosas kritiske teori om fremmedgørelse og acceleration inddrages. Denne teori er central i forhold til de udsatte unge, idet den har fokus på de *tidslige strukturer*, der styrer det moderne liv, herunder de udsatte unge i overgangen (Rosa 2014:12). Rosa beskriver i sin teori et tidsregime, som indvirker på det senmoderne samfund som styringsmekanisme: *"Jeg vil hævde, at moderne samfund bliver styret, koordineret og behersket gennem et stramt og strikt tidsregime, der ikke er etisk artikuleret. (...) Dette tidsregime kan imidlertid analyseres inden for rammerne af et enkelt samlebegreb: den sociale accelerations logik"* (Ibid.:12). Rosa argumenterer for, at tidsregimet via social acceleration fører til social fremmedgørelse. For at producere viden om de unges liv og oplevelser af overgangene i det sociale arbejde vil jeg nedenfor fremstille Rosas kategorier om social acceleration: 1) *teknologisk acceleration*, 2) *acceleration af social forandring* og 3) *acceleration af livets tempo* (Ibid.:20).

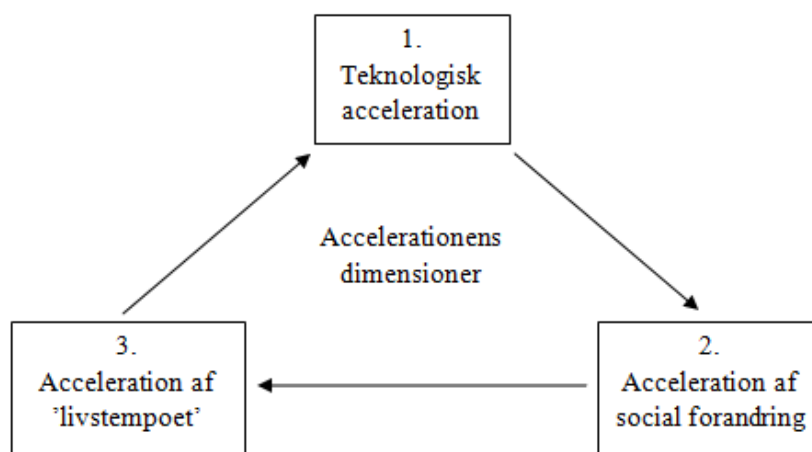
1) Teknologisk acceleration jf. Rosa er: *"(...) den tilsigtede tempoforøgelse af formålsstyrede transport, kommunikations- og produktionsprocesser, der kan defineres som teknologisk acceleration"* (Ibid.:21) og: *"Den teknologiske acceleration har unægtelig haft kolossal indvirkning på den sociale virkelighed. Navnlig har den fuldstændig transformeret samfundets 'rum- og tidsregime', dvs. perceptionen og organiseringen af rum og tid i samfundslivet"* (Ibid.:21). Det betyder, at rummet *'trækker sig sammen'* og mister sin signifikans i forhold til det at orientere sig i verdenen. Det vil for eksempel sige, at distancer kortlægges hurtigere og diverse handlinger ikke længere behøver at være *stedbundne* (Ibid.:22). Den teknologiske acceleration er *accelerationsprocesser*, der foregår **i** samfundet, hvorimod *acceleration af social forandring* er forandringsprocesser **af** samfundet (Ibid.:22-23).

2) Acceleration af social forandring er karakteriseret ved de: *"(...) accelererede sociale forandringsprocesser, der gjorde sociale konstellationer og strukturer såvel som adfærds- og orienteringsmønstre ustabile og flygtige"* (Ibid.:22). Denne acceleration er defineret ved: *"(...) en stadig hurtigere afvikling af pålideligheden af erfaringer og forventninger og ved en sammentrækning af de tidsrum, der kan siges at udgøre 'nuet'"* (Ibid.:24). Sammentrækningen af nuet skal forstås i både kulturel og strukturel forstand og viser sig via forandringer i de institutioner,

der vedrører arbejde og familien – også kaldet *produktions- og reproduktionsprocesserne* (Ibid.:24). Her henviser Rosa til det høje antal af skilsmisser og karriereskift, der tegner et billede af, at arbejdet og familien som *institutionel stabilitet* er aftagende i senmoderniteten, hvilket indikerer acceleration af social forandring (Ibid.:25). Et højt forandringstempo gør sig gældende for flere forhold i menneskers liv: ”*Holdninger og værdier, mode og livsstil, sociale relationer og forpligtigelser, grupper, klasser eller miljøer, sociale sprog og praksisformer og vaner (...)*” (Ibid.:23). I et sådan forandringstempo plæderer Rosa - via Lübbe - for en ’*nutids-indskrumpning*’ (Ibid.:23), som skal ses som en sammentrækning af det tidsrum, der ligger mellem en fortid, der ikke længere er *gyldig* og en fremtid, der endnu ikke er *gyldig* (Ibid.:23).

3) Acceleration af livets tempo omhandler det senmoderne menneskes tidshunger: ”(...) *en forøgelse af antallet af handlinger eller erfaringer per tidsenhed. Den er således en konsekvens af ønsket om eller det angivelige behov for at gøre flere ting på mindre tid*” (Ibid.:26). Denne acceleration omhandler det hurtigt levede liv, hvor: ”(...) *vi sammenlignet med tidligere generationer spiser hurtigere, sover mindre og kommunikerer mindre med familien*”(Ibid.:27-28). Derudover er en anden målbar konsekvens af *acceleration af livstempoet* også en tendens til: ”(...) *’kompression’ af handlinger og erfaringer (...)*” (Ibid.:28). Rosa pointerer, at mennesker i senmoderniteten lever et liv, hvor de oplever at være under *tidspres*, og hvor mennesket hele tiden *multi-tasker* i forsøget på at gøre og opleve mere (Ibid.:27-28). De tre accelerationsformer kan give indsigt i, hvordan de unges liv og relationer er struktureret af et stadig voldsommere tempo, som accelereres af teknologien og underlægger de unges liv og erfaringsdannelse et stadig højere tempo.

Rosa kortlægger det, han kalder for *accelerationskredsløbet* bestående af de tre ovenfor beskrevne accelerationsformer. Via den teknologiske acceleration skabes der forandringer i de *sociale praksisser*, der skaber nye *sociale interaktionsmønstre* og *sociale identiteter* (Ibid.:39). Via den beskrevne sammentrækning af nuet sker, der er en acceleration af livstempoet. Denne følgerække karakteriserer Rosa som *konkurrencsamfundets ’glidebanefænomen’*, idet mennesket ikke kan stoppe op: ”*Der er ikke nogen ligevægtstilstand, for det at stå stille er ensbetydende med at sakke agterud*” (Ibid.:39). Rosa opstiller accelerationskredsløbet mekanismer i en model (Ibid.:40):

Figur 3: Accelerationskredsløbet

Sideløbende med accelerationskræfterne er der også mere forhalende kræfter, som han benævner som *social deceleration* (Ibid.:41). Rosa henviser her til, at man kun kan plædere for et accelerationssamfund såfremt, at accelerationskræfterne er stærkere end de sociale decelerationskræfter. Rosa præsenterer således i sin kritiske teori 5 varianter af *inerti* og *deceleration*, der vedrører alle de *accelerationssfærer*, som han har præsenteret i sin teori (Ibid.:41). Da sådan decelerationsformer og inertier kan være med til at give indsigter i de udsatte unges liv i det sociale system, vil 2 ud af 5 decelerationsformer blive skitseret nedenfor:

Deceleration som dysfunktionel konsekvens af social acceleration – omhandler deceleration forstået som en: "(...) hastighedsnedsættelse som en utilsigtet følge af accelerations- og dynamiseringsprocesser" (Ibid.:43), f.eks. *trafikproppen*. Hastighedsnedsættelsen kan også ses som: "(...) dysfunktionelle og patologiske former for deceleration" (Ibid.:43). I en sådan optik er de *decelererede* f.eks. de arbejdsløse udsatte unge med psykiatriske diagnoser, der kan betragtes som *ekskluderede*, idet deres deceleration er betinget af dysfunktionelle og patologiske årsager, hvorfor de ikke kan opretholde deres konkurrenceevne (Ibid.:43). Herom skriver Rosa: "*Det er bemærkelsesværdigt, at fremvæksten af sådanne former for depression og burn out-syndrom har været mest udtalt i det seneste årti i stort set alle dele af den globaliserede modernitet*" (Ibid.:43).

Bagsiden af medaljen – strukturel og kulturel inert – omhandler det moderne samfund, der ikke længere har nogen visioner. I denne optik er: "(...) den voldsomme hastighed, der er forbundet med begivenhedsforløb og forandringsprocesser, i virkeligheden kun er et overfladefænomen, der knap nok kan dække over epokens dybt rodfæstede kulturelle og strukturelle inert" (Ibid.:46-47). Dette benævner Rosa også som en *hyperaccelereret stilstand* (Ibid.:46). I denne kontekst plæderer Rosa

for, at konkurrence, vækst og acceleration indgår i en *strukturel trekantsrelation*: "(...) der er så dybt forskanset, at man slet ikke kan gøre håb om nogen kulturel eller politisk forandring" (Ibid.:47). Rosa ser denne deceleration som den eneste, der ikke er afledt af accelerationsprocesserne, men nærmere er en *komplementær egenskab* ved accelerationssamfundet – deraf også navnet "*medaljen paradoksale bagside*" (Ibid.:48).

Senmoderniteten er altså styret af: "(...) *tidslige normers tavst normative kraft, som udmøntes i frister, tidsplaner og tidsrammer*" (Ibid.:50). Rosa kalder også dette for et *totalitært accelerationsregime*, der forandrer menneskers sociale, objektive og subjektive verden og derved menneskets *væren-i-verden* (Ibid.:50). Mere opsummerende beskriver Rosa, hvorledes det moderne liv lider under mangel på tid i en verden, hvor rummet synes at være *skrumpet ind* grundet *teknologisk acceleration* (Ibid.:50-51). Dette spiller ind på de sociale relationer, hvis kommunikation ikke længere er betinget af *spatiel nærhed*, hvilket ændrer de sociale relationer og strukturer (Ibid.:52). Således bliver det, som Rosa kalder den '*klassisk moderne identitetsopfattelse*', der bærer præg af en *livsplan* til '*situationel identitet*', der er karakteriseret af *forbigående karakter* – her er der ikke tale om en livsplan, men om at mennesker *surfer rundt* i det som Rosa kalder for '*selvdefinitioner/identitetsparametre*' (Ibid.:53). Endvidere har acceleration af produktionen skabt en ændret relation mellem mennesker og den materielle verden, der karakteriseres som '*brug-og-smid-væk-strukturer*' (Ibid.:53), hvilket skaber en ændret relation til *objekt-verdenen* (Ibid.:54). Sidst men ikke mindst plæderer Rosa for, at accelerationsprocesserne forandrer det, som Rosa kalder for menneskets '*biografiske og kollektive historie*' (Ibid.:54), og som betyder, at mennesket: "(...) oplever deres individuelle og politiske liv som omskiftelige og retningsløse, dvs. som noget, der befinder sig i hyper-accelereret tilstand (...)" (Ibid.:54). Rosa formulerer alle disse forandringsprocesser overordnet således: "*Kort sagt udløser den sociale acceleration nye erfaringer af tid og rum, nye sociale interaktionsmønstre og nye former for subjektivitet. Følgelig transformerer den de måder, hvorpå mennesker er stillet eller placeret i verden – og hvordan de bevæger og orienterer sig i verden*" (Ibid.:55). Disse forandringsprocesser skaber jf. Rosa bl.a. *sociale patologier*, der jf. Rosa medfører *menneskelig lidelse* (Ibid.:56).

Rosa beskriver modernitetsprojektet som et *politisk projekt* (Ibid.:90), hvor politiske reformer ikke længere tjener en forbedring af menneskers sociale vilkår, men nærmere har til opgave: "(...) at gøre samfundet mere kompetitivt og fastholde dets accelerationsevne" (Ibid.:93). Og resultatet bliver så, at de senmoderne mennesker fremstår fremmedgjorte, idet: "(...) de sociale betingelser, der på den ene side stadig forpligter aktørerne etisk på forestillingen om selvbestemmelse og på den anden side i stigende grad undergraver deres mulighed for at forfølge eller realisere denne forestilling i praksis, nødvendigvis føre til en tilstand af fremmedgørelse" (Ibid.:94). Herved bliver

modernitetsprojektet noget, der: "(...) *udspiller sig 'bag om ryggen' på de sociale aktører*", der er fremmedgjorte og autonomien bliver derved *modernitetens brudte løfte* (Ibid.:89). Fremmedgørelse betinget af den sociale acceleration, som fører til:

Fremmedgørelse over for vores handlinger – Denne fremmedgørelse handler om, at moderne mennesker frivilligt gør ting, som de ikke har lyst til. Omkring dette skriver Rosa: "*Denne mærkelige og ret nye form for fremmedgørelse over for ens egne handlinger skyldes efter min mening konkurrencens og accelerationens selvforstærkende logik. I en verden struktureret af hastighedens imperativer, giver det ikke alene god mening at søge kortsigtede nydelser (som at se tv) i stedet for at søge at indfri mere langsigtede ønsker (...)*" (Ibid.:104). Således kan senmoderne mennesker miste følelsen af, hvem de reelt er. Samt:

Fremmedgørelse over for en selv og for andre – Rosa beskriver, hvorledes det senmoderne menneskes liv endvidere fremstår *disintegreret* og afkoblet grundet accelerationsprocesserne: "*I en vis forstand fører accelerationen altså slet og ret til først en disintegration og dernæst til en erodering af engagementet (...)*" (Ibid.:109). Det moderne menneske fremstår jf. Rosa *overmættet* og er konstant udsat for *flygtige møder*, hvor det ikke indgår i nogen dybere relation (Ibid.:110). Derved kan tabet af retning præge forholdet til verdenen og forholdet til en selv (Ibid.:111).

De beskrevne forandringsprocesser skaber socialiserende vilkår for de udsatte unges liv og overgang, og ændrer tid, rum og interaktionsmønstre, som påvirker de unges transitionsproces fra barndom til voksendom i senmoderniteten. Forandringsprocesser som vil blive fremanalyseret i de unges fortællinger om deres oplevelser i de sociale systemer.

2.2. Stat, konkurrencestat, governmentality, magt og styring

I den deduktive tilgang til hvorledes den statslige styrede barndom og den statslige styrede voksendom sætter sig igennem i det sociale arbejde, står stat og statslig styring centralt. I afsnittet skitseres den franske filosof Louis Althussers (herefter Althusser) kritiske teori om de statslige niveauer og de *ideologiske statsapparater*. Herefter vil den danske sociolog Gösta Esping-Andersens (herefter Esping-Andersen) definition af en velfærdsstat og forskellige velfærdsstatsmodeller blive fremstillet frem mod den danske politolog Ove K. Pedersens (herefter Pedersen) fremstilling af Konkurrencestaten. Sidstnævnte fremstilling står centralt i specialet, idet det er herfra de konkurrencestatslige rationaler udledes. Endelig stilles der skarpt på magt og styring; herunder internalisering af styring som selv-ledelse via den australske sociolog Mitchell Deans (herefter Dean) værk om *governmentality* med afsæt i den franske filosof Michel Foucault.

2.2.1. Teori om den repressive stat og de ideologiske statsapparater

Althusser's teori om de statslige niveauer og de ideologiske statsapparater (ISA) er væsentlig, idet den afdækker, hvorledes de dominerende ideologier sætter sig igennem i det repressive statsapparat via de ideologiske statsapparater. Således kan teorien anskueliggøre reproduktionen af produktivkræfterne, der blandt andet omhandler reproduktion af de udsatte unges arbejdskraft. Althusser's teori tager afsæt i en marxistisk tænkning og fremfører forholdet mellem de dominerende klasser, kapitalen, det repressive statsapparat og reproduktion af produktionsforholdene: *"For de dominerende klasser er reproduktionen af produktionsrelationerne nødvendig for opretholdelse af den kapitalistiske struktur og dermed deres fortsatte dominans. De ideologiske statsapparater har en central betydning for denne reproduktion, idet de bidrager til at fordele individerne til de forskellige poster i den givne teknisk-socialt arbejdsdeling"* (Althusser 1972:5). Der er to forhold, som den kapitalistiske stat skal reproducere for at opretholde en produktion henholdsvis: *produktivkræfterne og de eksisterende produktionsbetingelser* (Ibid.:16). Omkring reproduktion af produktivkræfterne sonder Althusser mellem *produktionsmidlerne* og *reproduktion af arbejdskraften* (Ibid.:18). Reproduktion af arbejdskraften sker både via en reproduktion af *kvalifikationer* samt via *reproduktion af underkastelse* af det, som Althusser kalder den *dominerende ideologi* (Ibid.:20). I forhold til underkastelsen virker staten som en: *"(...) repressionsmaskine, som tillader de dominerende klasser (...) at sikre deres dominans over arbejderklassen for at underkaste den merværdiens affresningsproces (...)"* (Ibid.:25). Althusser definerer staten som *"(...) udøvende og intervenerende repressiv magt "i de dominerende klassers tjeneste" (...)"* (Ibid.:25). Således er staten et politisk apparat, som udgør et af niveauerne i Marx's *superstruktur* bestående af to niveauer: *det juridiske-politiske* som repræsenterer *lov og stat* samt *det ideologiske niveau* (Ibid.:22). I denne optik er staten en klassestat. Althusser sonder mellem *statsmagt* og *statsapparat*. Det *repressive statsapparat* består af: *" (...) Regeringen, Administrationen, Hæren, Politiet, Domstolene, Fængslerne o.s.v. (...)"* (Ibid.:30).

Althusser fremstiller endvidere en række *specialiserede institutioner*, som han benævner *de ideologiske statsapparater (ISA)* (Ibid.:30-31). For Althusser spiller *det skolemæssige ISA* og *det familiemæssige ISA* de mest centrale funktioner i reproduktion af ideologier (Ibid.:20 & 41). Således kan de ideologiske statsapparater ses som et 'værn' for det *repressive statsapparat* (Ibid.:37), der igen sikrer de ideologiske statsapparaters *praktik* – hvorfor de ideologiske statsapparater bliver centrale i opretholdelsen af statsmagten: *"Såvidt vi ved, kan ingen klasse varigt sidde inde med statsmagten uden samtidig at udøve sit hegemoni på og i de ideologiske Statsapparater"* (Ibid.:34). Althusser har via sine teorier om *den repressive stat*, *de ideologiske statsapparater* og om, hvorledes ideologierne indoptages, *"(...) fremsat den ide, at ideologierne bliver realiseret i institutionerne, i*

deres ritualer og deres praktikker, i ISA. Vi har set, at de i den henseende bidrager til klassekampen i denne form, der er vital for den dominerende klasse, som reproduktion af produktionsforholdene (...)" (Ibid.:69-70). Eller hvordan statsapparatet ifølge Althusser domineres af de herskende klasser. Netop reproduktionen af de herskende ideologier er væsentlige at fremanalysere som mønstre/strukturer i det empiriske materiale, som fænomener der italesættes af de unge.

2.2.2. Velfærdsstat og velfærdsstatsmodeller

For at afdække de konkurrencestatslige rationaler og krav i den statslige styring af de unge i overgangen fra barn til voksen er det nødvendigt at beskrive velfærdsstaten og den socialdemokratiske velfærdsmodel, der har præget den danske velfærds politik efter 2. verdenskrig. At velfærdsstaten har til opgave at modificere markedskræfterne, står centralt hos den danske sociolog Esping-Andersen. Han har defineret velfærdsstaten som: "(...) et politisk instrument, som et stratifikationsinstrument, og som et solidaritets- og emancipationsinstrument." (Jensen 1998:33). Esping-Andersen anvender et centralt begreb – *de-commodifikation*, som: "(...) refererer til arbejdskraftens 'afvareliggørelse'" (Ibid.:33). Esping-Andersen forklarer *de-commodifikation* i "The three Political Economies of The Welfare State" som: "(...) the concept refers to the degree to which individuals, or families, can uphold a socially acceptable standard of living independently of market participation" (Esping-Andersen 1990:37). I denne optik karakteriseres forskellige velfærdsstatslige modeller af forholdet mellem stat og marked, og i hvor høj grad de *afvareliggør* individerne fra de kapitalistiske markedsmekanismer (Jensen 1998:33). Centralt hos Esping-Andersen er det, at opbygningen af de nationale velfærdsstater afhænger af de nationale forhold mellem stat – marked – familie (Esping-Andersen 1990:21). For at forstå variationen af sociale rettigheder og stratifikation samt forholdet mellem stat - marked - familie har Esping-Andersen defineret tre overordnede kategorier af velfærdsstater: *den liberale velfærdsmodel* (USA, Canada og Australien) – *den konservative velfærdsmodel* (Østrig, Frankrig, Tyskland og Italien) samt *den socialdemokratiske velfærdsmodel* (de skandinaviske lande) (Ibid.:26-27). Den socialdemokratiske velfærdsmodel er væsentlig for specialets problematik om, hvordan de konkurrencestatslige rationaler sætter sig igennem i den velfærdsstatslige sociallovgivning i Danmark fra 1990'erne og frem til i dag. Esping-Andersens fremstilling af den socialdemokratiske velfærdsmodel er kendetegnet ved: "This model crowds out the market, and consequently constructs an essentially universal solidarity in favor of the welfare state. All benefit; all are dependent; and all will presumably feel obligated to pay" (Ibid.:28). I denne model er de sociale rettigheder universelle, og alle bidrager til velfærdsstaten, som kan betragtes som 'ét universelt forsikringssystem' (Ibid.:28). Denne universalisme er jf. Jørgen Goul Andersen betinget af politisk og folkelig legitimitet, og velfærdsstaten er således en stat i mulig forandring under påvirkning af *creeping selektivism* (residuel

retning) og *europæisering* (Andersen 1999:58-60). Elementer der også indgår i Pedersens fremstilling af konkurrencestaten i afsnit 2.2.3. Således er der i Danmark sket en bevægelse fra *welfare* til en offensiv dansk *workfare*, hvor aktivering, opkvalificering, uddannelse og empowerment står i centrum (Torfing 1999:17).

2.2.3. Fremstilling af Konkurrencestaten

Specialets problemformulering omhandler, hvordan *konkurrencestaten* har sat sig igennem som institutionaliserede normer i det sociale arbejde fra 1990'erne og frem til i dag. Derfor må Pedersens fremstilling af "Konkurrencestaten" (Pedersen 2011) inddrages. Her har han beskrevet udviklingen fra velfærdsstat til konkurrencestat via økonomiske, politiske og kulturelle forandringer. Velfærdsstatslige udviklingsformer over tid som fremstilles som efterkrigstiden orden, den globale orden, neo-liberalisme og konkurrencestatslige rationaler frem mod den senmoderne velfærdsstat. Det er internationale og nationale udviklingsformer, som udgør rammerne og rationalerne for den statslige styrede barndom og den statslige styrede voksendom i det sociale arbejde i Danmark.

Konkurrencestaten er jf. Pedersen en *dynamisk stat*, der fremmer *konkurrencen*, og er karakteriseret af fire forhold:

1. I konkurrencestaten mobiliseres: "*(...) befolkningen og virksomhederne til at deltage i den globale konkurrence (...)*" (Pedersen 2011:12)
2. I konkurrencestaten gøres: "*(...) den enkelte ansvarlig for sit eget liv, ser fællesskabet som knyttet til arbejdet og frihed som identisk med friheden til at realisere egne behov*" (Ibid.:12)
3. Konkurrencestaten er en stat: "*(...) der i stedet for at søge stabilitet fremmer dynamik og i stedet for at reformere efter omhyggelige forberedelser nu har indbygget den uendelige reform i selve den politiske proces (...)*" (Ibid.:12)
4. Konkurrencestaten er en stat: "*(...) der aktivt arbejder på at påvirke de internationale omgivelser (...)*" (Ibid.:12)

I bevægelsen fra den socialdemokratiske velfærdsstat til konkurrencestaten ser Pedersen det som et resultat af en udvikling fra en *efterkrigstidens orden* til *nutidens globale orden* (Ibid.:14), hvor den *samfundsøkonomiske forestilling* om, at samfundet anses som et "*(...) økonomisk eller et organisk hele (...)*" (Ibid.:17-18), hvor det var statens opgave at skabe ligevægt, fungerede frem til 1990'erne. En orden som først bliver fortrængt af den nye *globale orden*, da Bill Clinton i 1993 som ny præsident i USA proklamerer en "Ny verden", der starter udviklingen fra *nationale velfærdsstater* til *nationale konkurrencestater* (Ibid.:14). Den globale orden introducerer et nyt statsligt projekt, hvor *økonomismen* står centralt (Ibid.:15). Fremkomsten af konkurrencestaten kan jf. Pedersen overordnet set ses som et resultat af *tilpasning* og *påvirkning* fra ændringer i det internationale samfund, der

fører til en ændret *politisk økonomi* samt reformering af velfærdsstaten (Ibid.:14). Således præger forholdet - at tilpasse og påvirke de *eksterne betingelser* - ikke blot den politiske økonomi, men også statens institutioner i øvrigt (Ibid.:14).

Neoliberalismen er i dag den herskende tænkning, som præger den statslige magtudøvelse og økonomiske politik i mange vestlige lande (Ibid.:26). Pedersen definerer *neoliberalismen* som: "(...) den forestilling, hvor det forudsættes, at det er statens (eller kollektivets) opgave, at skabe betingelser for, at individerne ligesom markederne kan fungere efter hypoteserne om rationalitet og iboende evne til at søge mod ligevægt" (Ibid.:25-26). Dog er der i nyere tid – efter finanskrisen i 2008 – åbnet op for, at staten kan anvende *blandingsøkonomier* ("*skatteydernes penge garanterede de finansielle institutioner*") (Ibid.:20-21). Afhængig af ideologisk ståsted betragtes institutionerne altså som enten *eksogene* eller *endogene* til markedet. Og netop disse forskellige institutionelle positioner giver i dag anledning til ideologiske kulturkampe: "*Det er således stadig indenfor rammerne af institutionel teori, at nutidens kulturkamp udspilles mellem dem, der antager, at institutioner er eksogene (udvendige) i forhold til markeder, og dem, der antager, at de er endogene (...)*" (Ibid.:31). Den eksogene tilgang føres af de liberale og neoliberale, hvorimod den endogene kaldes socialdemokratisk. Gennem reformering af institutionerne, effektivisering af staten, intervention via adfærdspolitik samt koordination af politikker søger staterne at øge deres konkurrenceevne – deres komparative fordele (Ibid.:75).

Det er derfor væsentligt at fokusere på, hvordan konkurrencestaten fremmer bestemte rationaler i den offentlige sektor. Herom skriver Pedersen: "*Jeg påstår, at konkurrencestaten er på vej til at skabe en ny social struktur – en administrativ socialstruktur, som jeg kalder den, fordi den er en effekt af politiske beslutninger og administrative afgørelser. (...) et resultat af, at den offentlige sektor, herunder de offentlige ledere og deres medarbejdere, har fået nye opgaver*" (Ibid.:275-276). Det vil sige institutionelle reformer, der fremmer en *institutionel konkurrenceevne* med det formål, at de *produktive ressourcer* – via *tilpasning og påvirkning* - bliver anvendt konkurrencemæssigt i den globale orden (Ibid.:276-277). Pedersens konkluderer, at konkurrencestatens tre nye opgaver er:

"(...) at udvikle viden, som gør det muligt at tilpasse og påvirke under dynamiske betingelser (...)"

"(...) at effektivisere den offentlige sektor gennem uendelige reformer, der alle indebærer en flydende organisation og et flydende styre (...)"

"(...) at foretage og implementere skræddersyede afgørelser for at gøre den enkelte rede til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet (...)" (Ibid.:277).

Hvor velfærdsstaten via *universalistiske* ydelser skal udligne forskelle (den tidligere beskrevne de-commodifikation), så indfører konkurrencestaten en *administrativ socialstruktur*, der opdeler og anskueliggøre forskelle: "(...) med det formål af fremme en effektiv udnyttelse af produktionsfaktorerne" (Ibid.:278), og Pedersen beskriver fordeling i forhold til indplacering i det sociale hierarki: "*Forskellen er, at konkurrencestaten – i modsætning til velfærdsstaten – ikke har til formål at skabe lighed og heller ikke anvender en universalistisk fordeling af rettigheder til formålet, men derimod understreger de eksisterende sociale uligheder ved at fordele rettigheder og pligter, alt efter hvor i det sociale hierarki den enkelte (administrativt) bliver placeret*" (Ibid.:278). Pedersens pointe er her, at individerne via den før omtalte sociale struktur bliver delt i en *vertikal struktur* mellem 'dem, der er uden for' og 'dem, der er inden for' arbejdsmarkedet (Ibid.:278). Konkurrencestatens reformer skaber således en politisk kultur, der påvirker den enkelte og dennes *normer og holdninger* samt fællesskabets værdisæt. Den nye politiske kultur bygger således på en anden forståelse af forholdet individ – fællesskab og sætter arbejdet i højsædet: "(...) en (delvis) ny forestilling om fællesskab og individualitet, som går ud på, at det er arbejdskravet, arbejdsvejen og arbejdslysten, kort sagt arbejdet, der skal binde individerne sammen til et fællesskab (...)" (Ibid.:170). Pedersen beskriver en folkelig bevægelse om dannelsen af, hvordan en individualitet socialiseres i folkeskolen, der går fra *disciplinering* (fra 1870'erne til 2. verdenskrig) til *medbestemmelse* (fra 2. verdenskrig til 1990'erne) til *færdigheder* (fra 1990'erne -) (Ibid.:173).

2.2.4. Teori om Governmentality - Magt og styring i det moderne samfund

Da statslig styring er centralt i specialets problemformulering, må en teori, som har udsagnskraft om, hvorledes magt og styring indoptages af moderne mennesker, inddrages. Deans arbejde i '*Governmentality – magt og styring i det moderne samfund*' (Dean 2006), trækker på Foucault, der var optaget af, hvorledes mennesker dannes: "*Subjektivisering er den anden side af sådanne magt/viden relationer, hvor individer skabes som subjekter ved at blive underlagt visse praksisregimer eller logikker*" (Hansen 2012:250-251). Foucault problematiserer således det forhold, at den menneskelige erkendelse/ vidensproduktionen er et produkt af fænomener som 'sandhed' og 'virkelighed', der netop er koblet med magt. Dean sonder i sit værk mellem Governmentality og styring således: "*Begrebet governmentality søger at udskille de særlige mentaliteter, kundskaber og regimer, der har været forbundet med styring og administration siden 'det tidlige moderne' Europa, mens begrebet styring anvendes som en mere generel betegnelse for enhver kalkuleret ledelse af menneskelig adfærd*" (Dean 2006:31). Og nærmere definerer han governmentality således: "*En disciplin, der beskæftiger sig med måden, vi styrer på, eller det, der nogle gange betegnes som styringens 'hvordan'. Den stiller spørgsmål til, hvordan vi styrer og bliver styret, og til relationen mellem vores selv-styring, vores styring af andre og styringen af staten*" (Ibid.:31). Via Foucault

giver Dean et kritisk blik på magt og magtudøvelse i de moderne neo-liberale velfærdsstater. En af de væsentlige pointer er, at magten i dette governmentality-perspektiv ikke er *repressiv*, men *produktiv* og udgår mange steder fra: *"Magten udgår ikke fra et center; magt udøves i decentraliserede relationer; magt er produktiv snarere end repressiv, magt udøves på frie individer med henblik på at forme eller "sikre" deres handlingsudfoldelse; og, ikke mindst, sandhedsproduktion og magtudøvelse er gensidigt betingede"* (Ibid.:11). Og dette, at sandhedsproduktion og magt er gensidigt betinget i den moderne styring, der former individers *handlingsudfoldelser* (subjektivering), er centralt i governmentality-begrebet: *"Moderne styring drejer sig om at forøge chancerne for, at bestemte subjekter opstår"* (Ibid.:15).

Kendetegnende for den disciplinære magt som styreform er, at styringen søges inkorporeret som individernes selv-ledelse (Ibid.:18). Denne selv-ledelse kaldes også for *'conduct of conduct'* - *conduct* kan oversættes med *at føre* og *at dirigere* (Ibid.:43). Foucault definerer *'conduct of conduct'* som: *"Styring kan være en hvilken som helst form for kalkuleret og rationel aktivitet. Den udføres af en mangfoldighed af autoriteter og organer, benytter sig af en mangfoldighed af teknikker og vidensformer og søger at forme vores adfærd ved at operere gennem vores ønsker, interesser og overbevisninger"* (Ibid.:44). Styringen fremstilles her som et rationelt ønske om at regulere den menneskelige adfærd gennem selv-ledelse. Centralt er det således, at styringen i dette perspektiv både vedrører *styringspraksisser* og *selv-praksisser*: *"Styring drejer sig ikke blot om styringspraksisser, men også om selv-praksisser. (...) Det er altså et perspektiv, der søger at forbinde spørgsmål om styring, politik og administration med kroppen, livet, selvet og individet"* (Ibid.:46). Dean beskriver videre, hvorledes selv-praksisser bliver til et politisk instrument, der: *"(...) ikke blot kan optræde som instrumenter til at opfylde politiske, sociale og økonomiske mål, men også som et middel til at yde modstand mod andre former for styring"* (Ibid.:47). Ifølge Dean kan koblingen mellem styring og frihed utilsigtet blive til modmagt som selv-praksis hos de moderne individer (Ibid.:48). Dean anvender begrebet *styringsmentaliteter* som: *"Ideen om styringsmentaliteter understreger, at den tænkning, der er forbundet med styring, er noget kollektivt og relativt selvfølgeligt, dvs. noget, som styringens praktikere normalt ikke kan stille spørgsmål til"* (Ibid.:51-52) og endvidere, at *selvfølgeligheden* beror på, at magtudøvelsen bygger på: *"(...) de teorier, idéer, filosofier og vidensformer, som indgår i vores sociale og kulturelle produktion"* (Ibid.:51-52) i de institutionelle magtrum.

I et liberalt-demokratisk samfund er der et stort antal afgrænsede praksisregimer, der knytter sig til bestemte institutioner, som er rettet mod: *"(...) afstraffelse, helbredelse, fattigdomsbekæmpelse, behandling af sindsyge, opretholdelse af mental sundhed osv. Disse regimer omfatter og*

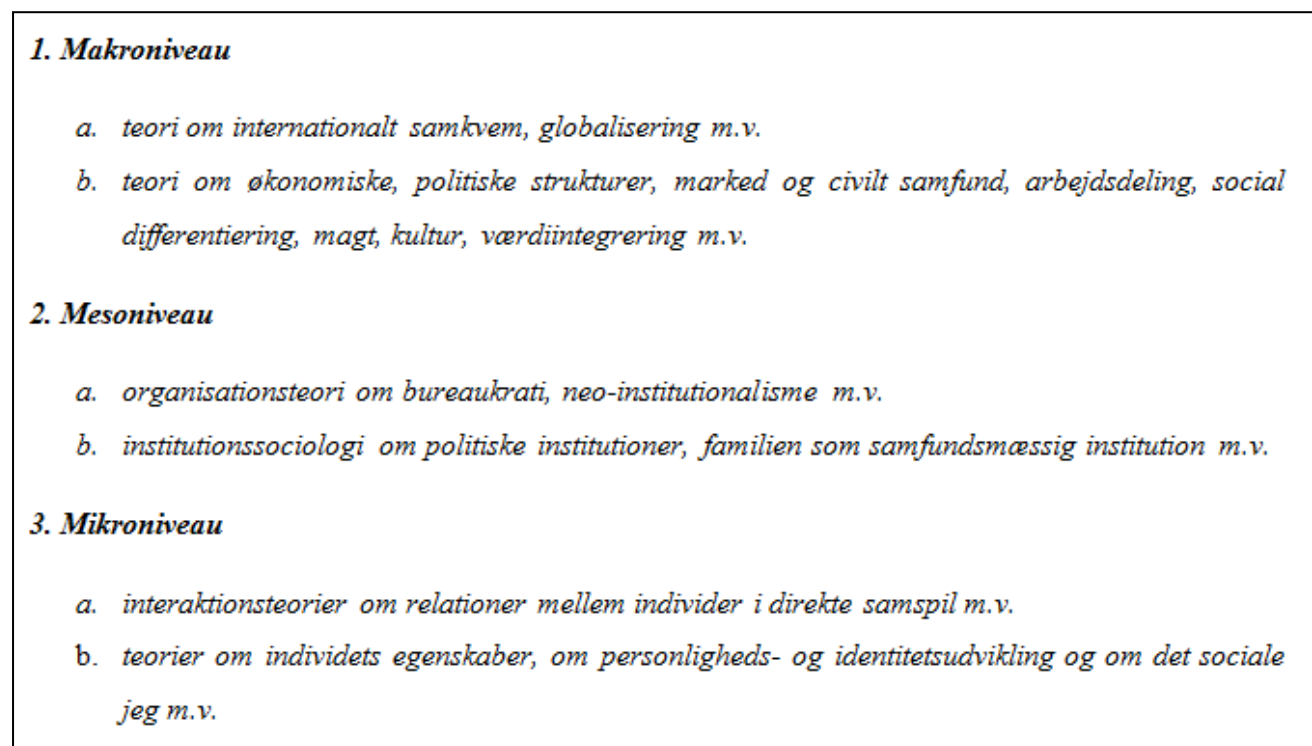
sammenknytter bestemte institutioner, således at vi kan tale om 'det strafferetlige system', 'sundhedssystemet', 'det sociale system' (...)” (Ibid.:59). Dean beskriver endvidere et post-velfærd socialregime, der er kendetegnet af et avanceret liberalt styringsregime, hvor fokus på markedet er rykket ind i det offentlige som kvasi-markeder for serviceydelser (Ibid.:272). Om dette neo-liberale styringsregime skriver han: ”Denne type neo-liberalisme er ikke længere en styring rettet mod samfundet, eftersom den ikke længere tænker sine opgaver gennem en modsætning mellem en offentlig sektor og en privat. Idealet er her at bygge bro mellem disse traditionelle opdelinger, så markedets strukturer og værdier kan genindskrives i de områder, der før var forbeholdt offentlige ydelser, og sidstnævnte hermed kan omstilles til en række kvasi-markeder for serviceydelser og ekspertise” (Ibid.:271-272). I dette regime bliver markedsliggørelsen som teknisk middel en mulig reformerende kraft, der både reformerer: ”(...) institutionel og individuel adfærd, så de begge kommer til at legemliggøre markedets værdier og orienteringer, som de er udtrykt i begreberne om virksomheden og forbrugeren” (Ibid.:272). Et styringsregime som har to centrale teknologier, der har til opgave at adfærdsregulere og præstationsoptimere: ”Fra de avancerede liberale styringsregimers perspektiv er vi vidne til brugen af to særskilte, men sammenflettede teknologier: handlingsteknologier, som forsøger at højne og forbedre vores evner til at deltage, samtykke og handle; og præstationsteknologier, som gør disse evner kalkulerbare og sammenlignelige, så de kan optimeres” (Ibid.:273).

Via de præsenterede teoretiske tilgange kan det opsummeres, at de udsatte unges overgange fra børne- til voksensystemet udfoldes i en moderne tid, der jf. Bauman er kendetegnet af at være flydende, hvor alt, hvad der var ”fast og solidt”, herunder tidligere afhængigheds- og interaktionsmønstre, synes at være opløst. Her bliver ’penge-nexusen’ fællesnævner for det moderne liv, hvori de kulturelle krav for det at være et moderne ’frit’ menneske, herunder at være en udsat ung, handler om - via en individualiseret og privatiseret livspolitik – at være ansvarlig for at konstruere eget liv i en verden, der er struktureret af en global, flydende og distanceret magt. Det sker i et totalitært accelerationsregime, hvor det moderne liv er præget af omskiftelighed og retningsløshed, hvor mennesker surfer rundt i selvdefinitioner og talrige sociale kontakter, der fører til et overmættet og fremmedgjort selv. Et regime hvori de udsatte unge kan fremstå decelererede. De aktuelle statslige styringsrationaler – herunder af de udsatte unges overgange – skal endvidere forstås ud fra de velfærdspolitiske ændringer fra 1990’erne og frem. Her ses en bevægelse fra en socialdemokratisk velfærdsmodel, der via universalistisk fordeling søgte at afvareliggøre individerne fra de kapitalistiske markedsmekanismer mod en konkurrencestat, der som dynamisk stat søger at fremme konkurrencen i den nye globale orden. De konkurrencestatslige rationaler skaber derved et nyt værdisæt, hvori f.eks. de udsatte unge via et arbejdskrav samt krav om udvikling af færdigheder

tilknyttes fællesskabet. Herved omfattes de af den administrative socialstruktur, der sonderer mellem de, der er indenfor og udenfor arbejdsmarkedet. Slutteligt kan den statslige styring af de udsatte unges overgange ses i et beskæftigelsesregime, der som styringspraksis indoptages af de unge som selv-praksisser. Således kan de sociale systemer, som danner ramme om de udsatte unges overgange jf. Dean ses som et post-velfærd-socialregime, der er kendetegnet af et avanceret liberalt styringsregime, hvor markedsgørelsen anvendes som en reformerende kraft. I Althussers perspektiv er de sociale systemer en del af den kapitalistiske stats repressive statsapparat, der søger at reproducere produktionsforholdene, herunder en reproduktion af de unges arbejdskraft i overgangen.

2.3. De præsenterede teorier placeres i Brantes Niveaumodel

I den deduktive proces med at fremstille teorier, som har udsagnskraft om min problemstilling, vil jeg afslutningsvist placere disse i Brantes niveaumodel. Den svenske sociolog og videnskabsteoretiker Thomas Brante (herefter Brante) har i 2004 udarbejdet en model, som stratificerer virkeligheden i følgende niveauer; mikro-, meso- og makroniveau (Ejrnæs & Guldager 2010:108):

Figur 4: Thomas Brantes model over makro-, meso- og mikroniveau

De præsenterede deduktive tilgange i specialet omhandler henholdsvis kultur i senmoderniteten og stat, konkurrencestat, governmentality, magt og styring. Teorier der alle er på makro-niveau i ovenstående model. Af Brantes niveaumodel fremgår det, at de forskellige niveauer *forudsætter* hinanden, men at niveauerne også fungerer særskilt. Således vil der på de forskellige niveauer forefindes *mekanismer indlejret i strukturer* (Ibid.:110), hvor niveauerne komplementerer hinanden.

Brante påpeger, at i en *vertikal proces* imellem niveauerne udfoldes en *socialisering*, der: *"(...) kan betragtes som et samspil mellem niveauerne, hvor egen rolletagning på individniveau foregår som en indre dialog med jeg'et, mig'et og den generaliserede anden, og det foregår mellem niveauerne, fordi den generaliserede anden må forklares ud fra de rådende normsystemer, der er på samfundsniveau. Samtidig reproducerer eller forandrer individets rolletagen de institutionelle og organisatoriske systemer på samfundsniveau"* (Ibid.:111). Socialiseringen kan i denne kontekst ses som et samspil mellem subjektet og de samfundsmæssige normsystemer/systemer, der gensidigt producerer og reproducerer hinanden. Endelig er det vigtigt at medtage *dialektikken* set i forhold til den sociologiske niveautænkning. Sociologien arbejder jf. den norske sociolog Dag Østerberg netop ud fra sådan dialektisk proces, hvor opfattelser og forhold afspejler hinanden (Ibid.:117). Jeg inddrager således Brantes niveautænkning i min analyse for at fremstille indsigter i den socialisering og de praktikker, som udfoldes af de unge i de sociale systemer i overgangen fra barn til voksen

3. Forskningsmetoder

For at besvare problemformuleringens hovedspørgsmål: *Hvorledes sætter den statslig styret barndom og den statslig styret voksendom sig igennem i de udsatte unges oplevelser af overgangen fra børne- til voksensystemet i det sociale arbejde?* fremstilles de videnskabelige metoder nedenfor, der både består både af deduktive og induktive processer. Den deduktive proces etableres via de præsenterede teoritilgange, og via en genealogisk analyse udledes mønstre om, hvordan de konkurrencestatslige rationaler har sat sig igennem i den retlige regulering af overgangen fra barn til voksen i sociallovgivningen fra medio 1990'erne og frem. Den induktive proces tages i anvendelse for at analysere de unges oplevelser via kvalitative interviews om overgangene fra børne- til voksensystemet i det sociale arbejde. De deduktive og induktive fremanalyserede mønstre sammenholdes i en abduktiv proces mod en besvarelse af undersøgelsens problemformulering.

3.1. Genealogisk fremstilling af overgangen i sociallovgivningen fra 1990'erne og frem

Den Foucaultske tænkning om politiske styringsrationaler er videreudviklet af Dean, som konsekvent anvender begreber om politiske rationaler som beskrevet i teoriafsnit 2. I specialet bliver det væsentligt at afdække de rationaler, praktikker og teknikker (Villadsen 2002:78), der bringes i anvendelse for at styre bestemte felter samt afdække forbindelserne mellem de overordnede politiske programmer og de konkrete teknikker, som udfoldes i det daglige sociale arbejde. Det er denne tilgang i form af en genealogisk analyse, som inddrages for at afdække og fremstille, hvordan de konkurrencestatslige rationaler har sat sig igennem som institutionaliserede normer og krav i overgangen fra barn til voksen i sociallovgivningen fra medio 1990'erne og frem, må den statslige styring i sociallovgivningen fremstilles. En genealogisk analyse som handler om at finde: *"(...) punkter i historien, hvor der synes at ske brud i måden, hvorpå magt og viden spiller sammen"* (Villadsen 2004:19). Altså er der tale om at fremanalysere velfærdsstatslige og strukturelle brud, og hvordan disse sætter sig igennem i sociallovgivningen i perioden. Et *'analysestrategisk greb'* som kan fremstille velfærdsstatslige brud over tid, og derved påpeger *diskontinuiteter* som *historiske begivenheder*, og om hvordan de sætter sig igennem i sociallovgivningen (Ibid.:19). Historiske begivenheder som Foucault kalder en *'begivenhedsskabelse'*, som han definerer som: *"Begivenhedsskabelse betyder, at man søger at genfinde de forbindelser, sammenstød, støttepunkter, blokeringer, magtspil, strategier o.s.v., som på et givent tidspunkt har etableret det, der efterfølgende gælder som selvfølgeligt, universelt og nødvendigt"* (Ibid.:20). Centralt for specialets genealogiske analyse er, hvordan de konkurrencestatslige rationaler som brud har sat sig igennem i

sociallovgivningen, og derigennem konstruerer en nutidig *selvfølgelig* forståelse, som den udfoldes i sociallovgivningen – herunder de normer og krav som staten 'stiller' til de unge i overgangene. Således kan de aktuelle rationaler, normer og krav i overgangen fra barn til voksen ses som *nutidens praksisser*, der er historisk betinget og består af flere komponenter. Herom skriver Villadsen: "(...) Foucault anskuer nutidens praksisser som bestående af mangfoldige komponenter, der er udviklet på forskellige historiske tidspunkter og i forskellige institutionelle eller teoretiske sammenhænge. Det sociale arbejde kan således betragtes som et konglomerat bestående af forskellige iagttagelsesteknologier, diskurser og magtformer, der alle har en historie. Tilsammen fungerer disse elementer som et 'maskineri', der producerer såvel styringsgenstande som positioner, hvorfra der kan styres (...)" (Ibid.:20).

Disse brud kan ses som velfærdsstatslige diskontinuiteter, der sætter sig igennem som institutionaliserede normer og krav i sociallovgivningen. I fremstillingen af brud er der lagt vægt på, hvilke *begivenhedsskabelser*, der har etableret overgangene i sociallovgivningen for udsatte unge. Således må der anlægges et genealogisk blik på, hvorledes politisk vidensproduktion i form af regeringsgrundlag, nedsatte velfærdskommissioner m.m. har ført til institutionelle reformer siden 1990'erne, som har skabt et *avanceret liberalt styringsregime*, hvor handlings- og præstationsteknologier er søgt fremmet. De større social- og styringsreformer frem til i dag må derfor afdækkes med fokus på overgangene og de begivenhedsskabelser, der fremstår selvfølgelige. Det handler både om dannelse af de institutioner, der varetager aktivlinjen samt de lovgivningsmæssige krav, der har sat sig igennem sociallovgivningen. Brud som afspejler, hvorledes staten via teknikker og vidensformer søger rationelt og kalkuleret at styre og forme de unge udsattes adfærd via individuelle mål om at optimere de unges arbejdsevne. Bruddene vil blive præsenteret på en tidslinje og perspektiveret ud fra de herskende økonomiske, ideologiske og kulturelle samfundsforhold. I forlængelse af tidslinjen fremstilles bruddene i forhold til indlejrede konkurrencestatslige rationaler og institutionaliserede normer og krav. Den genealogiske analyse skal således bidrage til, at eksplicitere de statslige styringsstrategier i overgangen fra barn til voksen i det sociale arbejde og præsenteres i analysedel 4.1.

3.2. Fænomenologisk tilgang til kvalitative interviews af unge

Hvordan de udsatte unge oplever overgangen i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde vil blive undersøgt via kvalitative interviews. Der er tale om at producere viden om de unges livsverden. Begrebet *livsverden* kommer fra fænomenologien. Fænomenologiens grundlægger er den tyske filosof Edmund Husserl (herefter Husserl), der fremstiller begrebet livsverden som: (...) *betegnelse for den fælles, intersubjektive meningsfulde verden, i hvilken mennesker lever deres liv og oplever signifikante fænomener*

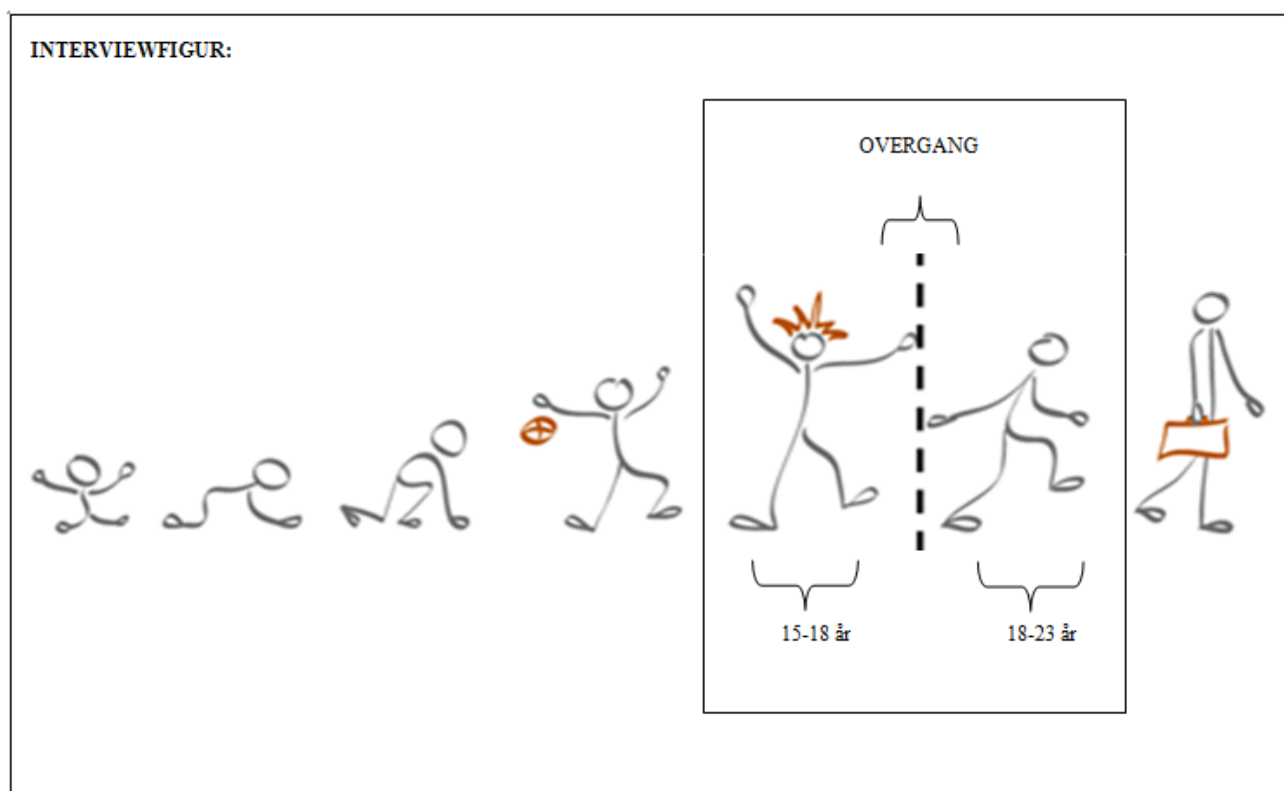
(Husserl, 1954)” (Brinkmann 2014:40). Fænomenologien omhandler erfarede fænomener (Juul 2012:65). Ontologisk set er virkeligheden i fænomenologien *det erfarede*: ”Virkeligheden er det, der viser sig for erfaringen, og den kan derfor ikke forklares uafhængigt af de erfarende subjekter, som den viser sig for” (Ibid.:65). Fænomenologien tager afsæt i *førstepersons-perspektivet* og har fokus på, hvorledes mennesker: ”(...) skaber deres sociale verden intersubjektivt gennem social samhandlen i hverdagen” (Ibid.:65). Erkendelsen går gennem subjekternes oplevelsesverden (Ibid.:67). Forholdet mellem subjektivitet og intersubjektivitet forklares af Husserl som: ”(...) subjektiviteten ikke er noget, det enkelte menneske realiserer på egen hånd, men noget der skabes socialt, dvs. gennem interaktion mellem mennesker (intersubjektivitet)” (Ibid.: 76). En væsentlig pointe i Husserls fænomenologi er *den fænomenologiske reduktion (epoché)*, som handler om, at forskeren må sætte sine *for-domme* i parentes (Ibid.:70). Herved søges *fordomsfrie beskrivelser* af fænomenerne for at skabe adgang til *livsverdenen* (Ibid.:73-74): ”(...) den verden, vi lever i og tager for givet. Det er den *førvidenskabelige erfaringsverden* (...)” (Ibid.:80), som kan betegnes som en *intersubjektiv konstruktion* (Ibid.:81). Livsverdenen står således central i den kvalitative forskning: ”I kvalitativ forskning i almindelighed og i kvalitativ interviewforskning i særdeleshed har den oplevede livsverden forrang, fordi den går forud for de videnskabelige teorier, vi kan formulere om den” (Brinkmann 2014:40-41). Det kvalitative forskningsinterview kan således ses som en *samtalebaseret erkendelsesproces* (Ibid.:17), hvori der søges at fremdrage *kvalitative træk* ved de unges *oplevelsesverden* (Ibid.:18). Den danske psykolog Svend Brinkmann (herefter Brinkmann) formulerer overordnet formålet med det kvalitative interview således: ”Det er i de fleste tilfælde relevant at udføre kvalitative interview, når man ønsker at vide noget om, hvordan mennesker oplever, tænker eller handler i relation til et eller andet” (Ibid.:72).

Interviewene er gennemført som individuelle *halvstrukturerede livsverdensinterview*, der af Kvale defineres som: ”(...) et interview, der har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener” (Kvale 1997:19). Interviewene er gennemført som individuelle interviews i perioden ultimo september – medio oktober 2016. Denne interviewform sikrer bedst de fornødne beskrivelser af de unges livsverden og er i tråd med den fænomenologiske tilgang, der søger at få: ”(...) *nøjagtige beskrivelser af, hvad folk har oplevet* (...)” (Brinkmann 2014:58). Interviewmetoden er valgt fordi: ”Når man undersøger personlige, følsomme eller ligefrem tabubelagte aspekter ved menneskers liv, er det at foretrække at anvende individuelle interview, som tillader en højere grad af fortrolighed og ofte gør det lettere for interviewerens at skabe en atmosfære præget af tillid og diskretion” (Ibid.:46). Da overgangene kan være fortid skulle de interviewede unge i deres fortælling afsøge deres hukommelse, hvorfor der i interviewene er lagt vægt på, at de unge fortæller: ”(...) *frit og detaljeret om den specifikke erindring*

(...)” (Ibid.:60). Der er derfor også forsøgt anvendt en *receptiv* interviewstil, der hvor det var muligt og gav mening – med fokus på at minimere afbrydelser og interviewpersonens fortælling (Ibid.:58). Der er i interviewene anvendt en interviewguide og en interviewfigur, der begge har til opgave at sætte fokus på overgangen. Spørgsmålene i interviewguiden – se bilag 1 – er opdelt i tre kategorier, der henviser til tiden før, under og efter overgangen. Interviewguiden består af fire dele: informanternes baggrund samt de interviewedes oplevelser af henholdsvis:

- Livet før overgangen (perioden 15-18 år) – fokus på oplevelse af krav og forventninger
- Selve overgangen (ved det 18 år) – fokus på den oplevede overgang mellem de to systemer
- Livet efter overgangen (perioden 18-25 år) – fokus på oplevelse af krav og forventninger

I tråd med kvalitativ metode spørger jeg som interviewer åbent ind til flere hovedspørgsmål. Under hvert hovedspørgsmål er der flere underspørgsmål. Jeg har søgt at følge interviewguiden løst og anvendt den fleksibelt - se bilag 1 (Kvale 1997:133-136). Derudover har jeg anvendt følgende interviewfigur for at anskueliggøre visuelt, hvilke perioder af de unges livsverden, der i fokus under interviewet:

Figur 5: Anvendt interviewfigur

Alle interviewene har dialogisk karakter med skift mellem mig som interviewer og de interviewede. I interviewene har jeg forsøgt at anvende et hverdagsprog (Ibid.:135). Interviewene er herefter transskriberet, hvor al tale er nedskrevet ordret. Således er også: 'Øh', 'Nå' etc transskriberet.

Endvidere er der indsat hændelser i parentes såsom (hoster), (peger på interviewguide) etc. Der er anvendt prikker ... til at indikere pauser og opbremsninger i talen.

Kontakten til informanterne er etableret via ansatte i Københavns kommunes Integrations- og Beskæftigelsesforvaltning, herunder Ungecenteret (Jobcenter for unge) samt via ansatte i Københavns Kommunes Socialforvaltnings Borgercenter Børn og Unge, herunder Bispebjerg Børnefamilieenhed. De ansatte har formidlet kontakt til 4 interviewpersoner i alderen fra 18-25 år. Rekrutteringskriterierne er, at de unge forinden deres 18 år har været tilknyttet Socialforvaltningens børnefamilieteam i Københavns Kommune og modtaget hjælp i en given periode mellem det 15.-18. år efter Servicelovens kapitel 11 - § 52, der omhandler den særlige støttes forebyggende og anbringende foranstaltninger. Derudover modtager de unge aktuelt uddannelseshjælp jf. § 23 (tidligere blot kaldet kontanthjælp) i Lov om Aktiv Socialpolitik fra Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen i Københavns Kommune. Disse kriterier sikrer, at de unge er defineret som socialt udsatte unge, der har modtaget særlig støtte i deres ungdomsår og aktuelt er socialt udsatte, idet de er under offentlig forsørgelse. Der har ligeledes i rekrutteringen af interviewpersoner været fokus på at opnå en nogenlunde ligelig fordeling af køn samt en variation af sociale foranstaltninger. Sidstnævnte er ikke lykkedes, da jeg ikke kunne komme i kontakt med unge, der kun har modtaget forebyggende foranstaltninger i ungdomsårene. Således er alle informanterne kendetegnet af, at de alle har været anbragte. De unge er blevet lovet anonymitet, og at citater fra interviewene ikke indeholder personhenførbare oplysninger. I bilag 2 ses den mail, der er udsendt til de ansatte i Københavns Kommune. Der er, siden denne mail blev sendt, rettet på alderskriteriet, idet det er ændret til at gælde unge mellem 18-25 år. Denne ændring skal ses i lyset af, at det har været svært at tilvejebringe informanter, og at de interviewede unge på 25 år til stadighed har en klar erindring om deres overgang fra børne- til voksensystemet. Interviewperson 'Jonas' blev fundet via mit professionelle netværk til at udføre et prøveinterview for at teste specialets dialogguide og interviewfigur. Interviewperson 'Jonas' opfylder alle kriterierne med undtagelse af, at hans forsørgelse via kontanthjælp ligger flere år tilbage. Interviewet er dog interessant og er medtaget, da det giver indblik i en ung udsats livsverden, årene efter kontakten med det sociale system er ophørt.

Interviewpersonerne, der har opdigtede navne i nedenstående, har via interviewet præsenteret følgende om deres liv:

Interviewperson "Jonas" er en 25 år mand fra København. Han er vokset op med en enlig mor og en søskende. Moren har periodisk haft voldelige kærester og været forsørget via kontanthjælp. Grundet voldelige episoder og konflikter i hjemmet kom Jonas i kontakt med børnefamilieteamet som 15 årig, der først søgte at afhjælpe familiens problemer via forebyggende foranstaltninger. Som

16 årig blev Jonas anbragt uden for hjemmet på en institution og efterfølgende i egen hybel. Jonas gik ved sit 18. år på en gymnasial uddannelse, som han har færdiggjort. Jonas kom først senere kortvarig i kontakt med Jobcenteret. Jonas har i perioder drukket og taget euforiserende stoffer, og har endvidere stiftet en stor gæld efter sit 18. år. Er i dag selvforsørgende og ønsker at søge ind på en videregående uddannelse. Jonas blev tilbudt efterværn, men takkede nej.

Interviewperson "Alex" er en 25 år mand fra København. Han er vokset op i en familie med mange søskende og forældre, der senere er blevet skilt. Alex fortæller, at han kommer fra 'dårlige familievilkår', og han har som lille været på krisecenter med sin mor flere gange. Der var bl.a. psykiske problemer i familien. Alex udviste som 11 årig kriminel og alvorlig afvigende adfærd, og blev derfor anbragt. Han har været på 5 institutioner samt fængslet i en 2 årig periode forinden hans 18. år. Alex havde svært ved at styre sine aggressioner op gennem sine ungdomsår. Alex har aldrig rørt stoffer. Alex har været i kontakt med jobcenteret siden sit 18. år, hvor han kort havde et ordinært arbejde. Alex har været i flere længere aktiveringsforløb via jobcenteret og har afsluttet en 9. klasse eksamen. Alex er i kontakt med psykiatrien, og har fået flere tungere psykiatriske diagnoser, men har ikke den store tiltro til psykiatrien eller de givne diagnoser og spiser aktuelt ikke sin medicin. Alex er boligindstillet via Socialforvaltningen til egen bolig efter at have været boligløs i en længere periode. Alex ønsker at tage en 10. klasse eksamen, og skal starte på et kortere uddannelsesforløb via Jobcenteret. Alex har ikke modtaget efterværn.

Interviewperson "Dennis" er en 19 årig mand fra København. Han blev tvangsfjernet som næsten spæd fra sin mor og boede herefter i en plejefamilie. Hans søskende blev ligeledes tvangsfjernet som spæde. Dennis kom efter nogle år hjem igen og boede hjemme frem til sit 11. år, hvor han stak af, og efterfølgende blev placeret på et opholdssted. Dennis har i perioder boet hos familiemedlemmer. Siden har Dennis været på et stort antal opholdssteder, samt sikrede institutioner og fængslet af flere omgange efter sit 15. år. Han har for nylig afsonet en længere dom, hvor han mistede sin lejlighed og sit efterværn fra børnefamilieteamet. Dennis kom efter endt afsoning tilbage til jobcenteret. Dennis har færdiggjort 9. klasse og er aktuelt i en praktik, som han er glad for. Dennis håber på fastansættelse på sit aktuelle praktiksted, der er glade for ham. Dennis er aktuelt boligløs og bor hos en ven. Dennis afventer svar fra børnefamilieteamet, om hans efterværn kan genoptages.

Interviewperson "Simone" er en 22 årig kvinde fra København. Hun er vokset op med sin mor og flere søskende. Allerede fra hun var 3-4 år var familien i kontakt med børnefamilieteamet grundet problemer i hjemmet. I en alder af 13 år blev hun tvangsfjernet grundet misbrug, manglende skolegang og problemer i hjemmet. Simone har siden da boet på forskellige institutioner og senere i egen lejlighed, som hun sidenhen har opsagt. Simone har i dag ikke kontakt til sin familie og

søskende, men er i kontakt med psykiatrien og har fået flere tungere psykiatriske diagnoser og er aktuelt medicineret. Derudover er hun i kontakt med en behandlingsinstitution i forhold til hendes misbrug. Simones UU-vejleder har peget på muligheden for et Særligt tilrettelagt uddannelsesforløb (STU). Simone har ikke gået i folkeskole siden 6. klasse, men har efterfølgende været tilknyttet en specialskole i en periode. Simone har ikke taget en 9. klasse afgangseksamen. Aktuelt venter Simone på at få tildelt en helhedsorienteret mentor fra jobcenteret. Simone er blevet genanbragt via efterværn og afventer afklaring på sin boligsituation. Efterværnet ophører snart.

Interviewperson 5 "Maria" er en 24 årig kvinde fra København. Hun er vokset op med sine forældre og søskende. Fra hun var helt lille, var der fokus på hendes adfærd, og da hun blev 11, fik hun en psykiatrisk diagnose. Maria blev frivillig fjernet som 14 årig grundet bl.a. omfattende og alvorlig stofmisbrug. Hun kom på et opholdssted og vendte hjem som 16 årig. Marias søskende har også været anbragt. Maria er smidt ud af en række folkeskoler samt en specialskole og har endvidere dom på en voldelig episode. Familien har på et sent tidspunkt modtaget familiebehandling, og Maria fortæller om voldelige episoder i hjemmet. Maria har modtaget botræning som 17. årig og ved sit 18. år, fik hun en lejlighed. Derudover har hun færdiggjort 9. klasse via Særligt tilrettelagt uddannelsesforløb (STU), afbrudt af en længere pause grundet massivt misbrug. Maria har haft en jobcentersag, siden hun fyldte 18 år, og en sag i voksenenheden. Hun er aldrig blevet økonomisk sanktioneret af jobcenteret og beskriver, at hendes kontakt med voksenenheden er perifer. Aktuelt arbejder jobcenteret på, at Maria skal psykiatrisk udredes. Maria har fået tildelt en helhedsorienteret mentor i jobcenteret. Maria har ikke modtaget efterværn.

Under selve interviewene *kondenseres og fortolkes* det fremsagte af mig som interviewer, og via dialog sendes fortolkningerne tilbage, så de interviewede har mulighed for at korrigere min fortolkning. Steinar Kvale beskriver denne proces som: *"(...) en løbende "direkte fortolkning" med mulighed for at bekræfte eller tilbagevise interviewerens fortolkninger "på stedet". Resultatet kan derved blive et "selvkorrigerende" interview* (Kvale 1997:187). Denne proces sker således i selve interviewet. I de efterfølgende analyser af det transskriberede interview skal de oplevede mønstre og betydningsstrukturer hos de udsatte unge fremtolkes. Her er der tale om at *kondensere* betydninger i de unges fortællinger af overgangen til centrale temaer. Steinar Kvale har beskrevet fem punkter i en *empirisk fænomenologisk metode* for meningskondensering (Ibid.:192-194):

1) Interviewet læses for at få en fornemmelse af dets helhed, **2)** Forskeren bestemmer: *"(...) de "naturlige betydningsenheder" i interviewpersonens svar (...)"* (Ibid.:192), **3)** Betydningsenheder og temaer kobles, idet: *"Forskeren forsøger her at læse interviewpersonens svar fordomsfrit og tematisere udsagnene ud fra hendes synspunkt, således som forskeren forstår det"* (Ibid.:192), **4)**

Betydningsenhederne kobles til undersøgelsesspørgsmål 2: de unges oplevelser af overgangen i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige normer og krav i det sociale arbejde samt 5) På det sidste trin tematiseres de udtrykte betydninger via kondensering til essentielle temaer (Ibid.:192-193)

Om ovenstående metode skriver Kvale: ”Denne empiriske fænomenologiske metode kan bruges til at analysere omfattende og ofte komplekse interviewtekster, ved at man ser efter naturlige betydningsenheder og udlægger dens hovedtemaer” (Ibid.:194).

I interviewene er der jf. pkt. 3 og 4 i ovenstående fundet temaer, der er koblet til betydningsenheder og specialets problemstilling. Således kan disse ses som betydningsmønstre. Opdelingen af betydningsmønstrene i de unges italesættelser af deres oplevelser ift. overgangene er koblet med specialets problemstilling. Således er temaerne indenfor de unges italesatte oplevelser grupperet indenfor problemformuleringens undersøgelsesspørgsmål 2 og det beskrevne krydsfelt mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde. Denne kobling er foretaget ved at nedskrive – ofte gentagne - temaer undervejs i gennemgangen af de transskriberede interviews. Disse temaer er herefter koblet til problemformuleringen, således at de unges italesættelser er meningskondenseret i hoved- og undertemaer af betydningsmønstre. Hovedtemaerne fordeler sig på følgende betydningsmønstre:

Betydningsmønstre ift. barndom og støtte

Betydningsmønstre ift. overgangen og konkurrencestatslige krav

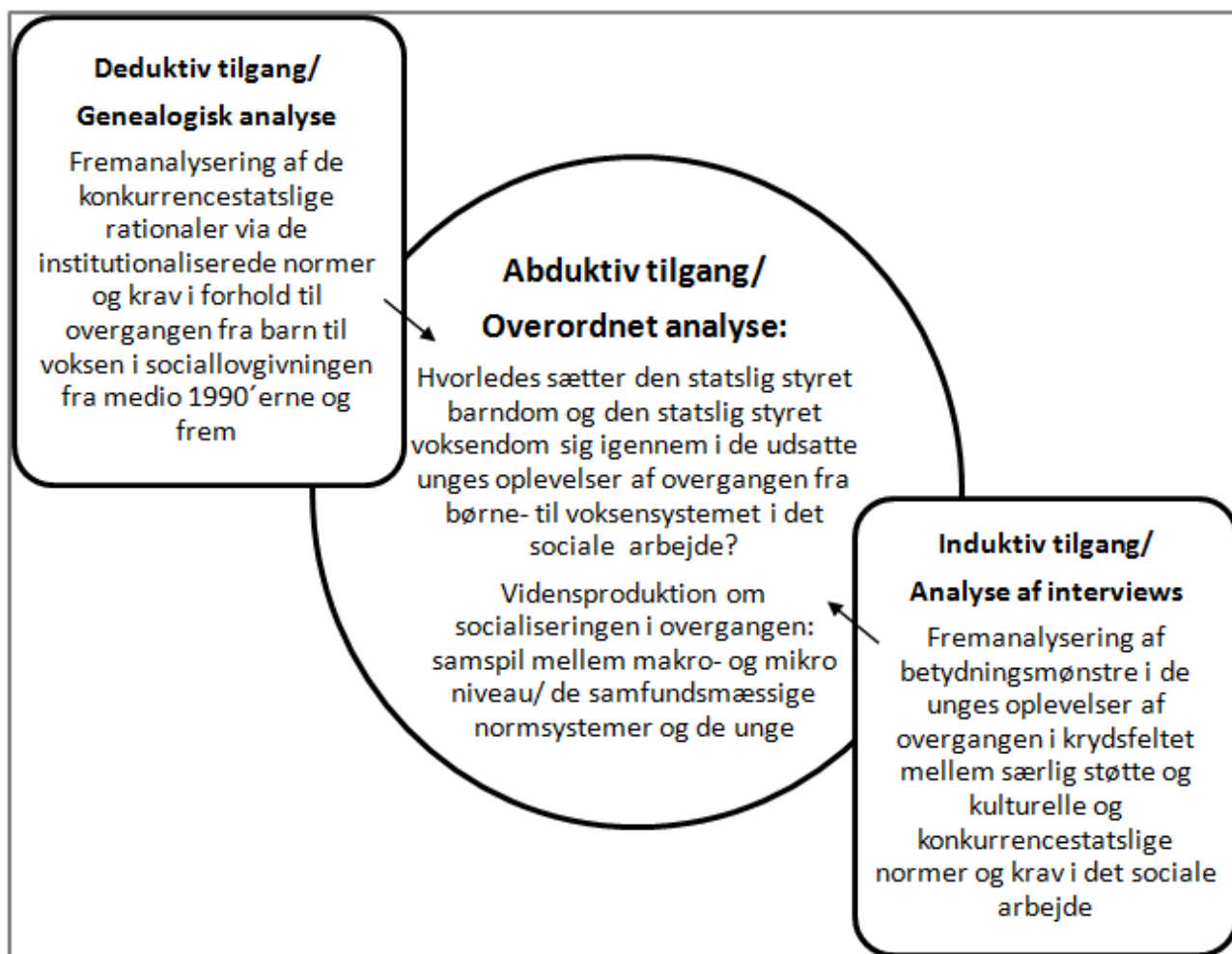
Betydningsmønstre ift. voksendom og kulturelle krav

Denne meningskondensering præsenteres i analysedel 4.2, hvor de fremanalyserede betydningsmønstre præsenteres i 3 underafsnit, der knytter sig til ovenstående hovedtemaer.

3.3. Analysemodel: Deduktivt og induktivt udledte mønstre mod en abduktiv vidensproduktion

Vidensproduktionen består som nævnt af en abduktiv proces, hvor de deduktivt og induktivt udledte mønstre sammenholdes frem mod en besvarelse af undersøgelsens problemformulering. Således rummer analysen en tolkende proces mellem de induktivt udledte fænomener om de unges oplevede livsverden på mikroniveau og den deduktivt fremstillede teori om overordnede politiske, økonomiske og kulturelle forhold for det sociale arbejde på makroniveau. En dialektisk proces hvor de unges oplevede mønstre og betydningsstrukturer sammenholdes i forhold til de fundne statslige rationaler og styring af overgangene via de institutionaliserede krav, der er udledt på baggrund af de præsenterede teorier. Nedenfor konkretiseres de metodiske veje til en overordnet model. I modellen

fremstilles den genealogiske del, den kvalitative empiri og de præsenterede teorier i en analysemodel, som viser undersøgelsens delelementer og vidensproduktion:

Figur 6: Analysemodel

Specialets teorier indgår således i at etablere en dialektisk vidensproduktion om sammenhængen mellem de unges oplevelser og de samfundsmæssige normsystemer, der er på henholdsvis individ- og samfundsniveau jf. Brantes niveaumodel. En vidensproduktion om de unges socialisering på aktør- og struktur-niveau i overgangen fra børne- til voksensystemet i det sociale arbejde. Med afsnit 3.1. og afsnit 3.2. er de metodiske veje til en fremanalysering af henholdsvis de konkurrencestatslige rationaler og betydningsmønstre i de unges oplevelse af overgangen fremstillet. Den genealogiske analyse fremstilles i afsnit 4.1. I afsnit 4.2. vil de konkurrencestatslige rationaler fra den genealogiske analyse, den kvalitative empiri og de præsenterede teorier i et overordnet analysearbejde lede til en vidensproduktion om, hvorledes socialiseringen af de udsatte unge praktiseres i spillet mellem mikroniveau og makroniveau, hvor de fremanalyserede fænomener udledes af de 5 kvalitative interviews om, hvordan de udsatte unge oplever overgangen i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde. De fremanalyserede betydningsmønstre er bygget op i tre underafsnit, som samlet danner en

transitionsproces fra *barndom og støtte* til *voksenom og kulturelle krav* via *overgang og konkurrencestatslige krav*. Analysens vidensproduktion udledes i det konkluderende afsnit 5.

4. Analyse

Med afsæt i ovenstående analysemodel består analysen af 2 delanalyser. I afsnit 4.1 fremstilles den genealogiske analyse. I afsnit 4.2 fremstilles betydningsmønstrene i de unges oplevelser af overgangen koblet med de konkurrencestatslige styringsrationaler og de deduktive tilgange i en overordnet analyse.

4.1. Analysedel 1: Genealogisk analyse/ konkurrencestatslige rationaler

Som anført i afsnit 3 vil der via en genealogisk analyse blive fremstillet, hvordan de konkurrencestatslige rationaler har sat sig igennem som institutionaliserede normer og krav i overgangen fra barn til voksen i sociallovgivningen fra medio 1990'erne og frem. Her har jeg fremstillet fem velfærdspolitiske brud, som sætter sig igennem sociallovgivningen. De præsenteres på en tidslinje i figur 7:

Ar	1976	1. BRUD - 1998	2. BRUD - 2007	3. BRUD - 2010	4. BRUD – 2011	5. BRUD - 2014
Lovgivning	Socialreformerne i 1970'erne Bistandsloven Ikrafttrædelse 1/4 1976	"Den lille socialreform" Nye love: Lov om Social Service, Lov om Aktiv Socialpolitik og Lov om Retssikkerhed og Administration erstatter Bistandsloven Ikrafttrædelse pr. 1/7 1998	Kommunalreformen Ny lov/Ændring af lov: Vedtagne lovforslag vedrørende styring af den aktive beskæftigelsesindsats og ændring af Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats Ikrafttrædelse pr. 1/1 2007	Ungepakken II "Flere unge i uddannelse og job" Ny lov/Ændring af lov: Denne pakke bestod af flere tiltag, deriblandt introduktion af en ny Vejledningslov samt ændringer til Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats (Kapitel 13b) Ikrafttrædelse pr. 1/5 2010	Barnets reform Ændringer af lov: Lov om Social Service Ændring af formålsparagraffen i kapitel 11: Særlig støtte til børn og unge (§46) Ikrafttrædelse pr. 1/1 2011	Kontanthjælpsreformen Ændringer af love: Bred politisk aftale: "Aftale om en reform af kontanthjælpsystemet – flere i uddannelse og job". Ændringer om Lov om Aktiv Socialpolitik (§ 23) og Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats (§ 2) Ikrafttrædelse pr. 1/1 2014
Brud	Eksisterende lovgivning ved første brud	Konsolidering af Aktivlinjen/ det aktive medborgerskab Opsplittelse mellem socialområdet og beskæftigelsesområdet	Ændringer af kommunale strukturer og dannelse af jobcentre Ny fordeling af opgaver mellem stat, regioner og kommuner. Oprettelse af jobcentre og oprettelse af statslige beskæftigelsesregioner og regionale beskæftigelsesankemøvn	15-17 åriges pligt til uddannelse og beskæftigelse Kommunen skal nu forpligte de unge på at tage en uddannelse/ være i beskæftigelse fra det 15.-17. år Kommunen har nu lov hjemmel til at iværksætte uddannelses- og beskæftigelsesrettede indsatser for de, der ikke er uddannelsesparate	Kommunal pligt til at forberede til selvstændigt voksenliv Kommunen har nu pligt til at forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv	Konsolidering af en uddannelsesprofil Kommunen skal nu bevilge <i>uddannelseshjælp</i> i stedet for kontanthjælp til unge under 30 år. Kommunen skal nu inddele de unge i målgrupperne: <i>Åbenlyst uddannelsesparat</i> <i>Uddannelsesparat</i> <i>Aktivitetssparat</i>
Herskende regimer	EFTERKRIGSTIDENS ORDEN	EFTERKRIGSTIDENS ORDEN PÅ AFTAG/ BEGYNDENDE GLOBAL ORDEN	TILTAGENDE GLOBAL ORDEN	GLOBAL ORDEN	GLOBAL ORDEN	GLOBAL ORDEN
Politik	Anker Jørgensen 1975 – 1982 Poul Schlüter 1982 – 1993	Poul Nyrup Rasmussen 1993 - 2001	Anders Fogh Rasmussen 2001 - 2009	Lars Løkke Rasmussen 2009 – 2011		Helle Thorning Schmidt 2011 – 2015
Økonomi	Oliekrise 1970'erne Økonomisk krise 1980'erne (Kartoffelkuren 1986)	Fra efterspørgselspolitik til udbuds politik Finanskrisen 2008				

Figur 7: Model over 5 genealogiske brud

4.1.1. Brud i 1998: Konsolidering af Aktivlinjen/ det aktive medborgerskab

Det første brud er en konsolidering af flere brud op gennem 1990'erne, der tilsammen danner en udvikling fra *passiv* til *aktiv* arbejdsmarkedspolitik – kaldet *aktivlinjen* – der for alvor slår igennem sociallovgivningen i 1998 (Bredgaard m.fl. 2011:22). Et brud der ikke specifikt omhandler udsatte unge, men som spiller en væsentlig rolle for, at de unge i dag møder et *aktivt* beskæftigelsessystem. Aktivlinjen sætter sig igennem i sociallovgivningen i 1998 med ikrafttrædelse af *Lov om Aktiv Socialpolitik*, der bygger videre på *Lov om kommunal aktivering* fra 1993. Begge love, der omhandler nye krav til kontanthjælpsmodtagerne om aktivering (Ibid.:16-17). Aktivlinjen skal ses i lyset af den daværende høje ledighed, som havde stor politisk prioritet.. En sådan mobilisering af arbejdsstyrken betinges ikke mindst af en aktiv linje overfor de unge: *"Alle unge skal have tilbud om uddannelse eller job, der giver fast tilknytning til arbejdsmarkedet"* (Statsministeriet: *Fælles fremtid, regeringsgrundlag september 1994*:9). Dette fokus på de unge skal også ses i lyset af den høje ungdomsarbejdsløshed i 1980'erne.

Tiden op til 1998 var præget af et stærkt fokus på den globale orden via retorik som *"Danmark i verden"* og *"Danmark i Europa"* (Ibid.:14-15). Der etableres nu en begyndende *global orden*, hvor den danske regering søger at påvirke det internationale samfund, hvilket fremgår af regeringsgrundlaget: *"Regeringen vil i EU fortsat arbejde for at fremme hensynet til vækst og beskæftigelse (...)"* (Ibid.:15). Regeringen ønskede derfor at effektivere arbejdsmarkedspolitikken for at skabe et beskæftigelsesregime, der sikrer at den enkelte forpligtes til og understøttes i at mobilisere sin arbejdsevne. Således var der med regeringsgrundlaget lagt op til, at regeringen via reformering af institutionerne og effektivisering af staten søgte at skabe institutionelle forandringer – det som Pedersen betegner som *institutionel og strukturel konkurrenceevne* for at sikre gode vilkår for markedet og skabe et *produktivt regime* (Pedersen 2011:276-277).

Ovenstående strukturelle brud blev institutionaliseret i sociallovgivningen i 1998, hvor Aktivlinjen konsolideres, da den gamle Bistandslov fra 1976 udgår og pr. 1. juli erstattes af *Lov om Social Service* (også kaldet *Serviceloven*), *Lov om Aktiv Socialpolitik* (også kaldet *Aktivloven*) og *Lov om Retssikkerhed og Administration*. Bistandsloven, der både rummede rådgivning, kontanthjælp og sociale serviceydelser, herunder foranstaltninger i forhold til børn og unge, blev således opsplittet i to lovområder: forsørgelse/beskæftigelse indskrives som lovområde i Aktivloven (Retsinformation.dk: LBK nr. 468 af 20/05/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Socialpolitik*), og det sociale indskrives som lovområde i Serviceloven (Retsinformation.dk: LBK nr. 1270 af 24/10/2016 Gældende: *Lov om Social Service*). Den gamle Bistandslov fra 1976 havde ingen formålsparagraf og havde primært til opgave at danne et socialt sikkerhedsnet og værne om den enkelte (Retsinformation.dk: DSK nr. 19150 af 5/02/1998 Historisk), hvilket i tråd med Pedersens begreb om *efterkrigstidens orden*, der er

karakteriseret af en samfundsøkonomisk forestilling, hvor staten skaber ligevægt, og markedet er sekundær politik. Aktivlinjen igennem 1990'erne kan ses som et skift fra velfærdsstatens efterspørgelsespolitik til den konkurrencestatslige udbudspolitik, hvor økonomiske problemer ses som betinget af: "(...) manglende udnyttelse af arbejdskraft, kapital og andre produktive faktorer" (Pedersen 2011:51). Et ønske om udnyttelsen af al arbejdskraft førte således til, at man i 1998 var parat til at indføre aktivlinjen i Sociallovgivningen. Dette ses af regeringsgrundlaget "*Godt på vej – Danmark i det 21. århundrede*" fra marts 1998: "*Beskæftigelsen er gået markant frem, og arbejdsløsheden er faldet stærkt. Den aktive linie på arbejdsmarkedet har bidraget afgørende til den gode udvikling og skal videreføres efter de samme principper, hvor rettigheder og pligter går hånd i hånd*". (Statsministeriet: *Godt på vej – Danmark i det 21. århundrede, regeringsgrundlag marts 1998*). Aktivloven kan således – og i forlængelse af *Lov om kommunal aktivering* fra 1993 - ses som et konkurrencestatsligt projekt, der ønskede at mobilisere arbejdsstyrken - også blandt de ikke forsikrede - og herigennem øge udbuddet af arbejdskraften til brug for markedet (Bredgaard m.fl. 2011:16-17) og sikre Danmarks institutionelle og strukturelle konkurrenceevne. Det ses også af Aktivlovens daværende formålsparagraf, at det er et krav, at modtageren af hjælp skal udnytte og udvikle deres arbejdsevne og tage imod tilbud om arbejde eller aktivering (Retsinformation.dk: LBK nr. 707 af 29/09/1998 Historisk: § 1).

Således er udsatte, herunder de unge, forpligtet til at mobilisere deres arbejdsevne, hvorved de som *aktive* er med til at deltage i den globale konkurrence. Bag den aktive *ret og pligt-diskurs* kan der spores en mere grundlæggende forandringsdiskurs af medborgerskabet: "*These discourses include new ideals about 'civicness' and new norms for appropriate and inappropriate civic behaviour*" (Jensen & Pfau-Effinger 2005:4). Ret og pligt-begrebet er ikke nyt, men centralt bliver det i 1998, at dette nu kontraktliggøres via skriftlige planer som et aktivt forhold mellem stat og individ, hvorved individets adfærd søges aktivt reguleret af staten. De skriftlige planer blev introduceret i Aktivlovens § 9 (Retsinformation.dk: LBK nr. 707 af 29/09/1998 Historisk: § 9). Kontraktliggørelsen af det *aktive medborgerskab* skal ses som en begyndende institutionaliseret norm, hvor individualiteten i det konkurrencestatslige regi i tråd med Pedersen dannes af *færdighed* og mødes af et *arbejdskrav* (Pedersen 2011:170+173). Denne plan er i dag 18 år efter en selvfølgelig styringsteknologi i kommunerne og kaldes for "Min Plan" og er hjemlet i *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats* § 27 (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*: § 27). Således lægges der med Aktivlinjens konsolidering i Aktivloven kimene til det, som Pedersen kalder for konkurrencestatens *vertikale struktur*, mellem dem, der er udenfor og dem, der er indenfor arbejdsmarkedet, hvorfor en politisk og økonomisk kultur er med til at etablere fællesskabets værdi om det *aktive medborgerskab* - et krav den unge udsatte stilles overfor i overgangen.

4.1.2. Brud i 2007: Ændringer af kommunale strukturer og dannelse af jobcentre

Det næste brud knytter sig til, hvorledes beskæftigelsesområdet i Kommunalreformen blev adskilt fra det sociale område og søgt effektiviseret gennem ny organisering i kommunerne. Dette har betydning for, hvordan de unge borgere i forbindelse med deres overgang fra det sociale børnefamiliesystem nu skal møde i adskilte jobcentre, der alene har til opgave at mobilisere og kvalificere de unges arbejdsevne, og ikke skal tage stilling til den udsatte unges øvrige sociale problemer. Det var en del af den daværende VK-regering *Kommunalreform* - også kaldet *strukturen* - der blev varslet i regeringsgrundlaget *"Nye mål"* fra februar 2005: *"Regeringen vil gennemføre en kommunalreform, som giver den enkelte borger mere kvalitet for pengene. Reformen styrker det lokale demokrati gennem stærke, bæredygtige kommuner. Og styrker kommunerne ved at give dem flere opgaver"* (Statsministeriet: *Nye mål, regeringsgrundlag februar 2005:47*). Ovenstående kan ses som det Pedersen betegner som en *kommunikativ akt*, der har til opgave at argumentere for en samfundsøkonomisk forestilling og skal ses i forlængelse af, at VK-regeringen i 2002 nedsatte *Strukturkommissionen*, der fik til opgave: *"(...) at vurdere "fordele og ulemper ved alternative modeller for indretningen af den offentlige sektor og på denne baggrund komme med anbefalinger til ændringer, som er holdbare over en længere årrække" (Strukturkommissionens kommissorium).*" (Indenrigs- og Sundhedsministeriet: *Kommunalreformen – Kort fortalt*, december 2005:6). Via nedsættelse af Strukturkommissionen og dennes kommissorium blev der produceret politisk bestilt viden om, hvorledes det offentlige bedst tilpassede sig den nye globale orden for at øge sin institutionelle konkurrenceevne. I Deans perspektiv er dette en kobling mellem vidensproduktion og styring. At denne reform har øget den statslige styring og kontrol på beskæftigelsesområdet beskrives her: *"Samtidig blev der fra statslig side indført en stærkere økonomisk incitamentsstyring gennem bl.a. refusionssystemet samt et nyt overvågnings- og kontrolsystem (Baadsgaard og Jørgensen 2009). Sammen med tidligere pålagte administrative forskrifter medførte tiltagene en hidtil uset mulighed for central styring af den kommunale indsats"* (Baadsgaard m.fl. 2012:2).

Pr. 1. januar 2007 trådte Kommunalreformen i kraft og tegnede via et stort antal kommunesammenlægninger (fra 271 til 98 kommuner) nedlæggelse af 14 amter, oprettelse af 5 regioner et nyt offentligt Danmark, hvor opgavefordelingen mellem stat, region og kommune blev fastsat på ny i en *struktureftale* (Indenrigs- og Sundhedsministeriet: *Kommunalreformen – Kort fortalt*, december 2005:12). Via vedtagelse af *Lov nr. 522 af 24. juni 2005 om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats* (Retsinformation.dk: LOV nr. 522 af 24/06/2005 Historisk) og *Lov nr. 523 af 24. juni 2005 om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats med flere love* (Retsinformation.dk: LOV nr. 523 af 24/06/2005 Gældende) betød dette på beskæftigelsesområdet fremkomsten af jobcentre: *"På beskæftigelsesområdet indebærer kommunalreformen, at staten og kommunerne indgår et forpligtende samarbejde om*

beskæftigelsesindsatsen i nye fælles jobcentre i alle kommuner” (Ibid.:23). Herved etableres et beskæftigelsesregime.

Således var Kommunalreformen som operationelt reformtiltag en gennemgribende reformering af de offentlige institutioner, herunder de kommunale institutioner, der varetager de unge udsatte, idet de unges overgang - såfremt denne inkluderer et behov for forsørgelse - nu er betinget af et organisatorisk skift fra *det sociale område* til et *beskæftigelsesområde* (Baadsgaard m.fl. 2012:8). Via den intensiverede statslige styring af beskæftigelsesområdet skete der endvidere et skift i måden, hvorpå borgerne bliver betjent og mødes af jobcentrene: *”Der er således sket en fokuseret sporing af arbejdet og en indsnævring af opgaven i jobcentret, hvilket er en følge af den job- og aktiveringsorientering af beskæftigelsespolitikken, der er gennemført*” (Ibid.:8). Herved spiller det første brud sammen med dette brud, idet det første brud omhandlede en *substantiel reform*, hvor de konkurrencestatslige rationaler sætter sig igennem som et kontraktliggjort *ret- og pligtprincip* i en ny lovgivning, der konsoliderede aktivlinjen i 1998, hvorimod Kommunalreformen som *operationel reform* ses som et brud på den institutionelle organisering, der via de nye centralt styrede jobcentre som institutionel ramme konsoliderer et *produktivt beskæftigelsesregime* (Ibid.:1). Således danner disse to brud tilsammen en udvikling, der ændrede mødet med den udsatte: *”De politiske intentioner med indholdet i og sigtet med sagsbehandlingen af de svageste målgrupper er blevet ændret radikalt over ti år. Fra at arbejdet skulle være rådgivende og vejledende og være orienteret mod borgerens samlede livssituation, er indholdet blevet ændret til primært at være kontrollerende, jobmotiverende og orienteret mod, at den ledige skal definere sig selv som en aktiv borger, der er indstillet på umiddelbart at tage hvilket som helst job (...)*” (Baadsgaard m.fl. 2012:8-9). Herved institutionaliseres et konkurrencestatsligt rationale om, at de *ekskluderede* individer tilkobles fællesskabet via arbejdskravet. Via Pedersens konkurrencestatslige optik skal Kommunalreformen ses som et led i et politisk forsøg på reformere institutionerne, effektivisere staten og intervenere via adfærdspolitik for at øge den institutionelle og strukturelle konkurrenceevne, og derved Danmarks komparative fordele i den nye herskende globale orden.

4.1.3. Brud i 2010: 15-17 åriges pligt til uddannelse og beskæftigelse

Det tredje brud omhandler Ungepakken II ”Flere unge i uddannelse og job” og er et led i en større *Globaliseringsstrategi*, der blev offentliggjort under Fogh-regeringen i april 2006. Strategien indeholdt: *”(...) 350 konkrete forslag, der indebærer omfattende reformer af uddannelse og forskning og markante forbedringer af rammerne for vækst og fornyelse overalt i samfundet*” (Statsministeriet:http://www.stm.dk/_p_6685.html). Ungepakken II blev indgået d. 5. november 2009 mellem de daværende regeringspartier, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre. Med Ungepakken blev der etableret en ny Lov om vejledning om uddannelse og erhverv

(Vejledningsloven), hvor det fremgår, at 15-17 årige unge skal være i uddannelse, beskæftigelse eller anden aktivitet jf. § 2a (Retsinformation.dk: LBK nr. 671 af 21/06/2010 Historisk: § 2a). Vejledningsloven sorterer under Undervisningsministeriet, men i tråd med ovenstående nye forpligtigelse blev der indføjet ændringer til Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats kapitel 13b, der trådte i kraft d. 1/5 2010 (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 (Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*: § 13b), og som giver kommunerne lovhjemmel til at iværksætte uddannelses- og beskæftigelsesrettede indsatser for 15-17 årige unge. Dette brud blev etableret under Lars Løkke's regering, der med regeringsgrundlaget "*Danmark 2020 – viden > vækst > velstand > velfærd*" fra februar 2010 netop lagde vægt på, at se de unge som produktive ressourcer. I regeringsgrundlaget introduceres 10 konkurrencestatslige styringsrationaler for Danmark frem mod 2020 (Statsministeriet: *Danmark 2020 – viden>vækst>velstand>velfærd, regeringsgrundlag februar 2010*:11):

Regeringens mål for Danmark 2020

1. Danmark skal være blandt de 10 rigeste lande i verden
2. Det danske arbejdsudbud skal være blandt de 10 højeste i verden
3. Danske skolebørn skal være blandt de dygtigste i verden
4. Mindst ét dansk universitet skal ligge i Europas top 10
5. Danmark skal være blandt de 10 lande i verden, hvor man lever længst
6. Danmark skal være et grønt bæredygtigt samfund og blandt verdens tre mest energieffektive lande
7. Danmark skal være blandt de bedste til at skabe lige muligheder
8. Danmark skal være blandt de mest frie lande og blandt de bedste i Europa til integration
9. Danskerne skal være et af verdens mest tillidsfulde og trygge folk
10. Den offentlige sektor skal være blandt de mest effektive og mindst bureaukratiske i verden

Figur 8: Mål for Danmark 2020

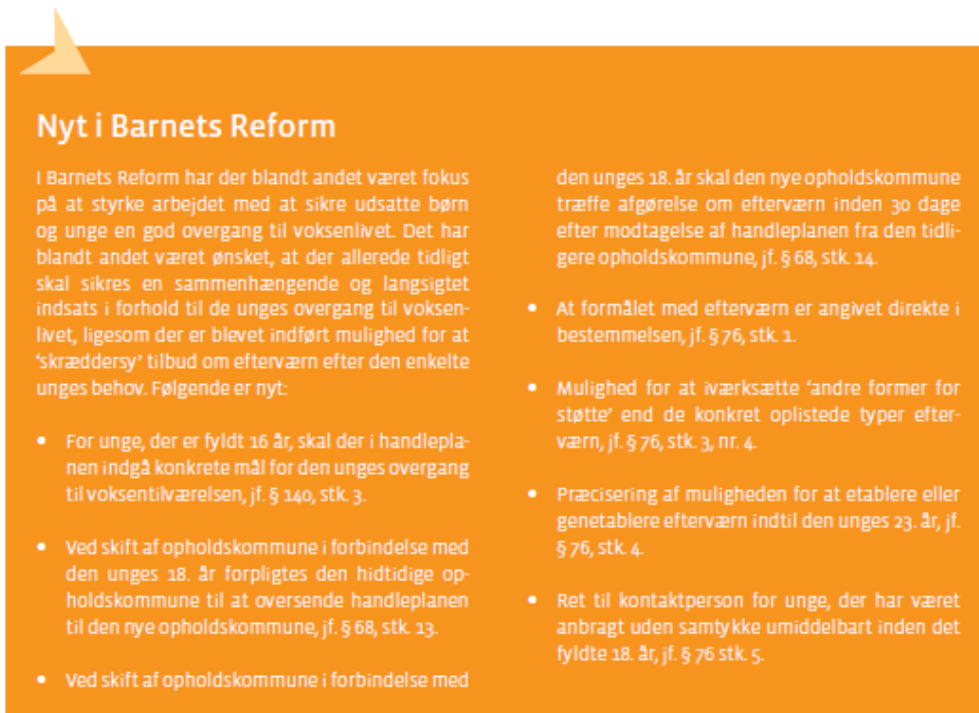
I tråd med regeringens mål fremgik det, at de unge som produktiv ressource skal være dygtige i skolen (Nr. 3 i figur 8) og være med til fremme konkurrencestatens arbejdsudbud (Nr. 2 i figur 8), hvilket skal sikres via en særlig indsats i forhold til ungdomsarbejdsløsheden (Statsministeriet: *Danmark 2020 – viden>vækst>velstand>velfærd, regeringsgrundlag februar 2010*:16-17). Dette kan ses som led i regeringsgrundlagets overordnede og indledende kapitel, hvor økonomi, velstand, krise,

normløshed og forventninger blev koblet med et statsligt ønske om at konkurrere på det globale marked: *"Vi vil gribe muligheden for at konkurrere på globale markeder til at skabe nye, højproduktive arbejdspladser"* (Ibid.:5). Således blev der lagt op til en norm om at tage ansvar og tage del i ansvaret og udfordringen: at konkurrere på det globale marked. Her etableres den globale orden som samfundsøkonomisk forestilling i den politiske retorik, og her skal den statslige styring via de 10 overordnede mål fremme den dynamiske konkurrencestat, der via tilpasning og påvirkning af en lang række økonomiske, politiske og kulturelle forhold - herunder reformering af den offentlige sektors institutioner - skal fremme den institutionelle og strukturelle konkurrenceevne.

Via institutionalisering af et konkurrencestatsligt styringsrationale blev der hermed stillet krav om, at de unge mellem 15-17 år skal i uddannelse og beskæftigelse (Retsinformation.dk: LBK nr. 671 af 21/06/2010 Historisk: § 2a). De socialt udsatte unge, der ikke kan vurderes uddannelsesparate, skal derimod i tilbud efter Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats, kapitel 13b (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*). Således skabes der i det *avanceret liberale styringsregime* yderligere grobund for etablering af den konkurrencestatslige administrative socialstruktur, der sonder mellem de uddannelsesparate – og de ikke-uddannelsesparate: *'dem, der er inden for'* og *'dem, der er uden for'* arbejdsmarkedet (Dean 2006:272) (Pedersen 2011:278).

4.1.4. Brud i 2011: Kommunal pligt til at forberede til selvstændigt voksenliv

Det fjerde brud i den statslige styring af overgangen sker via ikrafttrædelse af *Barnets reform* 1. januar 2011 med blandt andet ændring af formålsparagraffen i Lov om Social Service (Retsinformation.dk: LBK nr. 1270 af 24/10/2016 Gældende: *Lov om Social Service*: § 46): *"Barnets Reform og vejledning nr. 3 til serviceloven fremhæver, at der i indsatsen skal anlægges et helhedsperspektiv i forhold til tilværelse og udvikling. Særligt nævnes efterværn og kravet om konkrete mål i handleplaner for unge over 16 år i relation til overgangen til voksenlivet"* (Servicestyrelsen: *Håndbog om Barnets Reform*, 2011:15). Formålsbestemmelsen er retningsangivende for, hvorledes den statslige styring af den kommunale administration af overgangen bliver varetaget (Ibid.:15-16). I tråd med den ændrede formålsparagraf fulgte en række lovgivningsmæssige tiltag, der bl.a. vedrører at sikre: *"(...) en sammenhængende og langsigtet indsats i forhold til de unges overgang til voksenlivet (...)"* (Ibid.:210) samt muligheden for: *"(...) at 'skræddersy' tilbud om efterværn (...)"* (Ibid.:210). Her ses et uddrag fra Servicestyrelsens *Håndbog om Barnets Reform* vedrørende nye tiltag ift. overgangen til voksenlivet (Ibid.:15):

Nyt i Barnets Reform

I Barnets Reform har der blandt andet været fokus på at styrke arbejdet med at sikre udsatte børn og unge en god overgang til voksenlivet. Det har blandt andet været ønsket, at der allerede tidligt skal sikres en sammenhængende og langsigtet indsats i forhold til de unges overgang til voksenlivet, ligesom der er blevet indført mulighed for at 'skræddersy' tilbud om efterværn efter den enkelte unges behov. Følgende er nyt:

- For unge, der er fyldt 16 år, skal der i handleplanen indgå konkrete mål for den unges overgang til voksentilværelsen, jf. § 140, stk. 3.
- Ved skift af opholdskommune i forbindelse med den unges 18. år forpligtes den hidtidige opholdskommune til at oversende handleplanen til den nye opholdskommune, jf. § 68, stk. 13.
- Ved skift af opholdskommune i forbindelse med den unges 18. år skal den nye opholdskommune træffe afgørelse om efterværn inden 30 dage efter modtagelse af handleplanen fra den tidligere opholdskommune, jf. § 68, stk. 14.
- At formålet med efterværn er angivet direkte i bestemmelsen, jf. § 76, stk. 1.
- Mulighed for at iværksætte 'andre former for støtte' end de konkret oplyste typer efterværn, jf. § 76, stk. 3, nr. 4.
- Præcisering af muligheden for at etablere eller genetablere efterværn indtil den unges 23. år, jf. § 76, stk. 4.
- Ret til kontaktperson for unge, der har været anbragt uden samtykke umiddelbart inden det fyldte 18. år, jf. § 76, stk. 5.

Figur 9: Nyt i barnets reform/ overgang til voksenlivet

Barnets reform skal ses som en forlængelse af Anbringelsesreformen, der trådte i kraft d. 1. januar 2006. I mellem disse to reformer udgav regeringen en politisk initieret rapport i 2007 ved navn *"Lige muligheder – styrkede personlige ressourcer og social sammenhængskraft"*, der omhandlede hvorledes udsatte børn og unge bør sikres lige muligheder og muligheden for at styrke personlige ressourcer: *"Personlige ressourcer er afgørende for et godt liv. De er i stigende grad afgørende for at kunne klare sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet og i det hele taget deltage aktivt i samfundslivet"* (Statsministeriet: *Lige muligheder – styrkede personlige ressourcer og social sammenhængskraft*, september 2007:3). Værdimæssigt udspringer disse politiske udsagn af konkurrencestatslige rationaler om, at staten via styring kan indvirke på individualiteten, og herigennem skabe *opportunistiske personer*, der er ansvarlige for eget liv, fællesskabet går via arbejde, og friheden handler om at kunne realisere sine behov (Pedersen 2011:190-191).

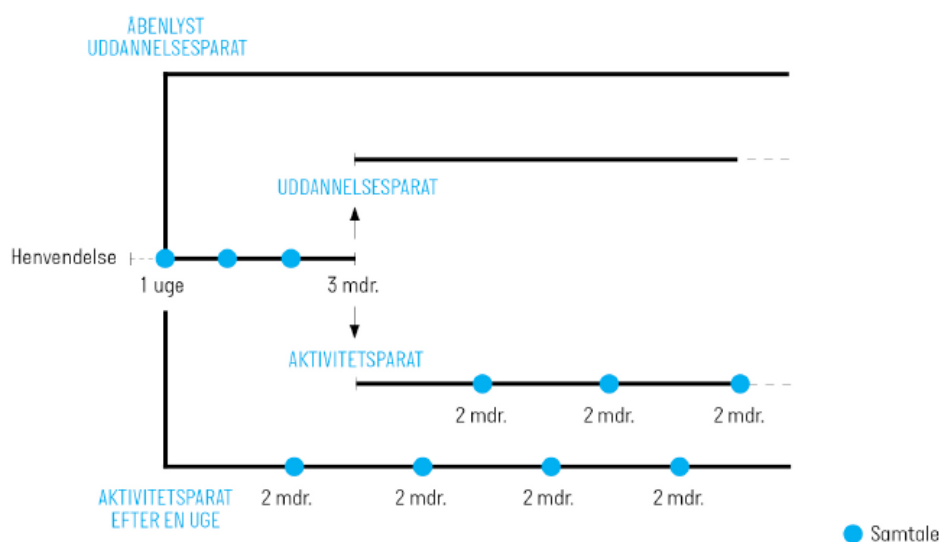
Den politiske retorik om lige muligheder var endvidere centralt i regeringsgrundlaget fra februar 2010, hvor mål nr. 7 er, at: *"Danmark skal være blandt de bedste til at skabe lige muligheder"*, og nærmere herom står der i regeringsgrundlaget: *"Regeringen har siden 2001 arbejdet målrettet på at bryde den negative sociale arv og forbedre vilkårene for de svage grupper"* (Statsministeriet: *Danmark 2020 – viden > vækst > velstand > velfærd, regeringsgrundlag februar 2010* februar 2010:28), og i næste afsnit henvises der herefter til, at: *"Det er lykkedes at reducere antallet af danskere, for hvem det ikke eller kun dårligt kan betale sig at arbejde, fra 146.000 i 2001 til 64.000 i 2009"* (Ibid.:28). Således ses her en kobling mellem at bryde den *"negative sociale arv"* med, at det

skal kunne betale sig at arbejde. Heri indlejres et konkurrencestatsligt styringsrationale, idet de udsatte individer søges tilknyttet fællesskabet via arbejdskravet. At skabe lige muligheder handler således ikke mindst om via statslige tiltag at *inkludere* de udsatte over tid i arbejdsstyrken via den vertikale socialstruktur, så de udsatte ikke mister tilknytningen til samfundet og ender som *ekskluderede* af arbejdsstyrken. Således ses det via politiske undersøgelsesarbejder, målsætninger og reformtiltag på børnefamilieområdet, hvorledes konkurrencestatslige rationaler slutteligt institutionaliseres som normer og krav i lovgivningen via *Barnets reform* til, hvorledes kommunerne nu skal forvalte de udsatte unge via støtte, indsatser og administration frem mod overgangen til voksenlivet. Af ovenstående politisk retorik ses det, at et *selvstændigt voksenliv* bl.a. handler om krav om uddannelse og beskæftigelse, så de udsatte unge kan optimere deres arbejdssevne og blive en del af arbejdsstyrken. Herved spiller viden og magt sammen og skaber et brud i den statslige styring af børnefamiliearbejde (Villadsen 2004:19).

4.1.5. Brud i 2014: Konsolidering af en uddannelsesprofil

Det femte brud omhandler ikrafttrædelse af Kontanthjælpsreformen d. 1. januar 2014. Forud for ikrafttrædelsen havde den socialdemokratiske regering i oktober 2011 annonceret de brede reformer for at øge arbejdsudbuddet: *"Det drejer sig blandt andet om reformer af aktiveringsindsats og kontanthjælp. Reforme af førtidspension og fleksjob. Og tilskyndelse af de unge til hurtigere studiestart og til at færdiggøre deres uddannelser tidligere"* (Statsministeriet: *Et Danmark, der står sammen, regeringsgrundlag oktober 2011*:9). Den politiske diskurs kobledes således arbejdsudbuddet, der er karakteristisk for konkurrencestatens udbudspolitik, og at de unge bliver statsligt styret til en hurtigere studiestart og til at færdiggøre uddannelserne hurtigere. De politiske rationaler for de uddannelsespolitiske tiltag udsprang af Anders Foghs Velfærdskommission, der blev nedsat i efteråret 2003. Velfærdskommissionens slutrapport udkom i december 2005 og præsenterede 43 velfærdspolitiske tiltag. Her er globaliseringen en afgørende faktor for fremtidens indretning af det danske velfærdssamfund (Velfærdskommissionen: *Fremtidens velfærd – vores valg*, december 2005:3). I afsnittet: *"Unge skal videre"* ses i forslag 7: *"Ungeindsatsen skal udvides, så den gælder alle ledige under 30 år. (...) Bliver man ledig, og har man ingen uddannelse, får man pligt til at tage en uddannelse. Har man ikke ret til dagpenge, får man en ungesats på niveau med SU"* (Ibid.:13). Dette forslag træder i kraft i sociallovgivningen i 2014 med, hvad man kan kalde en konsolidering af en uddannelsesprofil via målgruppekategorien: *uddannelsesparat* reguleret via Lov om Aktiv Beskæftigelsespolitik (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*: § 2, stk. 12) og *uddannelseshjælpen* reguleret via Lov om Aktiv Socialpolitik (Retsinformation.dk: LBK nr. 468 af 20/05/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Socialpolitik*: § 23).

Kontanthjælpsreformen var altså et resultat af en bred politisk aftale indgået i april 2013 (Beskæftigelsesministeriet: *Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job*, 18. april 2013.). Ovenstående konkurrencestatlig udbudspolitik satte sig igennem som institutionaliserede normer og krav i Kontanthjælpsreformen, idet unge nu mødes af et krav om uddannelse. Konkret udmønter dette sig til et institutionaliseret krav til de udsatte unge i overgangen som et uddannelsespålæg ved første samtale i jobcenteret reguleret via Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*: § 21b). Derudover skal *uddannelseshjælpen*, der er på niveau med SU, fjerne de økonomiske incitamenter for at modtage socialhjælp og i stedet få de unge til at tage en uddannelse (Arbejdsmarkedsstyrelsen: *Kontanthjælpsreformens betydning for unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse*, juli 2013:9). Unge visiteres i starten til kategorierne *uddannelsesparate*, *åbenlyst uddannelsesparate* og *aktivitetsparate* (Ibid.:3). Nedenstående figur er fra Arbejdsmarkedsstyrelses pjece ”*Kontanthjælpsreformens betydning for unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse*”, hvoraf det ses, at: ”Jobcenteret har tre måneder – og mindst tre samtaler – til at visitere de unge. Hvis den unge viser sig at være uddannelsesparat, er der herefter ikke krav til samtalekadence. Aktivitetsparate unge skal have samtale mindst hver anden måned” (Ibid.:3).

Figur 10: Profiler

Det femte brud viser, hvorledes konkurrencestatens rationaler indlejres via normer og krav som styring af den enkelte udsatte unge via forskellige ’ret og pligt’ *profiler*. Herom skriver Pedersen om begrebet profilering og udnyttelse af arbejdsressourcerne: ”I konkurrencestaten skræddersys ret, pligt og ydelse efter en ”profilering” med det resultat, at der skabes en administrativ socialstruktur.

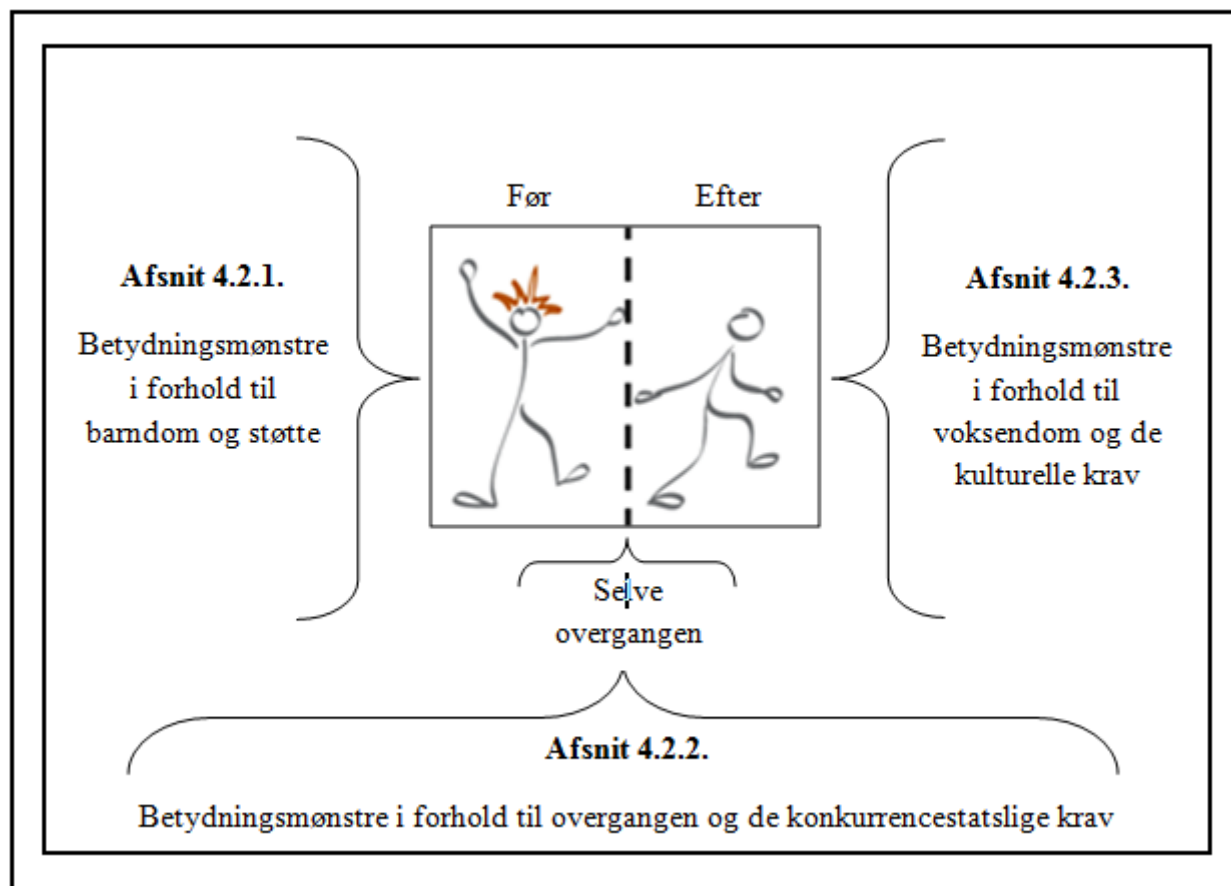
(...) *Det er derfor, jeg påstår, at mens velfærdsstaten havde til opgave at skabe lighed mellem landets borgere, har konkurrencestaten til formål – med størst mulig effektivitet (og mindst mulig ”fejlprocent”) – at udnytte den enkeltes arbejdsressource”* (Pedersen 2011:280). Via sociallovgivningen institutionaliseres en konkurrencestatslig *profilering*, der skaber en ny individuel ’ret og pligt’ kultur i det sociale arbejde (Ibid.:281).

Konkurrencestatslige rationaler sætter sig således – via Aktivlinjens *substantielle reformer* – i gennem som institutionaliserede normer og krav i forhold til overgangen fra barn til voksen i sociallovgivningen fra medio 1990’erne og frem. Konkurrencestatslige rationaler, der udover at indlejre sig i de substantielle reformer og lovændringer, søges styrket via en central statslig styring som f.eks. en *operationel reform* som *Kommunalreformen* i 2007, som i dag forstås som selvfølgelige. Den statslige styring af overgangene fra barn til voksen er altså et produkt af disse velfærdsstatslige og strukturelle brud, der er betinget af de økonomiske og ideologiske rammer i perioden, men også af punkter i socialhistorien, hvor der synes at ske en række brud i måden, hvorpå politisk magt og viden sætter sig igennem. Slutteligt er det vigtigt at fremhæve, at ovenstående brud i forlængelse af Dean er udtryk for et *post-velfærd-socialregime*, hvor markedet er rykket ind i det offentlige som kvasi-markeder for service-ydelser (Dean 2006:272). Hvor jobcentrene er styret via økonomisk incitamenter og af overvågnings- og kontrolsystemer. Altså via et *avanceret liberalt styringsregime*, hvor *handlingsteknologier* søger at adfærdsregulere de udsatte unge, og hvor *præstationsteknologier* overvåger og kontrollerer systemernes forvaltning af den statslige styring (Ibid.:272-273).

Det er tillige væsentligt at fremhæve her, at der vil kunne argumenteres for flere brud vedrørende normer og krav i sociallovgivningen. Af pladsmæssige hensyn har jeg vurderet, hvilke brud der mest afgørende for de normer og krav, der i dag møder de unge og synes at være en ’naturlig’ del af vores sociallovgivning. Her må der endvidere henvises til, at genealogien som metode: ”(...) *er en ufuldstændig, brudvis historieskrivning, der er styret af en bestemt nutidig problematik. Genealogien kan derfor nedprioritere eller eventuelt helt udelade begivenheder, der er blevet tildelt en central betydning i andre historiske analyser* (...)” (Villadsen 2004:23). Valget af de ovenstående 5 brud er således styret af specialets problemfelt og skal ses i denne kontekst.

4.2. Analysedel 2: Kvalitativ analyse/ kulturelle og konkurrencestatslige normer og krav

Analyserne vil bestå af de fremanalyserede betydningsmønstre af de unges oplevelser af overgangen, der omhandler en transitionsproces fra *barndom og støtte* til *voksenom og kulturelle krav* via *overgang og konkurrencestatslige krav*. Sidstnævnte krav er knyttet til overgangen, idet de danner rammen om de unges møde med jobcenteret. I nedenstående model anskueliggøres opdelingen af de fremanalyserede betydningsmønstre i afsnittet i forhold til de unges livssituationer over tid:

Figur 11: Betydningsmønstre i de unges oplevelser fordelt på støtte, konkurrencestatslige og kulturelle krav

4.2.1. Fremstilling af betydningsmønstre ift. barndom og støtte

De fremanalyserede betydningsmønstre i de unges oplevelser af en udsat barndom og støtte omhandler:

- Mødet med et 'flydende' børnefamiliesystem/ et hyper-accellereret institutionsliv
- Krav og forventninger mellem det 15-17 år
- Magt, modmagt og afmagt
- Overgangen – forberedt til et selvstændigt voksenliv?

4.2.1.1. Italesættelse af mødet med et 'flydende' børnefamiliesystem/ et hyper-accellereret institutionsliv

Nedenfor fortæller de unge om mødet med kommunen, og hvorledes kommunens rolle opleves i forhold til enten at intervenere, støtte eller kontrollere de udsatte unge og deres familier. Her italesætter Alex mødet med børnefamiliesystemet:

Interviewer: "(...) hvordan kom du i kontakt med kommunen der?"

Alex: "Jeg tror, at det var mine forældre selv. Øh, min far der.. der sørgede for det.." (3)

Her kommer det frem, at Alexs far har rettet kontakt til børnefamiliesystemet, og Alex italesætter en oplevelse af børnefamiliesystemet som værende støttende og som en 'gave', når der er problemer i hjemmet

Alex: "Jeg synes, at det var fedt.. At komme væk hjemmefra. Det var bedre end derhjemme.."

Interviewer: "Ja.."

Alex: "Så det var.. en gave.. altså det var luksus.. Det er ikke.. Det.. Folk tror, at det er.. alle unge.. alle unge er glade for at være der.."

Interviewer: "Ja.."

Alex: "..fordi det er bedre end derhjemme, ikk.. De fleste er der jo på grund af problemer jo.."

Interviewer: "Ja.. ja.. "

Alex: "Så jeg var glad.. ret glad.."

Interviewer: "Ja.. Okay.."

Alex: "Måske lidt for glad. Sad og spillede der.. blev smidt ud.."

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Blev sendt til et andet børnehjem. Og så blev jeg smidt hjem til min far, fordi det de ikke havde et tredje børnehjem.."

Interviewer: "Ja.."

Alex: "Så var jeg så på et tredje børnehjem, og så røg jeg på et fjerde. Jeg nåede at bo på 5 børnehjem i alt.." (6-7)

Situationen er anderledes for Dennis, der italesætter en familieshistorie og kontakt med børnefamilieteamet som en magtudøvelse baseret på tvang - om hvordan han blev fjernet næsten som nyfødt:

Dennis: "Jamen, det har noget at gøre med, at.. øh.. jeg blev taget hjemmefra fra min mor af, da jeg var helt lille.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Af kommunen..de mente, at min mor ikke kunne.. kunne tage vare på mig.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Jeg kommer så i plejefamilie.. øh.. imens min mor er gravid med min lillesøster.."

Interviewer: "Okay.."

Dennis: "Øh.. og så kommer min lillesøster ud, og hun bliver så også tvangs.. tvangsfjernet.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Men jeg kommer så tilbage igen.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: "På grund af de hændelser, der var.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: "Og så får.. får.. får jeg en lillesøster mere.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Og hun bliver også tvangsfjernet.."

Interviewer: "Ok.."

Dennis: "...men hvor jeg stadig bor hjemme, og så begynder kommunen.. og.. samarbejde lidt mere med.. øh.. med min mor, og.. øh.. med de her plejefamilier, så er der lidt sammenhold rundt om familien, ikk.." (2-3)

Af udsagnet fremstår det, hvorledes børnefamiliesystemet først kobles med intervenserende magt efterfulgt af samarbejde, hvilket skaber en anden fortælling om børnefamiliesystemets indsats som en socialiserende instans. Flere af de unge fortæller, at støtten fra børnefamiliesystemet er præget af et møde med mange professionelle. Således kan det kommunale børnefamiliesystem i et Baumannsk perspektiv ses som et *flydende* system, hvor afhængigheds- og interaktionsmønstrene mellem de professionelle og de udsatte unge bliver påvirket af en manglende kontinuitet i kontakten. Simone italesætter de mange sagsbehandlere, fra hun var 13 og frem til i dag, hvor hun er 22 år:

Simone: "Jeg tror, at jeg har haft omkring 12.."

Interviewer: "Okay.."

Simone: "Fra jeg var omkring der til der (Peger på interviewfigur). Måske fra 13 til der, ikk.. Jeg har i hvert fald haft rigtig mange.."

Interviewer: "Ja.."

Simone: "Ja.."

Interviewer: "Okay.."

Simone: "Så.."

Interviewer: "Ja.. og hvad har du snakket med dem om? Altså.."

Simone: "Jeg har ikke rigtig snakket med dem om noget.."

Interviewer: "Nej.."

Simone: *"Jeg var ikke rigtig.. der hvor jeg var.. Jeg kunne ikke lide at snakke med dem.."*

Interviewer: *"Nej?"*

Simone: *"Så når der var møde, så snakkede jeg ikke.." (7)*

I Simones udsagn kobles den manglende kontinuitet i kontakten med de professionelle med en manglende mulighed/ ønske om at kommunikere med børnefamiliesagsbehandlerne. I et Baumansk perspektiv kan dette ses som et møde mellem en udsat ung og et 'flydende' system, hvor den 'faste sagsbehandler' som et *"fast og solidt"* holdepunkt er opløst, hvilket påvirker de *afhængigheds- og interaktionsmønstre*, der er mellem Simone og børnefamiliesystemet. Her er den *flydende* magt central, hvis teknik: *"(..) benytter uforpligtethed og 'udbryderkneb' som sine vigtigste redskaber"* (Bauman 2006:23-24). Jonas beskriver i nedenstående empiri, hvorledes sagsbehandlernes handlinger og måder tillige virker determineret af de flygtige mekanismer i systemet, der får dem til at agere distanceret i forhold til de udsatte unge:

Jonas: *"..altså og jeg.. og jeg.. altså så.. Så blev det.. Så blev det sådan.. du ved.. Det der var den der hule følelse af at være sådan en: 'Ja, ja, ja, ja, jeg er sagsbehandler, hvem du nu end er', du ved.. 'I bund og grund kan jeg sige fuck dig og rend mig i røven, og så stiller du dig op - og du har alle mulige fantastiske dejlige visioner'.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Jonas: *"..og så finder du dig et arbejde lige om lidt'.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"Du ved, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *".. 'og så får jeg en ny'.. du ved, ikk.. 'Og så starter vi forfra på den pædagogiske tone, og så er vi ikke uvenner igen'.."*

Jonas: *"Altså.. men det var altså.."*

Interviewer: *"Så ingen kontinuitet?"*

Jonas: *"Nej.."*

Interviewer: *"Altså ikke nogen.."*

Jonas: *"Jeg vidste jo godt.. altså sådan lidt: 'Altså nu pisser jeg dig af, nu bliver du sur, og nu er jeg.. Nu vil du gerne lave nogle konsekvenser, men om fire måneder så sidder jeg med det her igen.. med en ny udgave af dig'.. du ved.. altså, ikk.." (14)*

Jonas italesætter, at sagsbehandlernes magtfulde måder at styre på er betinget af, at relationen har en vis varighed. Via denne italesættelse kan afhængigheds- og interaktionsmønstrene mellem

sagsbehandleren og den udsatte unge synes påvirket af den: "(...) *mobile, glatte, flygtige og undvigende magts nye lethed og flydende karakter*" (Bauman 2006.:23). Således kan resultatet for den udsatte unge i en skiftende social kontekst være, at det tager form af en *systemisk struktur*, hvor den unge styres via flydende og distanceret magt (Ibid.:16).

Ligeledes kan ovenstående adfærds- og orienteringsmønstre ses som et resultat af et tidsregime, hvor accelererede sociale forandringsprocesser indvirker og transformerer relationsdannelserne. Empirien viser tillige, hvorledes børnefamiliearbejdet skaber et højt forandringstempo i de unges liv. Flere af de unge italesætter netop bevægelserne mellem et stort antal varierende institutioner, opholdssteder, skoletilbud etc. Det gælder især Alex og Dennis, der grundet kriminel adfærd har haft mange skift mellem sikrede institutioner, fængsler m.m., hvilket kræver en kontinuerlig omstilling. Et sådant institutionsliv kan ifølge Hartmut Rosa udlægges som en omskiftelig og retningsløs hyper-accelereret stilstand, der ændrer ved de unges væren-i-verden, og hvorledes de bevæger og orienterer sig i institutionslivet. Det understøttes af Dennis' italesættelse af, hvorledes han ændrer adfærd i mødet med de professionelle:

Dennis: "(...) *hvad de rigtige ting er at sige, og hvad de forkerte ting er at sige..*"

Interviewer: "*Og hvor har du fået den.. altså er det.. er det noget med..*"

Dennis: "*Det er siden jeg starter helt nede der.. (Peger på interviewfigur). Der da jeg kommer på det opholdssted der.. lige siden dengang..*" (10)

Ovenstående viser, hvorledes Dennis mestrer de omskiftelige institutionelle rammer ved at differentiere det 'rigtige' fra det 'forkerte' i mødet med de professionelle. Ifølge Hartmut Rosas teori kan det at være ung og udsat i et omskifteligt og retningsløst institutionelt regi med stadige forandringer i de sociale praksisser være fremmede for stadige nye interaktionsmønstre og identiteter. Da Dennis ikke har mulighed for at indgå i blivende relationer, betinget af *spatiel nærhed*, udvikler han en slags '*situationel identitet*' og tilpasser sig til de forbigående relationer til de professionelle i det, jeg har valgt at kalde et *hyper-accelereret institutionsliv*. Maria har til gengæld oplevet et hyper-accelereret skoleliv, hvor hun er blevet smidt ud af 9 folkeskoler (Maria:7). Til gengæld har hun kun haft 2 børnefamiliesagsbehandlere, fra hun var 11, til hun var 18 (Maria:18), hvorom hun udtrykker: "*Jeg har været rimelig heldig faktisk.. lige med det.. eller.. i hvert fald ind til jeg blev 18..*" (Maria:17).

4.2.1.2. Italesættelse af krav og forventninger mellem det 15 - 17 år

Det fremanalyserede tredje brud i den genealogiske analyse af sociallovgivningen omhandler Ungepakken II "Flere unge i uddannelse og job". Lovændringen bygger som beskrevet på 10

konkurrencestatslige styringsrationaler for Danmark frem mod 2020. På ikrafttrædelsestidspunktet er Jonas og Alex over 18 år, Maria på grænsen og Simone og Dennis under 18 år. Her fortæller Jonas om krav og forventninger i perioden fra 15-17 år – krav, der handler om en ren lejlighed og om at være aktiv:

Jonas: *"Jamen, det var jo, at man har den her med.. at du skal have en ren lejlighed.. Og du skal være aktiv.. du ved, ikk.."*

Interviewer: *"Aktiv hvordan?.. Altså som en uddannelse.."*

Jonas: *"Jamen det er, at du skal gå i skole. Altså det er næsten ligegyldigt, hvad for en skole som du går på. For mig var det først noget (Navn på skole og fag udtaget), og bagefter var det (Navn på ny skole udtaget), hvor jeg jo fik nogle penge, da det jo er en produktionsskole.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"..og.. så videre.. Det var ligegyldigt.. bare så længe jeg var aktiv.."*

Interviewer: *"Så det var sådan meget stærkt normativt? Altså det der med.. at man ligesom.. at du skal.."*

Jonas: *"Egentlig ikke.. for man vidste, at man bare kunne skide på det hele.. Altså hvis man bare droppede ud.. Så vidste man jo godt, at de ville.. sådan.. ende med at.. øh.. at give dig, hvad du pegede på alligevel.."* (13)

Jonas italesætter her, at indholdet af skolegang er mindre vigtigt 'bare så længe jeg var aktiv', samt en oplevelse af, at man kan 'skide på det hele' og pege på, hvad man vil have. Et andet sted i interviewet nuancerer han dog det svære i at honorere kravet om at være aktiv med det at være udsat ung:

Jonas: *"(..) Du har ikke gået i skole rigtig længe, fordi alle de problemer, som ligesom endte her.. med det her.. der.. der.. øh.. der har du.. der har du altså ikke.. altså.. du.. Du kan ikke finde ud af at være i det her.. sådan.. sådan du er den eneste i din klasse, der har din egen lejlighed, ikk.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Jonas: *"Altså du er den eneste i din klasse, der har regninger.. du ved.. Du har ikke nogle at snakke med det her om.."* (7)

Jonas italesætter det svære i at gå i skole og honorere kravet om at være aktiv, når man er i en svær familiesituation. En udsat position som jeg kalder *et parallelt og udsat ungdomsliv*, hvor Jonas ikke har nogen at snakke med. Et andet sted i interviewet forklarer han om familierådslagning som noget, der skaber mere ulykkelighed. Her understøtter han reelt tanken om det parallelle og udsatte ungdomsliv, hvor han finder fællesskab med andre udsatte unge i tilsvarende situationer, der heller ikke 'forventer meget af tilværelsen':

Jonas: *"Det skaber endnu mere ulykkelighed.. Sådan i dit liv eller hvad man siger.. Og et eller andet sted, hvad du kan få til at fungere.. Det er, at du er blevet.. At du i det mindste har den der lejlighed, og du i det mindste er begyndt, at.. øhm.. at få nogle.. at få nogle venner, som er forholdsvis marginaliseret.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Jonas: *"..Altså.. fordi de typisk.. set heller ikke har nogen steder at bo.. Altså.. Altså så dem kan du tage ind..(..)" (8)*

Her italesætter Jonas, at fra en udsat og marginaliseret position handler det om at finde faste holdepunkter i livet, som ikke består af krav om uddannelse, men om at få et parallelt og udsat ungdomsliv til at fungere. Ligeledes har Simone ikke gået i normal folkeskole, siden hun gik i 6. klasse. Hun italesætter nedenfor, hvordan hun ikke har oplevet krav i perioden fra 15 til 17 år:

Simone: *"Altså det føler jeg ikke.. Jeg føler.. Jeg har aldrig.. Jeg føler ikke, at jeg er blevet stillet nogen krav.."*

Interviewer: *"Nej.. Okay.. Der er ikke nogen, der har sagt: 'Vil du ikke være sød at gøre sådan frem for sådan?' Eller.. Altså.."*

Simone: *"Næ.."* (26)

Til gengæld har Dennis oplevet de politiske krav om uddannelse, som han har haft svært ved at honorere grundet det, man kan kalde et *hyper-accelereret skoleliv*:

Dennis: *"Jeg var blevet smidt ud af mange skoler.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Og sidst fået forbud mod at være i en privat.. i en normal folkeskole.."*

Interviewer: *"Okay.."*

Dennis: *"Så jeg skulle på specialskole eller privatskole.. øhm.. Og det har jeg så prøvet en masse gange.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"Og nogle gange har det gået godt, og andre gange har det gået dårligt.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Og i sidste ende, så er det gået af lort til, fordi jeg ikke er blevet der.."* (11-12)

Dennis italesætter kravet om at færdiggøre sin skolegang og et forbud mod at gå i almindelig folkeskole. Alex italesætter, hvorledes han formår at tage en 9.klasseeksamen, selvom han ikke rigtig har fulgt undervisningen (Alex:14). Ved den videre snak om hans skolegang siger han følgende:

Alex: *"..men skolen.. det har aldrig sagt mig noget, sådan der.."*

Interviewer: *"Nej.."*

Alex: *"Det har det ikke, det må jeg indrømme.."*

Interviewer: *"Er det fordi du har for meget krudt i røven? Eller hvad sådan noget hedder?"*

Alex: *"Jeg vil ikke sige, at der er det.. Jeg har problemer med autoriteter. Når folk siger noget til mig.. nogle af de der lærere, der.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Altså jeg har haft mine kampe, ikk.."(14)*

Ovenstående antyder, at Alex er klar over styringen, men at han har et generelt problem med autoriteter, hvilket i et Deansk optik kan ses som en modmagt til de konkurrencestatslige styringsrationaler, hvor Alex ikke ønsker at internalisere styringspraksissen som en selv-praksis.

4.2.1.3. Italesættelse af magt, modmagt og afmagt

I flere af de unges italesættelser af børnefamiliesystemets magt fremstilles denne repressiv. Sekvensen fra interviewet med Maria viser, hvorledes hun kobler krav/forventninger med handleplansmål og magt/modmagt:

Interviewer: *"Ja.. Men krav og forventninger.. altså.. sagde sagsbehandlerne, hvad handlede deres krav og forventninger til dig om.. i den periode inden.. der.. overgangen.."*

Maria: *"Det var bare.. at.. jeg skulle i gang med uddannelse.. øh.. Og det var faktisk det de kun havde af mål for mig.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Maria: *"Og at jeg tog min medicin.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Maria: *"Fordi det nægtede jeg også i en lang periode at tage.."*

Interviewer: *"Okay.."*

Maria: *"Altså prøv at hør... I skal ikke dope mig', eller.. det følte jeg, at det var.."*

Interviewer: *"Ja.. Okay.."*

Maria: *"Øh.."*

Interviewer: *"Så det var sådan noget med nogen handleplaner med nogen uddannelsesmål?"*

Maria: *"Ja tak (Sukker).."*

Interviewer: *"Og sådan noget.."*

Maria: *"De lavede hele tiden handleplaner og så havde de sagt: 'Aj, nu skal du også ud af hashen', 'Jo..jo..Det er let nok for Jer at sige, men hvor er hjælpen?' (20)*

Sekvensen viser, at der før overgangen arbejdes med krav og forventninger til uddannelsesmål, som i Althusseres repressive magtforståelse kan ses som en reproduktion af arbejdskraftens kvalifikationer. Kravet til Maria om at tage en uddannelse er her en *reproduktion af underkastelse*, som omhandler børnefamiliesystemets krav om, at Maria tager sin medicin og stopper med at ryge hash. Herved kan børnefamilieteamets magt ses som en *intervenerende repressiv magt*, hvor de institutionaliserede rationaler sættes i spil via at kontrakteligggøre det aktive medborgerskab, og forberede Maria til et selvstændigt voksenliv. Magten kan også i en Deansk optik forstås som en produktiv magt, hvor det sociale system som et avanceret liberalt styringsregime ønsker at forme og regulere Maria til en selv-praksis, hvor hun får en uddannelse, spiser medicin og stopper med at ryge hash. I denne kontekst skal handleplanen ses som en handlingsteknologi i et avanceret liberalt styringsregime: "(...) *som forsøger at højne og forbedre vores evner til at deltage, samtykke og handle (...)*" (Dean 2006:273). I denne produktive magtforståelse er Maria et frit handlende individ, der både kan udøve selv-ledelse og tænke og handle i strid med børnefamilieteamets styringspraksis, hvilket ses i Marias selv-praksis, da hun i en længere periode ikke har ønsket at tage sin medicin. En praksis som hun identificerer sig med, idet hun italesætter en identitet, der beror på, at hun har været stærk i modsætning til andre unge, der ikke formår at 'rejse' sig:

Maria: "*Nu var jeg jo bare stærk til at rejse mig op.. Øh.. det er der bare så mange, der ikke gør..*"

Interviewer: "*Ja.. Ja..*"

Maria: "*Øh, men.. øh.. altså jeg lærte bare.. at se mig sur på dem, fordi så rejste jeg bare mig endnu mere op jo..*"

Interviewer: "*Ja..*"

Maria: "*Nu mere sur jeg blev, nu mere tænkte jeg: 'Okay, nu skal jeg så meget vise jer, hvad jeg godt kan'..*"(54)

De unge italesætter flere steder fænomener som modmagt, som en mulig selv-praksis i mødet med børnefamiliesystemets styringspraksisser. Jonas italesætter, hvorledes han via årene i børnefamiliesystemet har lært at være stædig og sætte sin vilje igennem via modmagt som selv-praksis:

Jonas: "*Jamen, det er jo ikke fordi, at der ikke har været noget, der har været så dårligt, at det ikke er godt for noget, men.. men.. altså.. øh.. man.. man er jo.. altså ligegyldigt hvad har man jo .. altså man har jo lært gennem vejen, at man har .. altså hvordan man så skulle ordne de her ting, og da især hvordan man skal tackle.. øh.. offentlige systemer.. øh.. eller især, hvordan man kan sige til dem: 'I kan rende mig i røven.. Det kan godt være, at du siger, at det her er reglen, men det vil jeg skide på og nu må du finde en bedre løsning til mig..*'"(32)

Ud over at de unge udsatte udviser modmagt, er der også en række italesættelser af afmagt. Afmagten tager mere form af generelle svære psykiske og sociale vilkår. Disse italesættelser af afmagt er således af meget forskelligartet karakter, men omhandler bl.a. at blive smidt ud af skoler (Maria:7) (Dennis:12), at været forgældet, at være hjemløs (Dennis:8), at være afhængig af stoffer/ at drikke (Jonas:41) (Dennis:12-13) (Simone:12-13) (Maria:26), at være fængslet (Alex:10-11) (Dennis:50-52) samt at blive indlagt på psykiatrisk afdeling (Simone:19). I nedenstående ses afmagtsfølelsen i form af vold og stoffer koblet direkte til følelsen af ikke at blive hørt af børnefamiliesystemet:

Maria: *"Men også, at man følte, at man ikke blev hørt.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Maria: *"Og også lidt den der: 'Hvis I ikke vil høre mig, så skal I hvert fald nok lægge mærke til mig'"*

Interviewer: *"Ja.. Ja.."*

Maria: *"Og så begyndte jeg på volden.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Maria: *"Fordi så.. så blev jeg jo hørt.."*

Interviewer: *"Ja.. Ja.."*

Maria: *"(Hoster..)"*

Interviewer: *"Og så kom stofferne samtidig med eller..?"*

Maria: *"Ja.."*

Interviewer: *"Ja.. Og hvornår stoppede det? Kom du i behandling eller?"*

Maria: *"Nej, det gjorde jeg ikke (Griner..). De fjernede mig så i 1½ år (...)" (8-9)*

4.2.1.4. Italesættelse af overgangen – forberedt til et selvstændigt voksenliv?

Det fremanalyserede fjerde brud i specialets genealogiske analyse omhandler en: *kommunal pligt til at forberede de unge til et selvstændigt voksenliv*. I nedenstående fremstilles de unges italesættelser af, om de er blevet forberedt på et selvstændigt voksenliv i børnefamiliesystemet. Jonas og Alex fortæller om handleplanerne og deres betydning ift. at forberede til et selvstændigt voksenliv:

Jonas: *"Bare udtrykket handleplan.."*

Interviewer: *"Ja.. Yes.. Yes.."*

Jonas: *"Det får hårene til at.. Jo, men det gjorde der, men nej.. Jo, de sagde det var en masse andre ting end, hvad det var.."* (20)

Således fremstiller Jonas handleplanen som et redskab, hvis formelle og reelle funktion ikke stemmer overens. Alex italesætter ligeledes, hvorledes han har oplevet handleplanen som styringsredskab i det sociale arbejde:

Alex: *"Der var sikkert tusind.."*

Interviewer: *"Ja?"*

Alex: *"Jeg har bare sagt: 'Ja, ja'. Jeg har ikke gået op i det.."*

Interviewer: *"Nej.."*

Alex: *"Slet ikke.. du kan ikke opsætte nogen funktion, der ikke er interesseret i det.. Det kan godt være, at de sidder med de samme og siger: 'Ja, god ide'.." (38)*

Alex fremstiller en dobbelt position mellem en formel accept, og en uformel manglende interesse i handleplanen. I et Deansk perspektiv fungerer handleplanen som en adfærdsregulerende og præstationsoptimerende teknologi i et avanceret liberalt styringsregime, hvor styringsrationalerne søges inkorporeret i henholdsvis børnefamilieteamets styringspraksis og den unges selv-praksis. På et formelt plan accepterer Alex styringspraksissen som en selvfølgelig præmis i det institutionelle magtrum. I dette eksempel udviser Alex som autonomt individ modmagt i sin selv-praksis. Herved kobles styringen og frihed utilsigtet og ender som en selv-praksis af modmagt, hvor styringsrationalerne ikke inkorporeres. I et andet eksempel italesætter Dennis, hvorledes børnefamiliesystemets handleplansmål udvikler og tilpasser sig alderen:

Interviewer: *"(...) Og de har ikke sådan over i børnefamilieteamet sagt: 'Nu er du 16 år gammel, nu skal vi lave en handleplan, der handler om.. øh..'.."*

Dennis: *"Jo.. jo.. Det har de.. Det har de.. Det gjorde de også, da jeg var 18. Og der jeg var 17, og da jeg var 15, og der jeg var 14.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"..Det har jeg prøvet lige siden, at jeg var 12 år gammel.." (31)*

Dennis italesætter, hvorledes handleplanen som formel styringsteknologi er central i børnefamiliesystemet, og at styringspraksissen bag handleplanen tilpasses gennem årene (Dean 2006:44). I forberedelsen til et selvstændigt voksenliv inkorporerer Dennis over tid børnefamilie-regimets statslige styringsrationaler som en decideret selv-ledelse. Endvidere italesætter de unge, når der spørges ind til børnefamiliesystemets forberedelse til et selvstændigt voksenliv, at de har en følelse af at have været 'voksen' i en tidlig alder. Herom fortæller Alex:

Alex: *"Sådan nogle som bor på institution, de bliver voksne meget tidligere end så mange andre.. du ved.. når du.. når du flytter ud hjemmefra, og bor alene og skal klare dig selv, som 11.. 12 årig i en institution, hvor du ikke har mor og far. Så tror jeg, at det går hurtigt. Du udvikler dig hurtigt psykisk, og sådan noget, ikk.."(13)*

Det at være 'voksen' i en tidlig alder kan ses i et Baumansk perspektiv, hvor udsatte unge registrerer manglende *stabile orienteringspunkter*, der har iboende: "(...) *mønstre, koder og regler, som man kunne tilpasse sig (...)*" (Bauman 2006:15). Herved bliver de udsatte unge i en tidlig alder nødt til at *væve egne mønstre*, som er kendetegnende for voksendommen. Det kan angiveligt forklare, hvorfor de udsatte unge føler sig tidligt 'voksne'. Hvor det at være/fremstå voksen er en ikke-integreret og kompleks tilstand for de udsatte unge. Således italesætter Simone og Alex meget klart oplevelsen af ændrede præmisser ved det 18. år. Her fortæller Simone om at være fyldt 18 år og bo i en udslusnings-bolig:

Simone: *"Så jeg føler mig ikke forberedt.. Jeg har boet i et.. øh.. Jeg er kommet ned i et.. øh.. i et.. øh.. Hvad hedder sådan noget.. Øh.. I sådan noget.. Man kommer ud til sådan en udslusning. De havde en lejlighed nedenunder, ikk.. "*

Interviewer: *"Ja.. "*

Simone: *"Men.. Øh.. Jeg følte bare, at når man flyttede derned, så var de bare ligeglade med en.. "*
(9)

Simone kobler det fyldte 18. år direkte med, at de professionelle omkring hende nu er blevet ligeglade med hende. Alex, der har været anbragt, siden han var 11 år, italesætter derimod et totalt slip ifm. at fylde 18 år:

Alex: *"Så den kontaktperson jeg har fået.. han sagde: 'Vi ses, held og lykke og.. '."*

Interviewer: *"Mm.. "*

Alex: *"..og når.. som sagt har jeg været i institutioner, siden jeg har været 11 år.. "*

Interviewer: *"Mm.. "*

Alex: *"Og så skal du ud og klare dig selv. Du er vant til at blive båret (...)"* (12)

Således italesætter Alex her en overgang, der byder på et oplevet brat skift fra et støtteparadigme til et kravparadigme. Herved kan overgangen ses som en *individualiseret og privatiseret* tilstand, hvor den udsatte unge nu bærer det fulde ansvar for egen skæbne og eventuel fiasko i en flydende modernitet (Bauman 2006:15). I et Rosask perspektiv kan overgangen ses som et krav om acceleration og forandring i den sociale accelerations logik, hvor tidligere erfaringer i et støtteparadigme nu er afviklet, hvilket fører til en *nutids-indskrumpning* (Rosa 2014:23). Hvor den unge befinder sig mellem en fortid, der ikke længere er gyldig og en fremtid, der endnu ikke er gyldig, men hvor acceleration af livstempoet kræver kompression af handlinger og erfaringer hos de unge (Ibid.:27-28). I interviewene italesætter de unge netop en accelereret overgang, hvor de som udsatte unge har behov for at få forlænget støtten i form af et efterværn. Her forklarer Dennis, hvorledes en accelereret overgang ændrer hans verden:

Dennis: *"Fuldstændig.. altså.. der.. Der bliver jo bare sluppet tråde direkte. Hvis man ikke hører under et efterværn.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"Og.. du ikke gør, hvad kommunen har sagt.. jamen, så kan de så bare cutte tråden og så bare 'hakke fingrene af dig' og så bare sige.."*

Interviewer: *"Så der kan man godt mærke, at man er blevet voksen?"*

Dennis: *"Ja, helt klart.."*

Interviewer: *"Sådan formelt set.."*

Dennis: *"Ja helt klart.. fordi de siger: 'Det kan vi jo ikke gøre noget ved'.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *".. 'Det er din egen skyld, du er blevet 18 år gammel'.."* (30)

Ovenstående tegner en brat overgang, hvor Dennis føler, at ansvaret nu alene hviler på ham selv. Herved ses en potentielt diskrepans mellem Dennis' forståelse af kravene fra den objektive og sociale verden kontra hans subjektive selvfølelse – altså en oplevelse af at skulle være voksen og ansvarlig og så på den anden side føle sig uændret indeni. Han italesætter, at hans adfærd (underforstået kriminel adfærd) har nogle andre konsekvenser efter hans 18.år. Dennis italesætter tillige, at en udsat ung med kriminel adfærd mødes af et system før og efter overgangen, der bygger på samme kriterier. Det gør, at Dennis som udsat ung i deceleration kan trække på erfaringer fra tidligere, da hans erfaringer fra den institutionelle fortid stadig er gyldige. Herved bliver hans selvidentitet som udsat ung og kriminel (decelereret) et værn mod accelerationskredsløbet, idet de sociale konstellationer og strukturer i Dennis liv forbliver intakte. Via de institutionelle interaktionsmønstre og Dennis sociale identitet opretholdes en institutionel stabilitet, der virker som et værn mod acceleration af social forandring (Rosa 2014:25). En institutionel stabilitet som flere af de udsatte unge efterlyser og ikke føler, at de får i overgangen. I nedenstående italesætter Alex, hvorledes han ikke fik hjælp, da han kontaktede voksensystemet:

Alex: *".. 'Send en mail eller et eller andet', glem det der.. Jeg kan ikke finde ud af sådan noget.. eller jeg kunne ikke: 'Vi ses.. fuck det.. det er lige meget!'. Så lad man bare være.. så lader man tingene hobe sig op, regningerne.. jeg betalte ikke husleje og tænkte: 'Fuck, det hele, ikk'"* (19)

Her italesætter Alex sig selv som udsat ung, som nu er underlagt de normale krav og forventninger til et voksenliv – herunder at betale sine regninger. Således udfordrer overgangen fra støtte-paradigmet til krav-paradigmet Alex's sociale praksis og sociale identitet, idet han ikke kan følge med og klare sig selv. For flere af de unge bliver inertie og deceleration resultatet og måske også et muligt værn mod accelerationskredsløbet og de krav og forventninger, som de møder i overgangen. Simone har

modtaget efterværn, fra hun var 18 og frem til i dag (Simone:15). I nedenstående sekvens italesætter hun, hvorledes hun giver op og siger sin lejlighed op:

Simone: *"Og så flytter jeg i min egen lejlighed.. og der bor jeg.. vist nok til jeg er lidt i 21.. og så fordi jeg ikke får noget hjælp.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Simone: *"Og jeg har det virkelig dårligt.. og du ved.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Simone: *"Det går bare dårligere og dårligere.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Så til sidst så siger jeg bare min lejlighed op.. du ved.. så jeg gider ikke mere. Så var jeg hjemløs.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Ja.. Så derfra fik jeg hjælp"* (Simone:14)

Efter en periode som hjemløs – en meget decelereret og ekskluderet position i det senmoderne samfund - bliver hun således genanbragt på en hybelinstitution (Simone:3). Således kan overgangen til voksenlivet og eget hjem ikke honoreres af Simone, der udviser en *dysfunktionel og patologisk form for deceleration* (Rosa 2014:43). Simone er ikke i stand til at accelerere og forandre sine sociale praksisser til et højere forandringstempo i overgangen, hvorfor hun *sakker agterud*. Herved bliver Esping-Andersens begreb *de-commodifikation* centralt, idet støtten fra det sociale system her synes at afvareliggøre Simone og hendes sociale situation i overgangen. De unges deceleration i overgangen kan sikre en institutionel stabilitet, der synes at forlænge tiden, hvor de udsatte unges erfarings- og forventningshorisonter er sammenfaldende (Ibid.:24). Således kan en deceleration – udover at være et værn mod accelerationskredsløbet - sikre adgang til et velkendt og 'trygt' socialt system, hvor sociale praksisser og identiteter er velkendte. Det er dog individuelt, hvorledes de unge ser på efterværn og støttebehov. Jonas italesætter sit fravalg af efterværn, som han udlægger som:

Jonas: *"(..) Praktisk talt bare betyder, at den nævenyttige taber af en kontaktperson du har, kan få lov til at ringe på (..)"* (8)

Og:

Jonas: *"..men der har du måske brug for efterfølgende.. Som efterværnet kunne gøre, men når det eneste du har følt det er, at hver gang de hjælper dig.. Mm.. Så prøver de.. Sådan et eller andet sted at sætte dig tilbage.. du ved, ikk.."* (26)

Jonas italesætter her en kritik af børnefamiliesystemets støtte, der sætter ham tilbage. Jonas har således fravalgt et efterværn, som han reelt set også vurderer, at han kunne have haft brug for. De unges overgang er endvidere præget af deres forskellige selvdefinitioner. Her bliver de unges italesættelser af egen identitet og formåen i overgangen central for, hvorledes de møder voksendommen og de kulturelle krav.

4.2.2. Fremstilling af betydningsmønstre ift. overgangen og de konkurrencestatslige krav

De fremanalyserede betydningsmønstre i de unges oplevelser af overgangen og de konkurrencestatslige krav omhandler:

- Overgangen – om at møde jobcenteret
- Styringspraksis og selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav
- Dobbelt selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav
- Børne- og voksensystemets forskelle og ligheder ift. krav

4.2.2.1. Italesættelse af overgangen – om at møde jobcenteret

Empirien her afspejler, hvordan de unge oplever mødet med jobcenteret og dets styringspraksisser, og de velfærdspolitiske brud, der er fremanalyseret i specialets genealogiske analyse. Jonas italesætter her sit møde med jobcenteret og dets styringsrationaler:

Jonas: ”..og hvis man har nogle som helst ambitioner.. øh.. så.. øh.. Så er det også at være doven..”

Interviewer: ”Ja..”

Jonas: ”Altså du må heller ikke søge ind på uddannelser, som du gerne vil.. Du må kun søge ind på uddannelser, som du kan komme ind på.. Og det er der jo en meget klar linje om, hvad de definerer..”

Interviewer: ”Ja..”

Jonas: ”..så man er nødsaget til at spørge om lov, og du må søge ind på den her uddannelse..”

Interviewer: ”Ja..”

Jonas: ”Fordi ellers er du ikke længere..”

Interviewer: ”Ja..”

Jonas: ”..øh.. til rådighed..”

Interviewer: ”Ja..”

Jonas: ”Eller hvad de kalder det.. Og udover det.. Det var vildeste.. Den der paradoks med, at man skulle være til rådighed for arbejdsmarkedet, men det man fik var uddannelseshjælp, ikk.. (...)”

(38-39)

Her italesætter Jonas oplevede paradokser som, at han skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet, men modtager uddannelseshjælp og, at han skal tage en uddannelse, men kun en som jobcenteret kan

godkende. Jobcenteret er jf. Althusers strukturelle fremstilling af statens funktion en del af det repressive statsapparat, hvor den dominerende ideologi - via repression - udøves i forhold til de unge arbejdsløse for at reproducere arbejdskraften og produktivkræfterne (Althusser 1972:18). De konkurrencestatslige styringsrationaler, der jf. det genealogiske afsnit er institutionaliseret via lovgivningen og udfoldes via den dominerende ideologi, der: *"(...) bliver realiseret i institutionerne, i deres ritualer og deres praktikker (...)"* (Ibid.:69-70). Jonas berører i ovenstående kommunens styringspraksisser, når han italesætter jobcenterets praksis som værende ineffektiv ift. at nå målsætninger/ ambitioner, men som en praksis hvor styringen bliver central og paradoksal.

Ud fra det fremstillede 5. brud er der med ikrafttrædelsen af Kontanthjælpsreformen indlejret en konkurrencestatslig styring via forskellige 'ret og pligt' profiler i den administrative socialstruktur (Pedersen 2011:281). Jonas har kun haft et kortvarigt møde med jobcenterets almenindsats før Kontanthjælpsreformen trådte i kraft pr. 1. januar 2014. Derimod har Alex og Dennis deres sag i en specialafdeling efter, at Kontanthjælpsreformen er trådt i kraft. Alex italesætter her sit møde med sin beskæftigelseskonsulent i den særlige afdeling:

Alex: *"Jeg har fået (Navn på sagsbehandler er udtaget) der. Han er rigtig god.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"..han er den bedste jeg har haft. Jeg har haft mange.. også episoder heroppe og sådan noget"*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Men som du ved.. ligesom ham.. Han prøver ikke at køre den der autoritære.. øhm.. "*

Interviewer: *"Stil?"*

Alex: *"Indstilling eller stil.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Han er mere nede på jorden, han taler med dig, han lytter, han prøver at forstå dig.. Det er bare det der.. Der er nogle folk, de kan bedre lide det der med faste rammer.." (28)*

Ovenfor italesætter Alex, at magt og styring i mødet med jobcenteret er struktureret af, hvilken en sagsbehandler man har. Alex kan ikke respektere en styring, der i hans optik fremstår fast og repressiv. Styringen skal jf. det 5. brud i den genealogiske analyse ses som et produkt af Alexs 'ret og pligt' profil i den administrative socialstruktur. Alex italesætter i mødet med jobcenteret: at han accepterer en styring, der går gennem motivation til selv-ledelse. Altså en mere senmoderne fremstilling af magten som en produktiv og internaliseret magtform (Dean 2006:11). Således indoptages jobcenterets styring via styringsteknikker, der fremmer Alexs selvstyring og selv-beherskelse. Nedenfor italesætter Dennis mødet med jobcenteret, der har givet ham ro i den første tid efter hans løsladelse:

Dennis: *"..øh.. så gik jeg faktisk lidt i en måneds tid eller 2, og ikke lavede særlig meget.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Øh.. Og stadig fik tildelt kontanthjælp.."*

Interviewer: *"Ja.. ja.."*

Dennis: *"Men jeg tror, det var.. I en god tros mening.. I en god sags mening, at de gjorde det på den måde her. At de lod mig lige.. få ro på, i stedet for.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"..at fyrre tingene ned over hovedet på mig. Da jeg lige var blevet løsladt, og de vidste, hvordan min.."* (23-24)

Dennis har i tråd med den individuelle 'ret og pligt kultur' og hans tilknytning til en specialafdeling ikke mødt massive krav i forbindelse med løsladelsen. Her italesætter han, hvorledes jobcenteret har givet ham den fornødne ro efter hans løsladelse. Således er der i de unges italesættelser af mødet med jobcenteret forskel på, hvorledes det udlægges, idet jobcenteret via Kontanthjælpsreformens forskellige profileringer synes at udøve deres magt og styring forskelligt i forhold til de unge i overgangen fra barn til voksen. Her italesætter Simone, hvorledes hendes sagsbehandler udviser stor forståelse for, at hun har det svært:

Simone: *"Altså i starten havde jeg en.. du ved.. hun var slet ikke god for mig.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Simone: *"Og så fik jeg en ny, og han var rigtig sød.. Fordi.. han havde.. han havde forstand på, hvis man havde det svært, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.. Ja.. klart.."*

Simone: *"Og så fik jeg ham.. eller var det en mentor?.. Det kan jeg ikke huske, hvad der er hvad.. Og så har jeg fået (Navn på sagsbehandler udtaget).. Hende har jeg haft i et stykke tid.. og hende kan jeg også rigtig godt lide.."* (42)

Et møde med en sagsbehandler, der tildeler Simone en mentor. Dette indikerer, at Simone ikke er uddannelsesparat, men aktivitetsparat jf. Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats § 2, stk. 13 (Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats: § 2, stk. 13). Profileringen bestemmer således jobcenterets styringspraksis, der her består af mentorstøtte. Jobcenterets magt og styring italesættes endvidere af Maria i nedenstående:

Maria: *"Fordi det er jo også.. igen.. man bliver bare ved med at bede om hjælp og hjælp og hjælp, men der sker ikke noget.."*

Interviewer: *"Nej.."*

Maria: *"Altså igen står du bare.."*

Interviewer: "Mm.."

Maria: "...og er magtesløs på en eller anden måde.. fordi.. samtidig har de også noget at sige om dig.."

Interviewer: "Ja.."

Maria: "De skal nok vælge, om du skal i aktivering i morgen eller ej.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Altså.."

Interviewer: "Så de bestemmer, og du afventer.. er det sådan?"

Maria: "Ja, altså.. det føles.. det er sådan, at det føles.. (...)" (46)

Maria oplever en styringspraksis, hvor det er jobcenteret, der afgør, hvad der skal ske ud fra, *hvad de har at sige* om Marias situation. Således oplever Maria ikke jobcenterets styringspraksis som produktiv, men nærmere som repressiv, idet hun føler sig magtesløs i mødet.

Analyserne viser, hvorledes de unge på forskellig vis italesætter deres møde med jobcenteret, hvor de unge via individuelle 'ret og pligt' profiler indplaceres i den *administrative socialstruktur* og bliver modtagere af differentierede styringspraksisser. Om styringspraksissen internaliseres som selv-praksis afhænger af, om de unge vurderer magtudøvelsen som repressiv eller produktiv og som en styring, der opererer gennem deres: "(...) *ønsker, interesser og overbevisninger*" (Dean 2006:44). Endelig virker relationen til beskæftigelseskonsulenten afgørende for, hvorledes jobcenterets magtudøvelse sætter sig igennem de unges italesættelser. Her bliver den senmoderne pastoralmagt central, idet den jf. Dean udspringer af den kristne kultur og anvender bekendelse som teknologi: "Det drejer sig om at kende individet, få dets subjektivitet til at træde frem og at strukturere dets forhold til sig selv. Pastoralmagten forbinder altså magt og sandhed på en bestemt facon; og de moderne menneskebehandlende autoriteter som bl.a. psykologen, terapeuten og socialrådgiveren har videreført pastoralmagts bekendelsesteknologi i transformerede udgaver." (Ibid.:19). Ovenstående italesættelser af Alex og Simone afspejler, at de føler sig mødt og forstået af deres beskæftigelseskonsulent. Herved kan beskæftigelseskonsulenten via en produktiv magtudøvelse og ud fra en sandhedsproduktion strukturere f.eks. Simones forhold til sig selv, og herigennem påvirke hendes selv-ledelse. I disse italesættelser synes mødet med jobcenteret at være positivt og magten at være produktiv. Jonas italesætter derimod et møde med et jobcenter, der udøver repressiv magt, som er disciplinerende med iboende paradokser.

4.2.2.2. Italesættelse af styringspraksis og selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav

Det fremanalyserede 5. brud omhandler konsolideringen af en skærpet uddannelsesprofil, krav der udgår fra jobcenteret, hvor de unge i overgangen visiteres til forskellige 'ret og pligt' profiler

(Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013:3). Nedenfor italesætter Maria, hvorledes krav og forventninger i dag er blevet meget uddannelses-orienterede:

Maria: *"Det er bare: 'Okay, vi skal bare have uddannelser, men alligevel.. altså nu sænker vi så også SU'en. Det hjælper jo også, slet ikke, på situationen.."*

Interviewer: *"Mm.. Nej.."*

Maria: *"Øh.. Og det er bare ærgerligt, at de gør det, fordi der er andre, der bliver.. de mister i svinget.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Maria: *"Så.."*

Interviewer: *"Hvad tænker du på der?"*

Maria: *"Jamen altså bare.. altså bare min egen sag for eksempel.. Nu går jeg hjemme igen.. og heldigvis så har jeg min udredning og sådan.. men det er da også det eneste.." (42)*

Maria har tidligere taget en *Særligt tilrettelagt uddannelse (STU)*, som er en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (Retsinformation.dk: LBK nr. 783 af 15/06/2015 Gældende: Lov om Ungdomsuddannelser for unge med særlige behov: § 2, stk. 2). Derudover er hun aktuelt under udredning (og deraf formentlig vurderet aktivitetsparat), så selvom hun ikke aktuelt vurderes uddannelsesparat, mærker hun overordnet set, hvorledes jobcenterets styringspraksis er blevet uddannelses-orienteret. Derved italesætter Maria indirekte også den institutionaliserede profilering i den administrative socialstruktur. Ligeledes italesætter Alex jobcenterets skærpede uddannelsesprofil:

Alex: *"Det er klart.. De vil gerne have en i arbejde.."*

Interviewer: *"De vil gerne have en i arbejde.."*

Alex: *"Eller uddannelse.. Nok uddannelse.. nu prioriterer de mere.. Førhen var de lidt ligeglade, men nu er det uddannelse, de prøver, at.. øh.. presse os unge til, ikk.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"Så.."*

Interviewer: *"Ja.. Så det er det.. men.. og.. og.. og det er så det du starter på.."*

Alex: *"Ja, bare noget 10. klasse.. bare lidt.."*

Interviewer: *"Ja.. Ja.."*

Alex: *"Stille og roligt, ikke noget besværligt.."*

Interviewer: *"Nej.."*

Alex: *"Også bare for, at komme ud og møde nogle normale mennesker.. eller.."*

Interviewer: *"Ja.. ja.. klart.."*

Alex: *"Prøve et normalt miljø.. at være i.."* (36-37)

Alex har haft sag i jobcenteret i 7 år og italesætter jobcenterets ændrede styringsrationaler, der nu omhandler den skærpede uddannelsesprofil. Alex italesætter derudover et normalitets-begreb, som går gennem arbejde og uddannelse, hvilket artikulerer et *aktivt medborgerskab* (1. brud i den genealogiske analyse). Således er et normalt menneske jf. Alex defineret af at kunne honorere de konkurrencestatslige krav og normer om, at et individ dannes af færdighed og mødes af et arbejdskrav (Pedersen 2011:186). Alex har indvilget i at starte i 10.klasse, da hans beskæftigelseskonsulent, via sin pastoralmagt, har givet ham lyst til at prøve. Således kan Alex's forsigtige selv-praksis forstås ud fra et Rosask perspektiv, hvor han som udsat og kriminel igennem mange år har levet fra en decelereret position, hvorfor jobcenterets krav og forventninger er tilpasset hans udsatte position i den administrative socialstruktur, hvor han står udenfor det normale og omtaler skolegang som et muligt besøg i en normal verden. Her har Alex internaliseret den konkurrencestatslige vertikale struktur mellem *'dem, der er uden for'* og *'dem, der er inden for'* (Pedersen 2011:278). Simone oplever, at hun er fortabt, idet der ikke er blevet stillet krav til hende:

Simone: *"Andre unge.. har jo.. de får jo stillet krav: 'Hvis ikke du gør sådan der, så må du gå ud' "*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Jeg har ikke fået de der: 'Hvis ikke gør det der.. så må du gå ud'.."*

Interviewer: *"Nej.. Okay.."*

Simone: *"Så jeg følte.. jeg følte.. jeg føler lidt, at folk kigger på mig som om jeg bare har været fortabt.."*

Interviewer: *"Okay.."*

Simone: *"Altså du ved: Der er ikke noget man har kunnet gøre her.."*

Interviewer: *"Okay.."*

Simone: *"Mm.."*

Interviewer: *"Stiller du krav til dig selv?"*

Simone: *"Altså.."*

Interviewer: *"Sådan.. eller hvad tænker du.."*

Simone: *"Øhm.. Øhm.. ikke mere.."* (36)

Simone italesætter, hvordan hun ikke er blevet mødt af de konkurrencestatslige forventninger og krav om beskæftigelse og uddannelse, idet hun har internaliseret en selv-forståelse af at være svært psykisk syg, der i Rosas optik kan forstås som en *dysfunktionel og patologisk form for deceleration* (Rosa 2014:43). Via en italesat oplevelse af en 'ret og pligt' profil, hvor krav og forventninger er minimale, udleder Simone, at jobcenterets styringspraksis betyder, at hun er *fortabt*, hvorefter hun

internaliserer en selv-praksis af at være fortabt uden krav til sig selv. Jonas italesætter i modsætning hertil et krav om uddannelse på begge side af overgangen:

Jonas: ” (...) jeg har kunnet.. være på det rigtige tidspunkt i nogle situationer, og derfor har kunnet få et job og så videre, men.. men i de fleste situationer, der er jeg bare endt med, at de har tvunget mig i uddannelse som jeg ikke har lyst til gå på.. Som jeg ikke havde lyst til at gennemføre.. Og det har været på begge sider.. øhm..” (40)

Jonas italesætter, hvorledes systemets styringspraksis styrer ham mod uddannelse. Dette understøttes af Deans pointe om, at styrings-praksisser og selv-praksisser er et politisk instrument (Dean 2006:47). Og her bliver det centralt, at de konkurrencestatslige ’ret og pligt’ profiler netop også som et politisk projekt søger at udnytte den enkeltes arbejdsevne: ”(...) med størst mulig effektivitet (og mindst mulig ”fejlprocent”)” (Pedersen 2011:280). I denne kontekst bliver de konkurrencestatslige krav og forventninger til beskæftigelse og uddannelse, som udgår fra jobcenteret en indikation på, hvor de udsatte unge er placeret i den administrative socialstruktur, der er kendetegnet af at være et: ”(...) udstrakt hierarki af rettigheder, pligter og ydelser, der ved profilering skræddersys til den enkelte” (Ibid.:281).

4.2.2.3. Italesættelse af dobbelt selv-praksis/ uddannelses- og beskæftigelseskrav

Empirien viser, at jobcenterets styringspraksisser spiller ind på de unges selv-praksisser på forskellig vis i overgangen. Dog særligt hos Alex, men også hos Dennis ses et betydningsmønster af dobbelthed - en slags *dobbelt selv-praksis*, der springer mellem en formel og udadrettet selv-praksis og en uformel og indadrettet selv-praksis. Analyserne viser tillige, hvorledes Alex via den gode relation med sin beskæftigelseskonsulent har en formel selv-praksis, der orienterer sig mod at uddanne sig. Hvor dette for jobcenteret formentlig er et step på vejen mod yderligere uddannelses- og beskæftigelsestiltag, så har Alex en anden uformel selv-praksis, som han i interviewet kalder *min egen plan*:

Alex: ”Jeg gider.. Jeg har min egen plan.. Det har jeg altid.. Jeg er ikke.. Jeg hopper ikke med på vognen..”

Interviewer: ”Nej..”

Alex: ”Jeg har altid min egen plan..” (32)

Alexs egen plan handler om det levede liv. Senere italesætter han mere direkte, hvorledes det menneskelige aspekt i livet er mere vigtigt for ham end uddannelse og beskæftigelse:

Interviewer: *"Så de der krav og forventninger om uddannelse og beskæftigelse, det interesserer dig ikke så meget? Eller.."*

Alex: *"Selvfølgelig, alle vil gerne kunne sige, at de er uddannet filosof eller.. forstå mig ret.. jo.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Men nej, egentlig ikke.. Jeg synes, at det menneskelige er vigtigere.."* (49)

I et styringsmæssigt perspektiv er det centralt, at Alex udadtil udviser en selv-praksis af selvstyring og selv-beherskelse, der er forenelig med jobcenterets styrings-praksis, men at han reelt set artikulerer en mere uformel selv-praksis, der yder modstand mod jobcenterets styrings-praksis. Alex har indvilget i at tage en 10.klasse og godtager dermed kravene i jobcenteret som en del af de konkurrencestatslige sociale og kulturelle produktioner i det institutionelle rum, men disse internaliseres ikke som en reel styringsmentalitet i hans selv-praksis. Denne dobbelte selv-praksis som overlevelsesh- eller handlingsstrategi artikuleres også klart af Dennis, når han italesætter, at: *"Man skal sige det, som de gerne vil høre.."* (Dennis:9). Dette udfolder han lidt mere her:

Dennis: *"Jeg har altid haft problemer med lærer, og skolelærere og alle sådan nogle ting, der.. øh.. Det er altid mig, der har været i fokus i klassen og så.. sådan har det altid været. Så derfor har jeg altid.. på en eller anden måde, så har jeg lært mig selv, hvad jeg skal sige, og hvad jeg ikke skal sige, og hvad jeg skal gøre og hvad jeg ikke skal gøre for, at jeg kommer ud af søgelyset, ikk.."* (10)

At en selv-praksis også kan forhandles via systemets styrings-praksis brug af incitamenter italesættes endvidere af Dennis:

Dennis: *"..Men ja, jeg er stoppet med at ryge hash nu, og har færdiggjort min skole, kan du hjælpe mig et andet sted hen i livet? .."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Men når jeg får at vide, at jeg får en gulerod for det her.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Så skal jeg også have den gulerod.. Hvad.. hvad.. Hvad vil jeg så gøre, når det er, at jeg finder ud af, at jeg ikke får den gulerod.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"Jamen, så har du mig direkte tilbage i det gamle lort igen.."* (28)

I mødet med jobcenterets konkurrencestatslige styringspraksis og krav om acceleration i overgangen kan en *dobbelt selv-praksis* således være en måde udadtil at acceptere jobcenterets styrings-praksis, men også en måde hvorpå styrings-praksis – via en subtil modmagt – kan afværges eller forhandles i praksisregimet. Modmagten kan således ændre de udsatte unges subjektivering i det institutionelle magtrum.

4.2.2.4. Italesættelse af børne- og voksensystemets forskelle og ligheder ift. krav

Det, der er kendetegnende for de unges italesættelser af overgangene, er, at de to systemer har forskellige rammer og præmisser, men er funderet i samme tænkning om, at de unge skal være på vej, beskæftiget eller i uddannelse. Denne tænkning italesætter Jonas her:

Interviewer: *"Så hvad er det for nogle forventninger og krav, der er når man er 18 .. altså.. i forhold til.. vi snakker om de forventninger og krav, der er her, ikk. Det er sådan noget med at gå i skole?"*

Jonas: *"Jamen, det er jo det samme.."*

Interviewer: *"Ikk.."*

Jonas: *"Det er jo fuldstændig det samme.."*

Interviewer: *"Det er det samme..?"*

Jonas: *"Jamen det er det da.. Du ved, du er nødsaget til at lave det samme.. Du er nødsaget til at holde dig beskæftiget. Her er du nødsaget til at holde dig beskæftiget.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"Det handler begge to om at.. på en eller anden måde, at have en eller anden form.. form for livsstil.. Det der er.. jo vel er.. Forskellen fra her (Peger på interviewfigur/Barn) er, at 'worst case scenario', der går du ind og bliver dækket økonomisk, og det gør du ikke her.. (Peger på interviewfigur/Voksen).."* (29-30)

Således kan det 1. fremanalyserede brud: Aktivlinjen/ det aktive medborgerskab netop være den beskæftigelse ('form for livsstil') som Jonas henviser til her, og som gør sig gældende som socialisering både i børnefamilie- og beskæftigelsessystemet. De afgrænsede praksisregimer udgår fra samme *post-velfærd socialregime*, der er kendetegnet af et *avanceret liberalt styringsregime*, hvor beskæftigelse/ markedsliggørelse anvendes som reformerende kraft (Dean 2006:273). Dette italesætter Jonas som et beskæftigelsesfokus, der former den institutionelle og individuelle adfærd i begge praksisregimer. Dennis italesætter også her, at de to praksisregimers krav er funderet i mange af de samme styringsrationaler:

Dennis: *"(...) Jamen så er det de samme krav, der har været der.. øh.. Da jeg skulle færdiggøre min skole.. Og jeg skulle gøre de ting her, for at jeg kunne komme videre i mit liv, og det vil de jo også gerne have, at jeg selv gør. Øh.. Når jeg så kommer ud så har jeg fået styr på min skole, og sådan noget, og derfor så kan jeg.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"..komme videre.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Dennis: *"Jeg er stoppet med at ryge hash.. Og derfor kan.. gider de.. at give mig en chance.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"I stedet for de bare.. giver en chance til en praktikplads, hvor jeg ryger hash hver dag.. som ikke gider at vågne.. og skider livet højt.."* (26)

I ovenstående beskriver Dennis, hvorledes styringspraksisserne i de to praksisregimer trækker på de samme styringsrationaler om: at han skal passe sine ting, regulere sin adfærd og udøve en selvledelse, der er uddannelses- og beskæftigelsesorienteret. Marias italesætter også her de to praksisregimers ligheder i forhold til deres anvendte sprog og krav:

Maria: *"Udover altså.. førhen der var det sagsbehandler jeg skulle til møde med.. Nu er det bare svippet videre til en eller anden.."*

Interviewer: *"Ja.. Okay.."*

Maria: *"Altså det er egentlig det eneste, jeg synes der er forskellen.."*

Interviewer: *"Så de snakker lidt samme sprog og stiller lidt.."*

Maria: *"Ja, rigtig meget.."*

Interviewer: *"..de samme krav eller?"*

Maria: *"Ja, og er lidt mere.. altså det første konsulent jeg fik efter.. Hun var bare sådan: 'Nå, men nu skal vi mødes en gang om ugen..'"*

Interviewer: *"Mm.."*

Maria: *"Hende så jeg en gang kun.. altså det var der.. hvor jeg havde haft hende i 4 måneder.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Maria: *"Og det var første og sidste gang jeg så hende.. og hende havde jeg i et år næsten.."* (36-37)

Dog ses det af ovenstående, hvorledes opfølgningen og kontakten italesættes som værende løs. Hvor Maria i børnefamiliesystemet havde en fast sagsbehandler, hun mødtes med, er kontakten i jobcenteret svippet videre til en mentor, der aldrig kontakter hende. Således fremstår jobcenteret her som et flydende beskæftigelsesregime, hvor intet er fast og solidt; hverken opfølgningsfrekvensen/eller den professionelle. Maria italesætter en anden konsekvent virkelighed i mødet med voksenlivet. Alex italesætter her eksempelvis forskellene i konsekvenser på det strafferetlige område før og efter overgangen:

Interviewer: *"Nej.. Okay.. Hvad er lig.. Hvad er forskellen mellem de to slags systemer der, altså.."*

Alex: *"Det er strafferammerne i loven.."*

Interviewer: *"Ja?"*

Alex: *"Det er sådan noget jeg tænker på, ikk.."*

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Øh.. hvad er det det hedder.. ja.. og så det med, at der ikke er noget opfølgning på en.."

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Det er specielt sådan noget med, at..øh.. loven og sådan noget.. skifter lidt. Det er lidt strammere, ikk.." (39-40)

Alex nævner i tråd med Marias italesættelse den mindre frekvente opfølgning. Nedenstående afsnit handler netop om konsekvenserne ved de ændrede livsvilkår i overgangen, hvor de unge oplever, at jobcenteret er et langt mere løst koblet system med et smallere fokus og ansvar end, det de unge har oplevet i børnefamiliesystemet.

4.2.3. Fremstilling af betydningsmønstre ift. voksendom og de kulturelle krav

De unges oplevelser af voksenlivet og de kulturelle krav, som omhandler:

- Voksendom i en individualiseret og privatiseret flydende modernitet
- Kulturelle krav om acceleration i overgangen
- Deceleration og fremmedgørelse i overgangen
- Faste holdepunkter og håb og drømme i en flydende modernitet

4.2.3.1. Italesættelse af voksendom i en individualiseret og privatiseret flydende modernitet

I interviewene er der italesættelser om det at blive voksen og mærke konsekvenser, frihed og individualiseret og privatiseret udsathed, der vedrører den Baumanske karakteristik af en individualiseret senmodernitet (Bauman 2006:15). For Dennis har en længere fængsling i overgangen været en øjenåbner i forhold til voksenlivets konsekvenser:

Dennis: "(...) det var sgu lidt en øjenåbner, ikk.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: "Om at.. Ikke fordi, at det er det værste.. Men.. ja.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Øh.. Det.. Det er enten-eller, ikk.. Den ene vej eller den anden vej.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: "Og det er den.. den.. det valg som jeg så måtte tage, mens jeg var derinde.."

Interviewer: "Ja.."

Dennis: "Øh.. fordi at.. det skulle jeg og det kunne jeg gøre færdig.. det kunne jeg gøre derinde.. Da havde jeg tid til det.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: *"Og der havde jeg ikke nogle.. altså.. nogle.. nogle ting, der kunne komme imellem.. i vejen for det.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Øh.. Det ville bare køre som det skulle.. Fordi: 'Jamen, du er her.. Du kan ikke gøre det nogle andre steder.. Du kan ikke gå din vej.. Så se bare med at få det ordnet, ikk.. '.." (21-22)*

Således giver fængslingen Dennis oplevelsen af, at hans voksenliv nu byder på et *enten-eller*, hvor spørgsmålet er, om han skal: *'Den ene vej eller den anden vej'*, hvor fængslingen bliver en tid, hvor Dennis får *ro på tankerne* til at træffe det store valg. Dette kan som en slags systemisk struktureret deceleration – et pusterum i overgangen – hvor Dennis kan træffe valg om, hvordan han skal leve og konstruere sit videre voksenliv. Alex italesætter også en voksendom, hvor der er konsekvenser ved at gå amok – konsekvenser som er helt anderledes end de var i hans institutionsliv i barndommen:

Alex: *"..eller fordi.. Når du er på institution, der kan du trække den længere, og du kan smadre et helt kontor, og der sker ikke noget.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"Når du står i den virkelige verden, du bliver politianmeldt, og.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Du.. man.. man.. øh.. man.. du ved, det er svært.. når man er vant til bare at gå amok.. (Interviewperson får en sms).. Du kan nærmest slå de der pædagoere, ikk.. (...)"*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Det er svært i den virkelige verden at slippe af sted med det, ikk.."* (25)

Således fremstilles voksenlivet som en position, hvor Alex er nødsaget til at overveje sine handlinger, da han ikke længere kan slippe af sted med en ukontrolleret adfærd. Voksenlivet fremstilles endvidere som en position af frihed, hvor man som voksen må væve sine egne mønstre, da man nu bestemmer selv. Dette italesætter Dennis:

Dennis: *"Altså for mig har det betydet til at starte med, at nu er jeg 18 år. Nu er der ingen, der kan bestemme over mig. Hvis politiet ringer, så skal de ringe til mig, så kan de ikke ringe til min mor mere.."*

Interviewer: *"Nej.."*

Dennis: *"Det var det, som det betød til at starte med. Nu.. nu bestemmer jeg selv. Nu er der ikke nogle, der skal tage nogle beslutninger hen over hovedet på mig.."* (32)

Her italesætter Dennis en fri position. Det som Maria også italesætter, når hun beskriver, hvorledes man nu skal *stå på egne ben* og kunne klare alt selv:

Interviewer: "(...) Er der noget du ellers tænker omkring det der med at blive voksen.. altså.. er der noget du sådan har lagt mærke til? Det der med at fylde 18.. altså.."

Maria: "Altså jeg tror bare, at det var det der med.. at du bare står på egne ben, og du skal bare kunne alt selv.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Og at man ikke bliver forberedt.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Altså det.. Det har jeg virkelig kunne mærke konsekvensen af.."

Interviewer: "Ja.."

Maria: "At man ikke har lavet et eller andet forløb, altså.. man kunne godt have lavet et kursus til dem, der var 17.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Altså.. jeg vil i hvert fald anbefale.."

Interviewer: "Ja, altså et kursus i.. at.. blive voksen.."

Maria: "Ja.. altså.. og lære alle, de der ting.. Altså at lære at læse huslejen, og okay.. passer tingene?.. og.. strømregningen altså.. " (47-48)

Maria plæderer for bedre forberedelse på voksenlivet i form af et kursus i en slags hverdags livsmestring. Dette kan ses som et behov for *stabile orienteringspunkter*, der er faste og solide i en flydende overgang, hvor der kan tilknyttes mønstre, koder og regler, som jf. Bauman var kendetegnende ved de tidligere afhængigheds- og interaktionsmønstre. Herved trækker Maria på de systemiske støttemekanismer, som hun er socialiseret ind i via børnefamiliesystemets støtteparadigme. Når Bauman benævner, de *socialle afhængigheds- og interaktionsmønstre* er opløst i senmoderniteten, er dette særligt interessant set i overgangen fra en støttet barndom til en individualiseret og privatiseret voksendom. Herved er den voksne position for de udsatte unge betinget af systemiske, juridiske, normative og kulturelle ændringer i overgangen fra et støtteparadigme til et krav-paradigme. De unge erfarer nu, at *afhængigheds- og interaktionsmønstrene* i voksendommen synes opløste. De udsatte unge møder nu for alvor de kulturelle krav om at kunne mestre et moderne individualiseret og privatiseret voksenliv, hvor de er ansvarlige for at finde retning i eget liv. Dennis italesætter den individualiserede og privatiserede position meget tydeligt her:

Dennis: "Du skal passe på dig selv.. Du skal tænke på dig selv.. Det skal du gøre hele livet igennem.. Du kan sagtens tage dig af andre mennesker, og.."

Interviewer: "Mm.."

Dennis: *"Og tage folk ind og hjælpe.. men man skal altid tænke på sig selv.. for tænker du ikke på dig selv, så går det galt en dag.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Dennis: *"Og så er der ingen, der kommer og hjælper dig.."* (46-47)

Her bliver det centralt for Dennis at kunne konstruere eget liv fra en individualiseret og privatiseret position i den flydende modernitet. Dennis italesætter dette som: *'Du skal tænke på dig'*. Herved er de opløsende kræfter i de *sociale afhængigheds- og interaktionsmønstre* jf. Bauman rykket fra samfundet ind i livspolitikken: De udsatte unge, der er styret fra en *systemisk struktur* fra distancen, er hermed ansvarlige for eget liv og egen fiasko.

4.2.3.2. Italesættelse af kulturelle krav om acceleration i overgangen

I de unges italesættelser af overgangen på mikro-niveau bliver evnen til at accelerere vigtig. Overgangene underlægges herved *accelerationskredsløbets mekanismer*, der jf. Rosa udspringer af et *totalitært accelerationsregime*, der forandrer menneskers sociale, objektive og subjektive verden og derved menneskers *væren-i-verdenen* (Rosa 2014:50). Sådanne tendenser italesættes af Alex, der i nedenstående kritik karakteriserer, hvordan senmoderne mennesker bruger al deres tid på arbejde. Her beretter Alex om et dokumentarprogram, som han har set:

Alex: *"8 ud af 9.. Det var 9 de spurgte.. De havde alle sammen fortrudt, at de havde arbejdet så meget. Men dengang var det selvfølgelig også andre tider.."*

Interviewer: *"Nå, okay.. ja.."*

Alex: *"Du kunne sikkert heller ikke have levet på samme måde, men.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"De sagde alle sammen, at de havde arbejdet for meget.."*

Interviewer: *"Mm.. Ja.."*

Alex: *"Der er for mange timer i det.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Livet er noget andet end bare status.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"og nu er det facebook, der styrer folk, jo.."*

Interviewer: *"Ja.. Ja.."*

Alex: *"De har brug for at sige, hvem der arbejder der og der.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"..at de har en høj stilling, og de rejser og alt det der, ikk.."* (33-34)

Herved beskriver Alex indirekte de mekanismer, som gør sig gældende i Rosas accelerationskredsløb, hvor den teknologiske acceleration skaber acceleration af social forandring via transformerede sociale relationsdannelser med ustabile og flygtige adfærds- og orienteringsmønstre. Det er disse ændrede sociale praksisser og sociale identiteter – *det hurtigt levede liv* - som Alex overordnet beskriver i ovenstående. De unge italesætter på forskellig vis, hvorledes de orienterer sig imod og søger at honorere de kulturelle krav om acceleration fra en udsat position. Overgangen fra støtteparadigmet er den senest *gyldige fortid*, som de unge kan trække på frem mod nye erfaringer i voksenlivet. Her fortæller Jonas om det at søge et job i et supermarked inden hans 18. år – et tidspunkt, hvor hans sociale praksis og sociale identitet bar præg af hans daværende sociale situation:

Jonas: *"Og helt naturligt og hvad man siger. Men når man aldrig har skrevet en jobansøgning før, altså.. Og selvom man så prøvede det, og så stod man der og kom til jobsamtale. Og så var de sådan: 'Jamen, fortæl..øh.. 3 positive ting om dig'.. altså hvor at det er sådan: 'Jamen jeg kan snakke mig ud af.. af.. en eller anden kontaktpersons.. du ved.. ide om.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"..hvad jeg skal lave i dag .. øh.. jeg kan..øh.. konflikthåndtere min familie, siger de.. Det betyder bare, at.. øhm.. at de.. råber og så jeg kan ignorere det uden at blive aggressiv.. du ved, altså, ikke".. (griner..).. Altså hvad er det.. hvad.. hvad.. 'Hvad er det for nogle.. hvad er det for nogle kompetencer du leder efter hos mig, ikk. Er det ikke dig, der skal give mig dem?'.. Altså, ikk.. Øh.. og der var jeg bare i den tid.. Altså flabet nok og træt af pis nok til, det sagde jeg jo bare til folk, og hvor det var jo sådan lidt.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Jonas: *'Du er idiot, ikk.. Du spørg mig om ting, der ikke giver mening'.. altså, ikk.. 'Hvorfor fuck arbejder du i (Navn på supermarked udtaget)?'.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"..ikk, altså.. 'Hvad gør dig dygtig til at sætte tingene op på hylderne?'.. du ved, ikk.."*
(33-34)

Jonas kompetencer er på dette tidspunkt *at kunne snakke sig ud af noget*, og *konflikthåndtere* sin familie uden at blive aggressiv. Efter overgangen ses det, hvorledes Jonas italesætter *det hurtigt levede liv*, hvor hans sociale praksis og sociale identitet passer til de kulturelle krav om acceleration i voksenlivet. Jonas har i interviewet nævnt, hvordan andre udsatte unge, han har kendt, er endt i fængsel. Her betoner han sin evne til at accelerere som forskellen mellem dem og ham:

Jonas: *"..du ved.. Den skole jeg gik på, som jeg selv har betalt.. Der vågnede jeg op klokken 9 om morgenen, og så går jeg altså i skole.."*

Interviewer: "Mm.."

Jonas: "*..og så.. øh.. og klokken fem skal jeg være på arbejde.. Og så arbejder jeg ind til klokken 1 om natten.. Og så starter dagen forfra, og det er 5 dage om ugen det her, ikk.. Sådan.. øh.. Det.. det altså.. Du ved.. Jeg siger bare.. Jeg siger bare.. Hvis.. Hvis det.. Altså.. Hvis.. Hvis.. Hvis.. Hvis man er som mig, som så skal arbejde så meget for det.. for at blive kvalificeret.. og sådan noget.. Jeg siger bare sådan.. Jeg tror ikke, at det er alle mennesker, der kan arbejde så mange timer i døgnnet.. Altså det her med, at du ikke har tid til at gå i bad.. og sådan.."*

Interviewer: "Ja.. ja.. ja.."

Jonas: "*Altså.. du ved.. du ved.. Det har jeg så valgt at gøre, og jeg har selv betalt for den her skole.. Jeg har selv sparet det op..*" (43)

Her beskriver Jonas et liv, hvor han ikke står stille – et liv hvor de tidslige strukturer er rykket ind, hvor han fungerer under *tidspres* og er nødsaget til at *multitask*. Der er således tale om et voksenliv, hvor han af egen vilje og grundet en afgørende evne til at kunne accelerere, nu er flyttet ind i et stramt og strikt tidsregime. Herved har Jonas rykket sig fra en decelereret position som udsat ung til en accelereret voksenposition. Accelerationsevnen bliver således central i overgangen fra en statslig styret og støttet barndom, såfremt en selvstændig voksentilværelse skal opnås.

Flere af de unges italesættelser bærer præg af, at systemet har svigtet dem i overgangen, hvorfor de som modreaktion - via vilje til acceleration for at honorere egne og kulturelle krav - har accelereret af egen kraft. Her fortæller Maria om at føle sig svigtet og accelerere ud af et misbrug:

Maria: "*Jamen, jeg tror bare, at det er det der med, nu har jeg oplevet svigt.. Jeg har oplevet alle de dårlige ting..*"

Interviewer: "Mm.."

Maria: "*Altså det kan umuligt ramme mig lige så hårdt 2 gange..*"

Interviewer: "Nej.. Okay.."

Maria: "*Altså jeg kan også huske.. Allerede da jeg skiftede sagsbehandler for 3. gang, så rørte det mig ikke længere..*" (53)

Og senere videre:

Maria: "*Og jeg har lært så mange ting selv, jeg kom ud af mit misbrug selv, fordi nu gad jeg ikke mere..*"

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Altså.. heldigvis har det.. gjort, at jeg rejste mig.. endnu mere.. endnu mere op hver gang.." (53)

I ovenstående bliver Marias selv-ledelse kvalificeret af, at hun, i vrede over systemets manglende støtte i overgangen, formår at sætte spørgsmålstejn ved egen selv-praksis som decelereret misbruger. Herved imødekommer hun dele af voksenlivets kulturelle krav ved at accelerere ud af en decelereret position som misbruger. Dog skal Maria, for at kunne honorere de kulturelle krav, imødekomme de konkurrencestatslige krav om uddannelse og arbejde, hvilket ikke har været muligt for Maria endnu. Således fremstår Maria både decelereret og accelereret fra en nutidsposition, hvor hendes *erfarings- og forventnings horisont* stadig omhandler en social identitet som decelereret udsat ung med en diagnose, hvilket indvirker på hendes sociale praksisser og interaktionsmønstre i voksenlivet, hvor hun forventer støtte og hjælp i kontekst af det støtteparadigme, hun er overgået fra.

I forhold til acceleration italesætter de unge, hvad jeg har valgt at kalde et *parallelt accelereret udsat liv*, hvor mange prøvelser har skabt en: "(...) *kompression af handlinger og erfaringer*" (Rosa 2014:28). Denne acceleration af livstempoet ser Dennis som en gave, idet han i en alder af 19 år allerede 'har levet mange liv' i et kort liv:

Dennis: "Jeg har taget stoffer.. Jeg har røget hash.. Jeg har drukket.. Jeg har været inde og sidde.. Jeg har.. du ved.. Alle de ting her.. Så man kan sige: 'Jamen, jeg har.. Når jeg bliver 25, så har jeg prøvet alle de ting..'"

Interviewer: "Mm.."

Dennis: "Hvor alle de andre først begynder.."(57)

Som udgangspunkt vil et ungdomsliv med indtag af stoffer, fængselsophold m.m. i Rosas teori kunne ses som en *dysfunktionel deceleration*, men Dennis italesætter en oplevelse af, at hans udsatte liv netop har skabt en *kompression af handlinger og erfaringer*, således at hans livstempo reelt set er accelereret. Det *parallelle accelererede udsatte liv* hos Dennis skal også ses med afsæt i det beskrevne *accelererede institutionsliv*. De udsatte unge er i interviewene bevidste om normalitet kontra afvigelse og 'måler' deres egen udsathed i, om de bl.a. kan honorere de konkurrencestatslige og kulturelle krav alderssvarende. Ovenstående analyser viser, hvorledes de unge på forskellig vis placerer sig selv i forhold til de kulturelle krav - om ikke at stå stille og sakke agterud i voksenlivet. Såfremt de unge ikke kan honorere disse krav om acceleration, er der risiko for deceleration og eksklusion.

4.2.3.3. Italesættelse af deceleration og fremmedgørelse i voksenlivet

Centralt i empirien er det, at de unge italesætter et voksenliv med diagnoser, misbrug og kriminalitet. Således kan de interviewede unge overordnet set indplaceres i Pedersens vertikale struktur mellem de unge, der fremstår inkluderede/ accelererede (Jonas, der er selvforsørgende) og de unge i overgangen, der fremstår ekskluderede/ decelererede (Dennis, Alex, Simone og Maria, der er på uddannelseshjælp). Jonas beskriver en stadig kamp om at forblive i acceleration kontra modstand i livet:

Jonas: *"(...) Jeg siger bare sådan, at hvis.. hvis.. Når jeg også har kunnet sådan.. kæmpe mig op til, hvad jeg nu end så laver nu.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Jonas: *"..og har den energi til at kæmpe videre med det på trods af, at det er sgu også en modstand.. Eller hvad man siger.."* (41)

Her italesætter Jonas et voksenliv, hvor han hele tiden skal *kæmpe sig op* for at opretholde sin acceleration. I empirien er der flere italesættelser, der peger på deceleration, der kan være med til at konsolidere en social identitet som udsat voksen, der kan føre til deceleration, afmagt og fremmedgørelse i overgangen til voksenlivet. 3 ud af 5 interviewede unge har diagnoser: Alex, Simone og Maria. Af disse har både Alex og Simone flere og tungere psykiatriske diagnoser. Alle undtagen Alex italesætter perioder af misbrug. Både misbrug og diagnoser kan ses som en *hastighedsnedsættelse* i overgangen, der er betinget af henholdsvis: *"(...) dysfunktionelle og patologiske former for deceleration"* (Ibid.:43). Her italesætter Simone, hvorledes hun har tre forskellige diagnoser, som hun spiser medicin imod samt, at hun gennem årene er blevet udredt af flere omgange, der senest har resulteret i hendes 3. diagnose:

Simone: *"Og de er lige blevet lavet igen.. sådan en udredning, da jeg var.. øhm.. 21.. sidste år fik jeg lavet en udredning, ikk.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Simone: *"Hvor de sagde, at jeg havde noget (Diagnose udtaget).."*

Interviewer: *"Ja, okay.. så du får noget medicin eller?"*

Simone: *"Ja, jeg får (Navn på medicin udtaget).."*

Interviewer: *"Okay.. jamen, det er mod (Diagnose udtaget), ikk?"*

Simone: *"Ja, og så får jeg nogle sindslidelsens-piller.."* (6)

Derudover har Simone været i antabus behandling mod sit alkoholmisbrug:

Simone: *"Altså jeg har været på sådan noget antabus piller, ikk"*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Og jeg ryger ikke.. Jeg har ikke røget i.. i flere år.. Men jeg drikker rigtig meget, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Så jeg har været til rigtig meget.. jeg går til forskellige.. øh.. til behandling nu, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Ja.. og så tager jeg også en del stoffer.. Så de prøver på at få mig til at stoppe.."* (12)

Grundet kraftig misbrug og tunge diagnoser fremstår Simone som den mest dysfunktionelle og patologisk decelererede af de unge. Simones diagnoser kan i Deans perspektiv ses som magt/viden relationer i de institutionelle magtrum, hvor Simone subjektiveres via diagnostiske logikker, der udgår fra det sundhedsvidenskabelige praksisregime og anvendes til at kategorisere i det sociale praksisregime (Hansen 2012:250-251). Af interviewet fremgår det, at Simone i væsentlig grad internaliserer den diagnostiske logik, som hun oplever giver hende et 'helle':

Simone: *"Jamen, jeg tror også, at det er fordi, at jeg har papirer fra psykiater, hvorpå der står, at.. øhm.. at jeg ikke kan gå i et normalt skole.."*

Interviewer: *"Ja.. Ja.."*

Simone: *".. altså skoleforløb.. Og på længere sigt kan jeg måske godt tage en form for uddannelse eller sådan et eller andet.. Men det er ikke sikkert, så jeg tror hele tiden, at jeg har haft.. sådan.. 'helle' eller sådan noget.."*(46)

Herved opnår Simone altså et 'helle' for at skulle accelerere i voksenlivet, hvor de konkurrencestatslige krav om uddannelse og beskæftigelse samt de kulturelle krav om acceleration i voksenlivet er udskiftet med udredning og behandling. Aktiviteter der konsoliderer en social identitet som en udsat voksen:

Simone: *"Lige siden at jeg var.. helt ung.. Og en fra jobcenteret jeg har.. Det er som om de to.. de forstår.. altså de forstår virkelig godt, at jeg har det rigtig svært, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Og de prøver ligesom på at hjælpe mig.."* (29)

Således fremgår det af Simones italesættelser en kongruens mellem en styringspraksis og en selvpraksis: *'altså de forstår virkelig godt, at jeg har det rigtig svært, ikk'*, der begge er orienteret imod, at hun er stærkt decelereret grundet *dysfunktionelle og patologiske former for deceleration* (Rosa 2014:43). Alex italesætter i stedet en generel kritik af koblingen mellem diagnoser og deceleration:

Alex: *"Jeg får også medicin og kommer i den der psykiatriske verden.."*

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Man kan se det på dem.. læg mærke til dig.. De er altid meget mørke rundt om øjnene.."

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Og du kan fornemme det på dem: 'Jamen, jeg har (Diagnose udtaget), det er derfor jeg har det svært', 'Hold nu op mand'.."

Interviewer: "Mm.."

Alex: "Og hvad så.."

Interviewer: "Ja.. Ja.."

Alex: "Jeg synes, at folk gemmer sig bag det der.."

Interviewer: "Ja.."

Alex: "Jeg har også nogle ekstrem voldsomme diagnose, hvis du spørg mig.." (15)

Alex kommer i psykiatrien, men føler at diagnoser er noget, som mennesker *gemmer sig bag* som en undskyldning for at decelerere, ligesom han ikke tager den ordinerede medicin. Således spores der hos Alex en modmagt mod at internalisere de diagnostiske logikker som selv-praksis. Hos Maria ses det, hvorledes en diagnostisk logik fører til en styringspraksis, hvor kommunen ikke ser Maria som en produktiv ressource:

Maria: " (...) jeg kan huske min første sagsbehandler, da jeg blev 18. Hun tilbød mig førtids.. øh.. pension.. pension: 'Jamen, det skal vi da søge til dig', og det var sådan lidt: 'Øh.. jeg går i skole', 'Ja, men det kan du godt gøre alligevel ved siden af'.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Fordi det var lettere, så slap hun jo for at skulle gøre noget med mig.."

Interviewer: "Mm.."

Maria: "Og det var sådan lidt: 'Altså det gør jeg ikke det her'.."

Interviewer: "Nej.. Nej.."

Maria: "Og hun tilbød mig det et par gange.. Og jeg var sådan: 'Prøv.. Det.. Det skal jeg ikke..altså hold nu op.. Altså jeg er jo ikke syg'.."

Interviewer: "Nej.. Så det var lidt et chok?"

Maria: "Ja, og jeg kan huske, og heldigvis havde jeg en lærer med fra STU'en.."

Interviewer: "Ja.."

Maria: "...og hun kiggede også bare skørt, og tænkte: 'Hvad foregår der her?'.."

Maria udøver en modmagt mod at internalisere styringspraksissen, der orienterer sig mod, at hun er i målgruppen for førtidspension. Maria håber endvidere på en kommende udredning kan fjerne en tidligere stillet diagnose:

Maria: *"Jeg har det sådan lidt: 'Nu vil jeg gerne have den væk fra mig'.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Maria: *"Altså jeg var 11 år gammel på det tidspunkt, det.. der kan ske mange ting på så mange år.."*
(38)

Maria har et klart ønske om at accelerere fra en decelereret position. Hun er tidligere på egen hånd kommet ud af et alvorligt misbrug og italesætter i interviewet et ønske om at accelerere yderligere ved at tage en uddannelse. Også Alex udøver modmagt mod at internalisere den diagnostiske logik som selv-praksis og italesætter i interviewet skolegang og aktiveringstilbud - og er derved orienteret mod beskæftigelsessystemets krav, tilpasset hans situation. Herved er både Maria og Alex orienteret mod at accelerere i modsætning til Simone, der i meget høj grad har internaliseret en diagnostisk logik om, at hun er meget syg. Specialet har ikke til opgave at problematisere den diagnostiske logik, men via specialets styringsperspektiv kan den diagnostiske logik ses som et centralt styringsredskab i det *avancerede liberale styringsregime*, hvor de unge: *"(...) skabes som subjekter ved at blive underlagt visse praksisregimer eller logikker"* (Dean 2006:273) (Hansen 2012:250). Et empirisk fund der viser, at der er et proportionelt forhold mellem internaliseringsgrad af styringspraksis bygget på diagnostisk logik og decelerationsgrad hos de unge. Herved konsolideres f.eks. Simones identitet som udsat og decelereret voksen. Hvor Maria kæmper med et ønske om at accelerere via uddannelse på trods af hendes aktuelle deceleration. Alex italesætter i højere grad accept af et voksenliv fra en decelereret position, som han finder tryk:

Alex: *"Ja, men jeg vænner mig lidt.. jeg kan godt lide, at have problemer, fordi det er jeg vant til.. Jeg føler mig mere.. hvad det hedder.. tryk.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"Hvad er dit problem?.. og så kan jeg bedre håndtere mig selv, og.. hvis alt går godt, så venter jeg bare på, at der kommer et problem.."*

Interviewer: *"Mm.."*

Alex: *"Fordi jeg er vant til de problemer.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Alex: *"Så jeg har det.. jeg fungerer bedst i problemer, og hvad er det det hedder.. hvad andre ville kalde stress, tror jeg.. Der har jeg det bedst.. For det er jeg vant til.."* (47)

I Alex' situation kan hans modmagt tolkes som et værn mod den herskende styringspraksis, og et ønske om retten til at definere sig selv fra sin decelererede position. Et empirisk fund viser, at forholdet mellem den sociale identitet og den statslige styring er et determinerende forhold for, om

de unge accelererer eller decelererer i overgangen til voksenlivet. Herved bliver samspillet mellem jobcenterets styringspraksis og de unges selv-praksis central for om de unge anses/ser sig selv som en mulig fremtidig produktiv ressource jf. de konkurrencestatslige krav og det at accelerere i voksenlivet. I et regime, hvor styringen er bygget på konkurrencestatslige rationaler, bliver markedsliggørelsen tydelig, idet den reformerer: *"(...) institutionel og individuel adfærd, så de begge kommer til at legemliggøre markedets værdier og orienteringer (...)"* (Dean 2006:272). I Althussers strukturelle perspektiv bliver de udsatte unge i overgangen underkastet en herskende velfærdsideologi.

At være vidne til en accelereret moderne verden fra en decelereret position kan føre til fremmedgørelse – en fremmedgørelse der er mest tydelig hos Simone. Således kan Simones liv i Rosas perspektiv ses som en biografisk historie over et menneske, hvis individuelle liv synes retningsløst i et modernitetsprojekt. Herved fremstår Simone fremmedgjort og ufri, idet hun på den ene side som arbejdsløs er koblet til jobcenteret og skal stå til rådighed styret af konkurrencestatslige krav, som hun på den anden side ikke kan realisere (Ibid.:94). Denne fremmedgjorte position spores i Simones italesættelse af de andre får stillet krav i overgangen:

Simone: *"Andre unge.. har jo.. de får jo stillet krav: 'Hvis ikke du gør sådan der, så må du gå ud' "*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Jeg har ikke fået de der: 'Hvis ikke gør det der.. så må du gå ud'.."*

Interviewer: *"Nej.. Okay.."*

Simone: *"Så jeg følte.. jeg følte.. jeg føler lidt, at folk kigger på mig som om jeg bare har været fortabt.."(36)*

I sin fortabthed bliver det konkurrencestatslige projekt for Simone en slags *modernitetens brudte løfte* (Rosa 2014:89), idet hun som psykiatrisk patient med misbrug ikke kan opretholde sin konkurrenceevne, men står decelereret og fremmedgjort overfor sig selv og andre (Ibid.:111).

4.2.3.4. Italesættelse af faste holdepunkter og håb og drømme i en flydende modernitet

Afsnittet samler fremstillingen af betydningsmønstrene i de unges oplevelser af overgangen fra barn til voksen med fokus på de udsatte unges italesættelser af deres faste holdepunkter samt håb og drømme i voksenlivet. Når Bauman plæderer for, at - de *traditionelle troskabsbånd* - er opløst, og at *penge-nexusen* er gjort: *"(...) til den eneste fællesnævner for de mange bånd, der ligger til grund for menneskelig gensidighed og gensidige forpligtigelser"* (Bauman 2006:11), så har det været centralt, at undersøge de unges faste holdepunkter i overgangen til voksenlivet. De italesætter deres faste holdepunkter i overgangen som værende: vennerne (Jonas:34)(Alex:34), religion (Alex:34), en støttende mor (Maria:25), en støttende socialrådgiver (Maria:34) samt regler og konsekvenser

(Dennis:39). De unges italesættelser af håb og drømme kan eksplicitere, hvilken selv-praksis de unge arbejder hen imod i voksenlivet. For Jonas (Jonas:44), Dennis (Dennis:40) og Maria (Maria:54) handler deres aktuelle håb og drømme om at komme ind på en konkret uddannelse. Alex og Simone har tungere psykiatriske diagnoser, hvilket har indvirkning på deres livssyn og livsmestrings-logikker. Alex drømmer om et liv med godt helbred. Simone er til gengæld den eneste af de 5 interviewede unge, der hverken har oplevet at have faste holdepunkter i overgangen eller aktuelt har håb og drømme – om sidstnævnte italesætter hun:

Interviewer: *"Nej.. Og hvad med.. Jeg tænker på.. håb og drømme for fremtiden?"*

Simone: *"Jeg har ikke nogen.."*

Interviewer: *"Du har ikke nogen håb og drømme.."*

Simone: *"Det er sådan lukket ned.. Jeg havde før i tiden, ikk.."*

Interviewer: *"Ja.."*

Simone: *"Jeg har bare mistet al livsglæde.. så du ved.."*

Interviewer: *"Okay.. Mm.. Så du tager en dag af gangen.."*

Simone: *"Ja.."* (39)

Således kan Simone ikke artikulere håb og drømme – hverken indenfor en reference af de konkurrencestatslige uddannelses- og beskæftigelseskrav – eller håb og drømme i voksenlivet i øvrigt. Ifølge Baumans fremstilling af den moderne livspolitik, der fremstår individualiseret og privatiseret, så kan Simones deceleration og sociale udsathed, ses som hendes eget fremtidige ansvar. Den livspolitik kan også spores i Marias afrundede italesættelse af en overgang fra udsat barn til udsat voksen:

Maria: *"(...) Det føles virkelig som om, at du bare bliver kastet for løverne.."*

Interviewer: *"Mm.. Ja.."*

Maria: *"Og så er det bare at håbe på, at der er en, der når at redde dig.."* (57)

5. Konklusion: De unges oplevelser af den statslige styring i overgangen

I specialet har jeg undersøgt problemformuleringens undersøgelsesspørgsmål og hovedspørgsmål:

Undersøgelsesspørgsmål 1: Hvordan har de konkurrencestatslige rationaler sat sig igennem som institutionaliserede normer og krav i forhold til overgangen fra barn til voksen i sociallovgivningen fra medio 1990'erne og frem?

Undersøgelsesspørgsmål 2: Hvordan oplever de unge overgangen i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige normer og krav i det sociale arbejde?

Hovedspørgsmål: Hvorledes sætter den statslige styrede barndom og den statslige styrede voksendom sig igennem i de udsatte unges oplevelser af overgangen fra børne- til voksensystemet i det sociale arbejde?

For at konkludere på undersøgelsesspørgsmål 1 er der udarbejdet en genealogisk analyse, hvor der er lagt vægt på de *begivenhedsskabelser*, der har præget ændringerne i vilkårene for overgangene i sociallovgivningen for udsatte unge. Her er det afdækket, hvordan konkurrencestatslige styringsrationaler har sat sig igennem i sociallovgivningen fra 1998 – 2014. De fem brud er:

1. Brud i 1998: Konsolidering af Aktivlinjen/ det aktive medborgerskab
2. Brud i 2007: Ændringer af kommunale strukturer og dannelse af jobcentre
3. Brud i 2010: 15-17 åriges pligt til uddannelse og beskæftigelse
4. Brud i 2011: Kommunal pligt til at forberede til selvstændigt voksenliv
5. Brud i 2014: Konsolidering af en uddannelsesprofil

Fem velfærdsstatslige brud som præger vilkårene for overgangen, hvor de udsatte unge i perioden fra 15-17 år mødes af krav og normer om uddannelse og beskæftigelse af børnefamiliesystemet, der nu har pligt til at forberede de unge til et selvstændigt voksenliv. I disse overgange mødes de unge nu af jobcentre, der som produktivt beskæftigelsesregime søger at praktisere en *aktivlinje* via en *fokuseret sporing* af uddannelses- og beskæftigelseskravene; herunder det seneste skærpede uddannelseskrav fra 2014. Jobcentre der er statsligt styret via økonomisk incitament og af overvågnings- og kontrolsystemer. De fem fremanalyserede velfærdspolitiske brud er præsenteret på en tidslinje og perspektiveret ud fra den herskende økonomiske og ideologiske politik i det senmoderne samfund. Via den *samfundsøkonomiske forestilling* og politisk retorik spiller magt og viden sammen og etablerer et globalt marked samt et skift fra velfærdsstatens efterspørgselspolitik til konkurrencestatens udbudspolitik. En udbudspolitik hvor økonomiske problemer anskues som

betinget af dårlig udnyttelse af arbejdskraften. Via det konkurrencestatslige projekt om at mobilisere arbejdsstyrken søges den institutionelle og strukturelle konkurrenceevne derfor øget gennem substantielle og et operationelt reformtiltag for at sikre et produktivt beskæftigelsesregime, der skaber gode vilkår for markedet i den globale orden. Via den genealogiske undersøgelse argumenteres der således for, at den statslige styring af overgangene fra barn til voksen er et produkt af de konkurrencestatslige velfærdspolitiske brud, der er betinget af økonomiske og ideologiske forhold i perioden.

For at konkludere på undersøgelsesspørgsmål 2 er der afholdt 5 kvalitative interviews med unge i alderen fra 19-25 år, der tidligere har været anbragt og modtaget støtte i perioden fra 15.-17 år i børnefamilieteamet og senere overgået til jobcenteret. Via de kvalitative interviews er der fremdraget *fænomener* ved de unges oplevelser af krydsfeltet mellem støtte og krav i overgangen; socialiseringspraksisser i livet før, under og efter overgangen. Tre positioner hvor empirien meningskondenseres og konkluderes i forhold til specialets hovedspørgsmål om; hvorledes sætter den statslige styrede barndom og den statslige styrede voksendom sig igennem i de udsatte unges oplevelser af overgangen fra børne- til voksensystemet i det sociale arbejde?

Vidensproduktion i forhold til barndom og støtte

De empiriske fund viser, at den statsligt styrede barndom sætter sig igennem som en støtte, der udgår fra et 'flydende' og accelereret børnefamiliesystem. En *systemisk struktur* hvor de unge styres via en upersonlig, flydende og distanceret magt i det sociale arbejde. Magtformer som påvirker afhængigheds- og interaktionsmønstrene mellem de professionelle og de udsatte unge og skaber flygtige vilkår for de unge i forhold til at faste holdepunkter i støtten. De senmoderne adfærds- og orienteringsmønstre kan tillige ses som et resultat af et *hyper-accellereret institutionsliv*, hvor et højt forandringstempo indvirker på de unges liv og transformerer de unges sociale praksisser og identiteter ved flygtige relationer, hvor deres væren-i-verden f.eks. præges af en *situationel identitet*, der tilpasses de forbigående relationer i et hyper-accellereret socialt arbejde.

Den statslig styret barndom sætter sig tillige igennem ved, at de unge oplever krav og forventninger om uddannelse og beskæftigelse, som de har svært ved at honorere grundet *et parallelt og udsat ungdomsliv*. Hvor et tidligt oplevet voksenansvar er mere presserende udfordringer end de politiske og konkurrencestatslige rationaler om at være aktiv og dygtig i skolen. De unge oplever endvidere et *hyper-accelleret skoleliv* med mange skoleskift, og er udfordret af at have svært ved at finde faste holdepunkter i livet og få *et parallelt og udsat ungdomsliv* til at fungere. Endelig viser empirien, at hvis den unge oplever at være meget marginaliseret, så fylder tilstedeværelsen af de konkurrencestatslige krav ikke.

Den statsligt styrede barndom sætter sig endvidere igennem ved, at flere af de udsatte unge oplever børnefamiliesystemets magt som en intervenierende repressiv magt. I Althusers perspektiv bliver magten repressiv, når børnefamiliesystemet bruger sin magt til at få de unge til at tage sin medicin og stoppe med at ryge hash for at fremme et aktivt medborgerskab. Eller i Deans perspektiv kan børnefamiliesystemets magt være et udtryk for en produktiv magt, der udgår fra et avanceret liberalt styringsregime, der søger at styre og forme de udsatte unges selv-ledelse og selvbeherskelse frem mod et selvstændigt voksenliv via handlingsteknologier som handleplaner, der kontraktliggør de konkurrencestatslige mål. Derudover italesætter flere af de unge visse former for modmagt som mulig selv-praksis i mødet med børnefamiliesystemets styrings-praksisser. En modmagt hvor det bliver muligt at sætte sin egen vilje igennem over for børnefamiliesystemets styringspraksis.

Børnefamiliesystemets forberedelse til et selvstændigt voksenliv sætter sig især igennem som en diskursiv praksis via handleplaner, men der kan ikke udledes noget entydigt om, hvorvidt denne praksis reelt forbereder de unge til et selvstændigt voksenliv. Flere af de unge oplever at have været voksen i en tidlig alder, samt et brat skift fra et støtte-paradigme til et krav-paradigme, når de fylder 18 år. Hvorved overgangen i et Baumansk perspektiv kan opleves som en individualiseret og privatiseret tilstand, hvor de udsatte unge bærer ansvaret for egen skæbne i en flydende modernitet. Overgangen fra et støtte- til et krav-paradigme kan endvidere i Rosas perspektiv ses som et krav om acceleration, der kan føre til en *nutids-indskrumpning*, idet fortiden ikke længere er gyldig, og fremtiden endnu ikke er gyldig. De unge oplever tillige, hvorledes '*der slippes tråde direkte*' ved det 18. år – altså en oplevelse af en accelereret overgang, der kan ændre de unges sociale, objektive og subjektive verden. Herved kan overgangen ses som en accelereret forandringsproces, der udfordrer de unges sociale praksisser og væren-i-verden. Hvor deceleration hos de unge er et muligt værn mod accelerationskredsløbet og de krav og forventninger de unge møder i overgangen ved det 18. år. I decelerationen er det endvidere muligt at sikre en institutionel stabilitet, idet de unge så modtager efterværn eller på anden vis kommer i kontakt med et velkendt og 'trygt' socialt system, hvor de sociale praksisser, de sociale interaktionsmønstre og identiteter for udsatte unge er velkendte. Alle de unge – og specielt dem, der ikke modtog efterværn - efterlyser en institutionel stabilitet, der kan virke som et stabilt orienteringspunkt i overgangen fra barn til voksen.

Vidensproduktion i forhold til overgangen og de konkurrencestatslige krav

De empiriske fund viser her et møde, hvor de unge oplever jobcenterets magtudøvelse enten som repressiv eller som produktiv. I den repressive forståelsesramme opleves et systemmøde, hvor de erklærede mål for jobcenteret kan opleves som tom retorik, som mest af alt handler om disciplinerende aktiviteter, der virker via handle- og adfærdskorrigerende styring. I Althusers perspektiv som et møde med det repressive statsapparat, der via de konkurrencestatslige krav søger

at reproducere arbejdskraften og produktivkræfterne. I den produktive magtforståelse er mødet med jobcenteret betinget af, at de unge grundet deres indplacering i en tungere 'ret og pligt' profil i tråd med Kontanthjælpsreformens ikrafttrædelse d. 1. januar 2014 møder en specialafdeling, hvor arbejdet er rettet mod en specifik målgruppe, hvor styrings-praksissen tilpasses den enkelte unge. I Deans produktive magtudøvelse forøger den konkurrencestatslige profilering en socialiseringspraksis, der er en mere løs og tilpasset styrings-praksis, som opererer gennem de unges ønsker, interesser og overbevisninger. Her bliver *pastoralmagten* central, idet den via *bekendelsesteknologi* søger at bygge en relation med den unge for via relationen at strukturere og styre den unges forhold til sig selv.

Flere af de unge oplever, at jobcenterets styringspraksis er uddannelses-orienteret, men forskellige alt efter hvor de unge via deres 'ret og pligt' profil er indplaceret i den administrative socialstruktur. I en position oplever en ung, at de skærpede uddannelseskrav tvinger ham til at tage uddannelser, som han ikke har lyst til. I en anden position italesætter en ung en oplevelse af, at systemets skærpede uddannelseskrav ikke omhandler hende, da hun er under udredning. En tredje position er en oplevelse af at nærme sig 'det normale' via en snarlig skolegang, hvor den unge fra en decelereret position forsigtigt internaliserer jobcenterets styrings-praksis, der bygger på *det aktive medborgerskab*. En fjerde position omhandler en oplevelse af at føle sig fortabt, grundet møde med en styrings-praksis, der stiller minimale krav og forventninger, hvor internaliseringen af styrings-praksissen som selv-praksis, stopper den unge med at stille egne krav. De forskellige styrings-praksisser via profilering kan i Pedersens perspektiv forstås som et konkurrencestatsligt og politisk instrument til at udsøge de produktive ressourcer blandt de unge.

I mødet med jobcenteret og de konkurrencestatslige krav oplever et par af de unge også, hvad jeg har kaldt en slags *dobbelt-selv-praksis*, som kan tjene til at bevare en god relation til beskæftigelseskonsulenten, der beror på *pastoralmagt*. Herved oplever den unge at kunne udvise en selv-praksis af selvstyring og selvbeherskelse, der er forenelig med jobcenterets styrings-praksis og en uformel selv-praksis som en skjult modmagt til jobcenterets styrings-praksis. Den skjulte modmagt kan forstås i Deans perspektiv, hvor en kobling af styring og frihed hos individet kan føre til utilsigtede selv-praksisser. Herved internaliseres de konkurrencestatslige krav ikke som en styringsmentalitet hos den unge, men som en dobbelt-selv-praksis som et forsøg på at afværge eller forhandle den statslige styring i overgangen via subtil modmagt.

Overgangen mellem den statslig styret barndom og den statslig styret voksendom sætter sig endvidere igennem som to forskellige praksisregimers styringsrationaler og styrings-praksisser. To praksisregimer, som de unge oplever overordnet, er funderet i samme tænkning, om at de skal være på vej i uddannelse eller beskæftigelse. Dette kan forstås ud fra, at de konkurrencestatslige rationaler

er indlejret i sociallovgivningen både i børne- og voksensystemet jf. de genealogiske fund, og herved er det *beskæftigelsesfokusset*, som former både den institutionelle og individuelle adfærd i begge praksisregimer. Dog oplever flere af de unge jobcenteret, som et flydende beskæftigelsesregime, er et meget mere løst koblet system med et smallere fokus og ansvar og med mindre frekvente opfølgninger end, hvad de har oplevet i børnefamiliesystemet.

Vidensproduktion i forhold til voksendom og de kulturelle krav

Et væsentligt fund i specialet er, at de unge nu er overgået fra et støtte-paradigme til et krav-paradigme, hvor de selv er ansvarlige for at *væve egne mønstre*. Voksenlivet kan i et Baumansk perspektiv ses, som en udsat position i en individualiseret og privatiseret flydende modernitet betinget af systemiske, juridiske, normative og kulturelle ændringer. F.eks. kan en boligplacering opleves som en slags privatiseret voksenrum, hvori de unge placeres og opgives. Her opleves et behov for støtte til, hvordan man bliver voksen i overgangen, hvilket trækker på de oplevede systemiske støttemekanismer fra børnefamiliesystemets støtteparadigme samt et ønske om stabile orienteringspunkter, der er faste og solide i en flydende overgang. De unge oplever på forskellig vis, hvordan *afhængigheds- og interaktionsmønstrene* i overgangen til voksendommen synes opløst, og at de søges styret fra et flydende og distanceret system.

De unge oplever i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde, hvorledes overgangen er betinget af at accelerere i et *totalitært accelerationsregime*, hvor *accelerationskredsløbets mekanismer* som tidslige strukturer og normer forandrer menneskers sociale, objektive og subjektive verden og derved de unges væren-i-verden. De unge oplever, hvorledes de søger at honorere de kulturelle krav om acceleration fra en udsat position. 1 ud af de 5 unge oplever at leve et voksenliv i et højt forandringstempo, hvor han under tidspres må orientere sig i flygtige sociale konstellationer og strukturer, hvilket skaber nye sociale praksisser, sociale identiteter og sociale interaktionsmønstre. En anden ung oplever at accelerere i trods ved at komme ud af et misbrug uden hjælp, men en decelereret position med diagnose som indvirker på de sociale praksisser og interaktionsmønstre. Endelig oplever en tredje ung, hvordan det *parallelle accelererede udsatte liv* med mange oplevede prøvelser/hændelser i voksenlivet kan ses som en tidlig: *"kompression af handlinger og erfaringer"* (Rosa 2014:28), hvilket jf. Rosa skaber en acceleration af livstempoet.

De unge oplever endvidere i krydsfeltet mellem særlig støtte og kulturelle og konkurrencestatslige krav i det sociale arbejde et liv med diagnoser, misbrug og kriminalitet, hvilket udfordrer deres honorering af de kulturelle krav om at accelerere. 1 ud af de 5 unge er selvforsørgende og beskriver et voksenliv, hvor han hele tiden skal kæmpe for at opretholde sin acceleration samt perioder af

misbrug. 3 ud af 5 unge har fået diagnoser. 2 ud af de 3 har flere og tungere psykiatriske diagnoser, der jf. Rosa er "*dysfunktionelle og patologiske former for deceleration*" (Ibid.:43). I et Deansk perspektiv kan diagnoserne ses som magt/viden relationer i de institutionelle magtrum, hvor de unge søges subjektiveret via diagnostiske logikker, der udgår fra det sundhedsvidenskabelige praksisregime og anvendes i det sociale praksisregime. Det er forskelligt om og hvordan, de unge internaliserer den diagnostiske logik. Flere af de unge udviser dog modmagt mod at internalisere styrings-praksisser, der bygger på diagnostisk logik f.eks. ved at kæmpe imod en tildeling af en førtidspension eller en tidligere stillet diagnose. De empiriske fund viser dog, hvorledes den diagnostiske logik fungerer som et centralt styringsredskab i det neo-liberale styringsregime. Diagnoserne kobles som sandhedsproduktion til en magtudøvelse, hvor de unge indplaceres i en 'ret og pligt' profil, der som styrings-praksis ikke stiller krav til uddannelse og beskæftigelse. Et empirisk fund er således, at der er et proportionelt forhold mellem internaliseringsgrad af styringspraksis bygget på diagnostisk logik og decelerationsgrad hos de unge. Herved bliver samspillet mellem jobcenterets styrings-praksis og de unges selv-praksis central for, om de unge ser sig selv som en mulig produktiv ressource jf. de konkurrencestatslige krav og kan accelerere i voksenlivet jf. de kulturelle krav.

At være vidne til den accelereret moderne verden fra en decelereret position kan skabe en fremmedgørelse, idet de unge på den ene side forpligtes på forestillingen om *det aktive medborgerskab* og ikke kan honorere kravene om at accelerere i overgangen. For 3 ud af 5 handler deres håb og drømme om at komme ind på en konkret uddannelse. Af de 2 øvrige unge oplever den ene vigtigheden af de basale ting i livet (sundhed, mad, bolig), og den anden har ingen håb og drømme, hvor psykiatriske diagnoser synes at indvirke på begges livssyn og livsmestrings-praksisser. De unge oplever endvidere deres faste holdepunkter i overgangen som: venner, religion, en støttende mor, en støttende socialrådgiver samt regler og konsekvenser.

Det kan samlet konkluderes, at de konkurrencestatslige styringsrationaler på varieret vis fungerer som socialiserende normsystemer via individuelt tilpasset styrings-praksisser før, under og efter overgangen. Styrings-praksisser der søger at styre de udsatte unge via institutionaliserede normer og krav om uddannelse og beskæftigelse mod et *aktivt medborgerskab* i voksenlivet. Og styrings-praksisser som de unge enten internaliserer som selv-praksis eller som de søger at afværge eller forhandle gennem modmagt. Socialiseringsprocesser som synes at indeholde tydelige sammenhænge mellem de udsatte unges identitets- og magtforståelser, og hvorledes de unge oplever, tænker og handler i forhold til den statslige styring i det sociale arbejde, og hvor styrings-praksisser med rod i de konkurrencestatslige rationaler i voksenlivet placerer de udsatte unge i en administrativ socialstruktur, der opdeler og anskueliggør de sociale forskelle for at udnytte de produktive

ressourcer frem for de uproduktive. Herved fremmer den statslige styring af de udsatte unge i overgangen en ekskluderet position i den vertikale struktur mellem *'dem, der er udenfor'* og *'dem, der er inden for'* (Pedersen 2011:278).

Specialet har via analysestrategien undersøgt problemformuleringen ved at fremdrage de kvalitative træk ved de unges oplevelsesverden og via en abduktiv proces søgt at fremdrage sammenhænge mellem teorier på makroniveau om stat, velfærdmodeller, magt og styring og de unges oplevelsesverden på mikroniveau. Vidensproduktionen gør derfor ikke krav på at være sand eller generaliserbar, men skaber indsigter via en dialektisk proces om samspillet mellem de samfundsmæssige normsystemer/systemer og de unge og disses socialiseringsprocesser i de sociale systemer mellem makro- og mikroniveau (Ejrnæs & Guldager 2010:117) (Kvale 1997:227) (Brinkmann 2014:181).

6. Perspektivering

Konklusionen viser, hvilke praksisregimer der er etableret i overgangen via de velfærdspolitiske brud, og hvordan de indvirker på 5 udsatte unges oplevelser fra barn til voksen i det sociale arbejde. En vidensproduktion der må formidles til det sociale felt for at kvalificere det sociale arbejde. Specialets fund problematiserer således vilkårene for den sociale mobilitet hos tidligere anbragte og udsatte unge, og hvordan de unge kan udøve deres medborgerskab, når det aktive medborgerskab pr. definition går gennem et arbejdskrav. Man ved via andre undersøgelser, at: *"(...) tidligere anbragte i snit kun har 10 års erhvervserfaring, når de fylder 50 år"* (Luckow 2013:27). Dette er kritisk, når børnesystemet reelt skal sikre, at de udsatte børn og unge har: *"(...) samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. (...)"* (Retsinformation.dk: LBK nr. 1270 af 24/10/2016 Gældende: Lov om Social Service: § 46, stk. 1). Når min undersøgelse viser, at overgangen fra en statslig styret barndom til en statslig styret voksendom er baseret på konkurrencestatslige styringsrationaler, hvor der er risiko for, at især de diagnosticerede unge bliver selekteret fra som uproduktive i det sociale felt. Når Brinkmann og Petersen tillige fremhæver, hvorledes diagnoserne anvendes som *reguleringsmekanisme* i forhold til tildeling af indsatser i den sociale praksis, så er det et væsentligt fund i specialet, at diagnoser rent faktisk bruges som styringsredskab i forhold til at fraselektere de 'uproduktive ressourcer' (Brinkmann & Petersen 2015:8). Dette udfordrer mulighederne for lighed mellem unge og udsatte unge. Den tyske sociolog Oliver Nachtweys har i sin bog *"Nedrykningssamfundet"*, beskrevet lighed som *chancelighed* og, at vi selv er ansvarlige for at realisere chancelighed, idet vi: *"(...) i de vesteuropæiske samfund på mange måder er blevet mere ligestillet, f.eks. i forhold til uddannelseschancer. Men denne*

chancelighed, der virker til at gøre vores individualistiske samfund retfærdigt, retfærdiggør samtidig den stigende økonomiske ulighed. For du havde jo chancen, taber.” (Sonne 2016). En chancelighed, hvis realisering jf. specialets fund kan deaktiveres af det sociale arbejdes styrings-praksisser og de unges selv-praksisser. Såfremt det socialfaglige felt ukritisk skaber socialiseringsarenaer, der udgår fra en socialadministrativ struktur i overgangen fra en statslig styret barndom til en statslig styret voksendom, så fremmer den generelle praksis netop en social ulighed i overgangen. Og herved kan socialarbejdere udøve styringsrationaler, der rent faktisk går imod deres fagprofessionelle selvforståelse. Her er det vigtigt at have for øje, at når moderne styring i Deans perspektiv handler om: *”(...) at forøge chancerne for, at bestemte subjekter opstår”* (Dean 2006:15), så indfanger det også, hvorledes socialarbejderne søges statsligt styret i det sociale felt. Og jf. Juul vil de fleste socialarbejdere grundet Baumans begreb om *lydighedens etik* udføre det sociale arbejde, som de bliver bedt om: *”Alligevel er lydighedens etik i en vis forstand fortsat fremherskende. Det, socialarbejderne adlyder, er ganske vist ikke først og fremmest lovgivningens ord og bogstav (så langt fra!) Hvad de adlyder og reproducerer gennem deres handlinger, er den institutionelle dømmekrafts imperativer, som ikke er moralske imperativer, men økonomiske og politiske krav om hurtig og effektiv sagsbehandling. Lydighedens etik viser sig ved, at socialarbejderne sjældent stiller spørgsmål ved institutionelle tænkemåder eller prioriteringer”* (Høilund & Juul 2005:75-76). Her står dømmekraften centralt: *”Dømmekraften indeholder en regulativ idé, der er den horisont, som omfatter og omslutter alt det, som er synligt fra et bestemt felt”* (Ibid.:70). Via specialet er der fremkommet en vidensproduktion, der vidner om, at der ikke blot er tale om et administrativt-teknisk fix for at løse den evige kommunale udfordring med overgangene. Det er vitalt for det sociale arbejde, at socialarbejderne anlægger en dømmekraft, der også baserer sig på deres *fortrolighedskundskab*, der handler om en evne til at skabe en forståelse for den udsatte unges eget syn på *det gode liv* (Ibid.:71). Dette skal ses i tråd med, at flere af de interviewede unge netop efterlyser meningsfulde liv med meningsfulde aktiviteter samt artikulerer reelle håb og drømme for fremtiden.

Derudover er det sociale arbejde i overgangene i en politologisk-sociologisk optik ikke blot et felt, der 'ejes' af de udsatte unge, socialarbejderne, de faglige organisationer og socialvidenskaben. Det er reelt set et samfundsanliggende, der vedrører os alle via vores medborgerskab. Så hvordan sikrer vi social mobilitet for udsatte børn og unge i strukturer, hvor flere og flere bliver overflødige på arbejdsmarkedet? Bauman har sat denne tendens på spidsen: *”Engang havde vi brug for alle til at producere, nu har vi brug for færre og færre, så de overflødige bliver en slags menneskeligt affald, vi ikke ved, hvad vi skal stille op med. Så beskylder vi dem for dovenskab, uduelighed eller mistænker dem for kriminalitet”* (Lykkeberg 2017). Økonomiprofessor Nina Smith har senest i medierne ud fra økonomiske rationaler problematiseret, at udbudsreformerne ikke længere skaber vækst. I stedet

argumenterer hun for: ”(...) at øge produktiviteten ved blandt andet at løfte kvaliteten af den eksisterende arbejdskraft frem for at forsøge at øge antallet af danskere på arbejdsmarkedet ved hjælp af skattenedsættelser og andre værktøjer” og hun konkluderer endvidere: ”Det er ikke alle mennesker i den erhvervsaktive alder, der kan bringes i selvforsørgelse. Det er jo bl.a. det, der er formålet med velfærdsstaten, nemlig at sikre de mennesker der rammes af sygdom, ulykker og andre uforudsete hændelser” (Richter 2017). Her trækker Nina Smith på den socialdemokratiske velfærdstat, der afvareliggør (de-commodificerer) udsatte individer mod de kapitalistiske markedsmekanismer. Men med konkurrencestaten er de neoliberale markedsmekanismer jo netop inkorporeret i institutionerne via den økonomiske og ideologiske politik, hvilket forandrer de værdimæssige præmisser for mødet med den unge i det sociale arbejde i et *post-velfærd-socialregime*. Om disse værdimæssige bevægelser kraft i samfundet skriver Søren Juul: ”De værdier, som konkurrencestaten fremelsker, har meget lidt til fælles med dem, velfærdsstaten historisk er forankret i. Den politiske signalgivning videreføres stort set kritikløst af medierne og sætter sig spor i almindelige menneskers tankerverden. Det fører til mistænkeliggørelse, ja nærmest latterliggørelse af det svage liv” (Juul 2013:28). Herved spiller den politiske retorik både ind på medierne og kulturen som en diskursiv hånlige praksis om *det svage liv* – stigmatiserende processer, der kobler udsattes egenskaber med *stereotyp klassificering* (Goffmann 1975:16). Således kan de konkurrencestatslige rationaler via politisk retorik ændre præmisserne over tid for det sociale arbejde, hvilket ændrer magtudøvelsen og etikken i det sociale system. Et flydende system, der skal søge at udbedre sociale problemer i en flydende modernitet, hvor de opløsende kræfter jf. Bauman synes at være rykket fra: ”(...) ’makro-’ til ’mikro’-planet (...)” (Bauman 2006:15). Koblingen mellem senmoderne kultur, politiske neoliberale rationaler og statslig styring er vigtige at udforske, da disse er med til at skabe præmisserne for overgangene mellem den statslig styret barndom og den statslig styret voksendom. Her har socialvidenskaben en essentiel vigtig rolle i forhold til kritisk at undersøge socialiseringsprocesserne for de unge i det sociale felt.

7. Litteraturliste

Althusser, Louis: *Om ideologiske statsapparater*, Pirattryk, 1972.

Andersen, Jørgen Goul: *Den universelle velfærdsstat er under pres men hvad er universalisme?*, Grus nr. 56/57, 1999.

Baadsgard, Kevin m.fl.: *Fra klientorienteret arbejde til administrativt arbejde – ændringer i den faglige praksis og kvalificering på det beskæftigelsespolitiske område*, Tidsskrift for Arbejdsliv, nr. 4, 2012.

Bauman, Zygmunt: *Flydende modernitet*, Hans Reitzels Forlag, 2006.

Bredgaard, Thomas m.fl.: *Dansk Arbejdsmarkedspolitik*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011.

Brinkmann, Svend: *Det kvalitative interview*, Hans Reitzels Forlag, 2014.

Brinkmann, Svend & Anders Petersen (red.): *Diagnoser – perspektiver, kritik og diskussion*, Forlaget Klim, 2015.

Dalmar, Pernille Lykke: *Unge i udsatte positioners transition til voksenlivet*, Uden for nummer – tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde, 27, Dansk Socialrådgiverforening, 2013.

Dean, Mitchell: *Governmentality – magt og styring i det moderne samfund*, Forlaget Sociologi, 2006.

Ejrnæs, Morten & Jens Guldager: *Helhedssyn og forklaring*, Akademisk forlag, 2010.

Esping-Andersen, Gösta: *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge: Polity Press, 1990.

Goffmann, Erving: *Stigma*, Gyldendal, 1975.

Hansen, Allan Dreyer: *Kapitel 7. Diskurs- og videnskabsteori i: Juul, Søren & Kirsten Bransholm Pedersen (red.): Videnskabsteori – en indføring*, Hans Reitzels Forlag, 2012.

Høilund, Peter & Søren Juul: *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag, 2005.

Jakobsen, Turf Böcker: *Vejen til voksenlivet kan være svær og ensom*, Social Forskning, marts 2014.

Jensen, Per H.: *Velfærdsstatens variationer, dynamikker og effekter*, Den Jyske historiker, nr. 82, 1998.

Jensen, Per H. & Birgit Pfau-Effinger: *'Active' citizenship: the new face of welfare*, i: Andersen, Jørgen Goul m.fl.: *The Changing Face of Welfare – consequences and outcomes from a citizenship perspective*, The Policy Press, 2005.

Jessen, Mette: *Overgangssager set ud fra borgerens perspektiv*, Uden for nummer – tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde, 27, Dansk Socialrådgiverforening, 2013.

Juul, Søren: *Kapitel 3. Fænomenologi*, i: Juul, Søren og Kirsten Bransholm Pedersen (red.): *Videnskabsteori – en indføring*, Hans Reitzels Forlag, 2012.

Juul, Søren: *Er konkurrencestaten en velfærdsstat?*, Socialpolitik. Socialpolitisk Forlag, 2013.

Kvale, Steinar: *Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag, 1997.

Lykkeberg, Rune: *Den gamle mand, som satte verden på spidsen*, Information, d. 11. januar 2017.

Luckow, Stine Tankred: *Udsatte unge i overgang til voksenlivet*, Uden for nummer – tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde, 27, Dansk Socialrådgiverforening, 2013.

Pedersen, Ove K.: *Konkurrencestaten*, Hans Reitzels Forlag, 2011.

Richter, Lise: *Topøkonom: Der er behov for en ny kurs i den økonomiske politik*, Information, 5. januar 2017.

Rosa, Hartmut: *Fremmedgørelse og acceleration*, Hans Reitzels Forlag, 2014.

Seemann, Janne & Mariane Johansen: *Unge i organisatorisk grænseland – organisering, samarbejdsstrategier, tillid og ledelse*, Uden for nummer – tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde, 27, Dansk Socialrådgiverforening, 2013.

Sonne, Mathias Irminger: *Skat, tror du vi rykker ned i år?*, Information, 9. august 2016.

Torfin, Jacob: *Workfare with Welfare: Recent reforms of the Danish Welfare State*, Journal of European Social Policy, vol. 9, 1999.

Villadsen, Kaspar: *Det sociale arbejdes genealogi – om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker*, Hans Reitzels Forlag, 2004.

Villadsen, Kasper: *Michel Foucault og kritiske perspektiver på liberalismen – Governmentality eller genealogi som analysestrategi*, Dansk Sociologi, nummer 3/2002.

Ministerielle publikationer

Regeringsgrundlag (Kronologisk orden):

Statsministeriet: *Fælles fremtid, regeringsgrundlag september 1994.*

Statsministeriet: *Godt på vej – Danmark i det 21. århundrede, regeringsgrundlag marts 1998.*

Statsministeriet: *Nye mål, regeringsgrundlag, februar 2005.*

Statsministeriet: *Danmark 2020 – viden>vækst>velstand>velfærd, regeringsgrundlag februar 2010.*

Statsministeriet: *Et Danmark, der står sammen, regeringsgrundlag, oktober 2011.*

Andre materialer (Kronologisk orden):

Indenrigs- og Sundhedsministeriet: *Kommunalreformen – Kort fortalt*, december 2005.

Statsministeriet: Globaliseringsstrategi: ”Fremgang, fornyelse og tryghed – Strategi for Danmark i den globale økonomi”, 20. april 2006.

Statsministeriet: *Lige muligheder – styrkede personlige ressourcer og social sammenhængskraft*, september 2007.

Servicestyrelsen: *Håndbog om Barnets Reform*, 2011.

Beskæftigelsesministeriet: *Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job*, 18. april 2013.

Arbejdsmarkedsstyrelsen: *Kontanthjælpsreformens betydning for unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse*, juli 2013.

Øvrige publikationer

Velfærdskommissionen: *Fremtidens velfærd – vores valg*, december 2005.

SFI - Det nationale Forskningscenter for Velfærd: *Bedre overgange for udsatte unge*, 2013.

Retlige kilder

(Kronologisk orden)

Retsinformation.dk: DSK nr. 19150 af 5/02/1998 Historisk.

Retsinformation.dk: LBK nr. 707 af 29/09/1998 Historisk.

Retsinformation.dk: LOV nr. 522 af 24/06/2005 Historisk.

Retsinformation.dk: LOV nr. 523 af 24/06/2005 Gældende.

Retsinformation.dk: LBK nr. 671 af 21/06/2010 Historisk.

Retsinformation.dk: LBK nr. 783 af 15/06/2015 Gældende: *Lov om Ungdomsuddannelser for unge med særlige behov*.

Retsinformation.dk: LBK nr. 468 af 20/05/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Socialpolitik*.

Retsinformation.dk: LBK nr. 1270 af 24/10/2016 Gældende: *Lov om Social Service*.

Retsinformation.dk: LBK nr. 1342 af 21/11/2016 Gældende: *Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats*.

Retsinformation.dk: LBK nr. 1345 af 23/11/2016 Gældende: *Lov om Retssikkerhed og Administration*.

Kilder fra internettet

Danmarks statistik: <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=18433>

Ordnet: <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=overgang>

Statsministeriets hjemmeside: http://www.stm.dk/_p_6685.html

8. Oversigt over bilag

Bilag 1: Dialogguide.

Bilag 2: Mail til ansatte i Københavns Kommune.